

“Diğer bütün kentler ölümlüdür, ama
sanırım İstanbul, insanlar var
oldukça yaşayacaktır.”

“All other cities are mortal,
but İstanbul, I guess,
will live as long as humanity.”

Petrus Gyllius

Dersaadet'in **Sur Kapıları** The City Gates Of İstanbul

DERSAADET'İN SUR KAPILARI
THE CITY GATES OF İSTANBUL

ISBN: 978-605-84007-7-1

Dante Kitap T.C. Kültür Bakanlığı Sertifika No:23858

PROJE KOORDİNASYON PROJECT COORDINATION

SUR ÇELİK KAPI
444 1 SUR (787)
www.surcelikkapi.com

METİNLER TEXTS

Semavi EYİCE
Süheyl ÜNVER
Fatih GÜLDAL
Ömer Faruk  ERİFO LU

EDİTÖR EDITOR

Yusuf ÇAĞLAR

ÇEVİRİ TRANSLATION

Ömer ÇOLAKOĞLU
Jasmina Suba ic ÇOLAKOĞLU

FOTOĞRAF VE BELGELER

PHOTOGRAPHS AND DOCUMENTS

Yusuf ÇAĞLAR
Halit Ömer CAMCI
Ömer Faruk  ERİFO LU

TASHİH CORRECTION

 ehrazat Gülsüm M.

TASARIM DESIGN

Bünyamin KANA 

YAPIM PRODUCTION

Zencefilm Medya
B y kkaraman cad. No:18
Fatih/ stanbul
Tel : 0 (212) 533 35 58
bilgi@gezgindergi.com

BASKI PRINTING

Bilnet Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A.  .
Matbaa Sertifika No: 31345
Dudullu Organize Sanayi Bölgesi
1. Cadde No: 16 Ümraniye İSTANBUL
Tel: +90 216 444 44 03
www.bilnet.net.tr

Dersaadet'in **Sur Kapıları**

The City Gates Of Istanbul

Hazırlayan / Prepared by: FATİH GÜLDAL

Fotoğraflar / Photographs: HALİT ÖMER CAMCI

Yazılar / Articles: Prof. Dr. SEMAVİ EYİCE - Prof. Dr. SÜHEYL ÜNVER

ÖMER FARUK ŞERİFOĞLU - FATİH GÜLDAL

İÇİNDEKİLER TABLE OF CONTENTS

7

Sunuş

Introduction

Yalçın PEKGÜZEL

13

Ortaçağ'ın En Güçlü Savunma Hattı

The Most Powerful Line Of Defense
Of The Middle Age

Prof. Dr. Semavi EYİCE

24

1453'ten Önce İstanbul Sur Kapıları

The City Gates of Istanbul Before 1453

29

İstanbul'un Otuz Bir Kapısı

The Thirty One Gates of Istanbul

A. Süheyl ÜNVER

35

Fetih Tasvirleri ve Fethin Kapısı

Depictions of The Conquest And The Gate
of The Conquest

Ömer Faruk ŞERİFOĞLU

49

Sur Kapıları ve Tarihçesi

The City Gates and Their Short History

Fatih GÜLDAL

57

Kara Tarafı Sur Kapıları

The Land Gates

Fatih GÜLDAL

113

Haliç Sur Kapıları

The City Gates of The Golden Horn

Fatih GÜLDAL

131

Marmara Sahilindeki Kapılar

Gates on The Marmara Shoreline

Fatih GÜLDAL

Sunuş Introduction

Kapılar... İstanbul'un kapıları. Kaç zamandır düşünüyorum, İstanbul'u gece vakitlerinde dışarıdan gelecek yabancılara karşı koruyan kapıları kim yapmış, o kalın surları baştanbaşa güzelleştiren bu kapılara hangi ustalar hayat vermiştir, diye. Şimdi isimlerini birer birer saysam; bana diyebilirsiniz ki, bu saydığınız isimler birer semt adı değil mi? Evet denize ya da karaya açılan bu sur kapılarının her biri bulunduğu yerin adıyla anılmış. Topkapı, Edirnekapı, Mevlanakapı, Silivrikapı, Belgratkapı, Altıncakapı, Narlıkapı, Yenikapı, Kumkapı, Ahırkapı...

İstanbul'un fethiyle, bu içe doğru sıkıca kapatılmış kapılar, ardına kadar dünyaya ve dünyanın yeniliklerine açıldı. Bizans toprakları İslam'ın hoşgörü ve muhafazasıyla bir kez daha tanıştı. Onun için Fatih Sultan Mehmet Han şehrin hayatını güzelleştiren mimari ve idari işler dışında dokuyu bozmadan yüzyıllarca korunacak muhteşem bir miras bıraktı bizlere. Artık şehrin kapılarından dünyanın bütün medeni insanları girip çık-

Gates... The gates of Istanbul. I have been wondering for a long time about the people who built the gates of Istanbul in order to protect it from strangers that arrive at the inopportune hours of the night, about the architects and craftsmen who gave life to these gates that render those thick city walls thoroughly beautiful. Now, if I were to reel off the names of all of the gates, you would probably ask me, "Aren't these names of famous Istanbul neighborhoods?" Yes, each of these gates, which either open onto land or overlook the sea, was named after their locations. Topkapı (the Topkapı Gate), Edirnekapı (the Edirne Gate), Mevlanakapı (the Mevlana Gate), Silivrikapı (the Silivri Gate), Belgratkapı (the Belgrade Gate), Altıncakapı (the Golden Gate), Narlıkapı (the Pomegranate Gate), Yenikapı (the New Gate), Kumkapı (the Sand Gate), Ahırkapı (the Barn Gate) so and so forth.

These gates that had once been tightly shut to the outside world were, with the conquest of Istanbul, wide opened to the world and all the global developments that would follow. Byzantine territories once again met with Islam's loving acceptance, tol-

maya, kültür, sanat, edebiyat, ticaret, ziyaret ve daha sayısız faaliyet alanına dahil olmaya imkân buldular.

İstanbul’u kuşatan surların onlarca kapısı var. Her biri ayrı bir yere açılıyor. Denize, limanlara, bereketli topraklara, bağ ve bahçelere açılan bu kapılar, yüzlerce yıl korunarak varlıklarını sürdürmüştür. Bence günümüzde kaybolup giden bu kapılardan hiç olmazsa bir kısmını yeniden yapmalıyız. Çocuklarımıza Fatih’in, Akşemseddin’in, şehrin sakinlerinin, Osmanlı tebasının, büyük mimarların, dev eserlere imza atan sayısız ustanın, sanat ve meslek erbabı büyük adamların gelip geçtiği; yeni bir çağa kaynaklık edecek eserlere hayat veren Osmanlı milletinin ayak izlerini bıraktığı bu kapılardan birkaç numune inşa edip yerlerine takmalıyız.

Biraz da bu hayal ile İstanbul’un sur kapılarını araştırmaya başlayınca elimize bir kitabın sayfalarını güzelleştirecek gravür, kartpostal, harita vb. dokümanlar geçti. Bunlar arasında hiç şüphesiz en ilginç olanı, Fatih’in İstanbul’a girişini sembolize eden fetih kapısı tasviriydi. Benjamin Constant’ın 1876’da fetih kapısını tasvir eden bu gravürü ile Zonaro’nun II. Abdülhamid Han döneminde yaptığı o muhteşem fetih tabloları arasındaki geçiş karelerini ise asker ressamlarımızdan Hasan Rıza sağlıyordu. Bu sayede birkaç yüzyıldır ressamların kaleminden ve fırçasından izler ve tasvirlerle fetih kapısı bütün ihtişamıyla hafızalarımıza kazındı.

Sözü uzatmadan, bu kitabın sayfalarına sizleri davet etmek isterim. Arkadaşım Ahmet Tanner Özer’in teşvikleriyle inşa ettiğimiz bu kitap İstanbul’un sur kapılarını anlatıyor bize. Unutulup giden güzelliklerden bahsediyor. Dersaadet’in sur içinde kalan hane sahiplerini koruyan büyük kapılarının isimlerinden, harita üzerinde işaret edilmiş hallerinden, dünden bugüne kalan hatıralarından, görsel bir hafızadan bahsediyor. Bir de

erance, and protection. That’s how Sultan Mehmed II the Conqueror was able to leave behind a magnificent legacy that would be maintained through the following centuries, which meant keeping the overall texture of the city untouched apart from the architectural and administrative interventions to further beautify and facilitate the city life. Now all the civilized citizens of the world began to enter and exit through the gates of the city, thereby enjoying the opportunity to engage in activities of culture, art, literature, commerce, tourism as well as countless other ones.

The walls surrounding Istanbul have dozens of such gates. Each opens onto a different place. Opening onto the sea, ports, fertile lands, orchards, vineyards, and gardens, these gates used to be very well preserved, which ensured their survival for centuries. I think we must rebuild at least some of these gates, all of which have already disappeared. For the sake of our children, we must build a number of precedents and put them where they used to belong, since Fatih (the Conqueror), his mentor, the great Sufi and scholar Akşemseddin, the ordinary residents of the city, the non-Muslim Ottoman subjects, great architects, innumerable master craftsmen that put their signature on colossal works of art and architecture, and great people from various fields of art and artisanship passed through these gates, and overall, we can find on them the traces of the Ottoman nation, who left behind so many works that would serve as reference points for the new eras to come.

When we did set about investigating the gates of Istanbul, inspired by this dream, documents that would help to adorn the pages of a book, such as engravings, postcards, maps, and other kinds of material began to accumulate. Undoubtedly the most interesting among these was a portrayal of the Gate of the Conquest that symbolizes Fatih’s entry into Istanbul. The transitory frames between this engraving by Benjamin Constant in 1876 that depicts the Gate of the Conquest and Zonaro’s splendid conquest paintings that he produced during the reign of Sultan Abdulhamid II were provided by Hasan

farkına bile varmadan geçip gittiğimiz büyük sur kapılarının aslında yerlerinde birer hayali iz olarak bile olsa var olduklarını hatırlatıyor. O bomboş duran sur geçitlerinin bir zamanlar dev kapılarla donanmış olduğunu anlatıyor bize.

Kitabın sayfalarında dolaştıkça, aslında İstanbul'un günlük telaşlar içinde yaşamaya çalıştığımız bir şehirden çok etrafı surlarla çevrilmiş, üzeri masmavi gökyüzüyle kaplanmış ve onlarca kapıdan girişi olan saadetli bir ev olduğunu yani Dersaadet adını boş yere almadığını fark edeceksiniz.

Dersaadet'in surları, kapıları... Güzel İstanbul'un sur kapıları, dilerim dünyanın güzelliklerine daima açık kalır.

Rıza, one of our soldier-painters. Thus, the Gate of the Conquest has become engraved in our memory with all its grandeur for it has thankfully been painted and drawn by many artists in the last couple of hundred years.

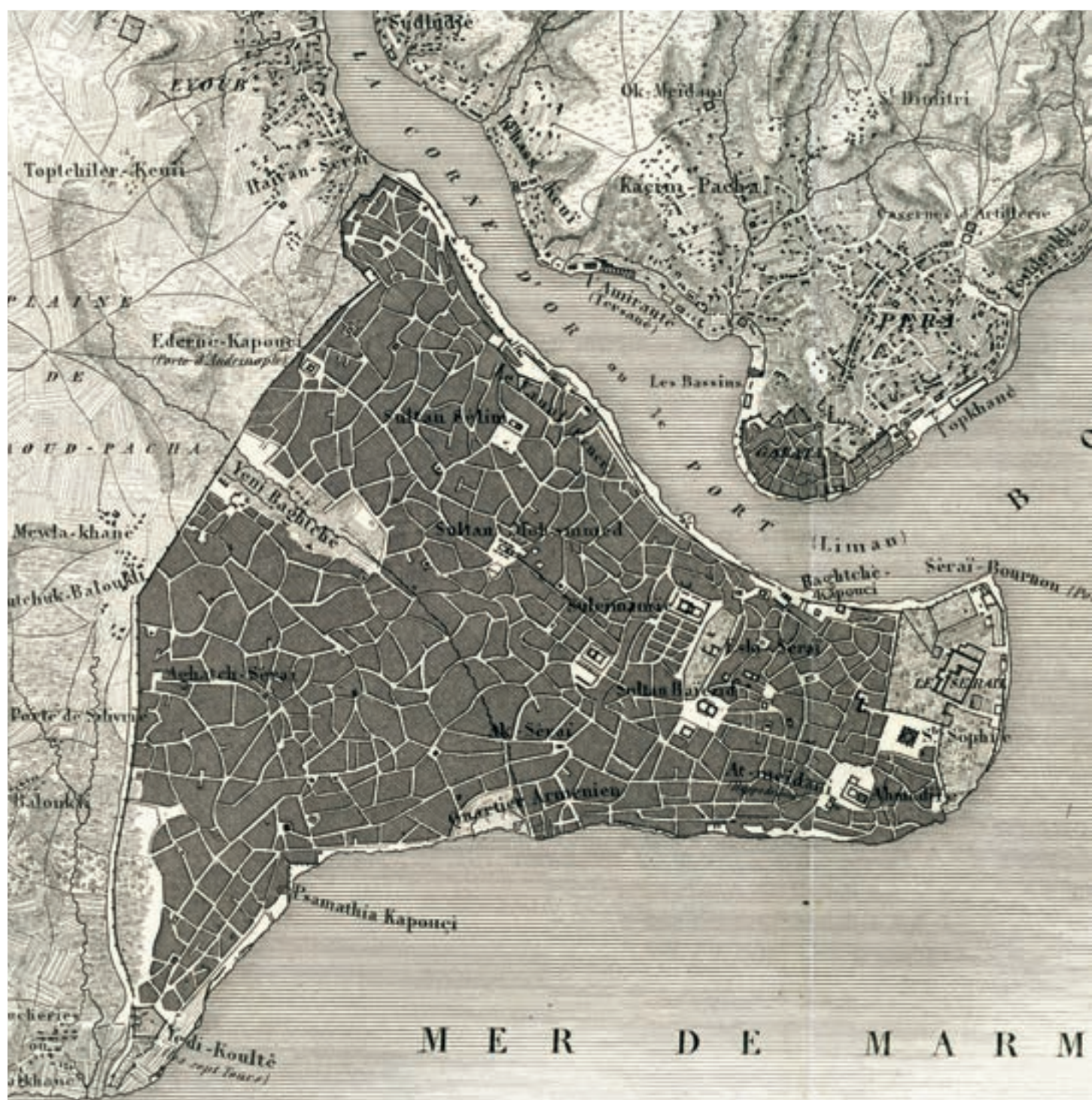
Without further ado, I would like to invite you to the pages of this book, which we have produced with the encouragement of my friend Mr. Ahmet Taner Özer. This book tells us about the city gates of Istanbul. It talks about sources of beauty that have fallen into oblivion. It tells us the names of the big gates that once protected the households inside the city walls of Dersaadet (another name for Istanbul, meaning "the House of Bliss"), about what eventually became of them, pointing out their locations on a map, the memories they left behind, and overall, the book tells us about a visual memory. It also reminds us how we simply walk past these great city gates that - albeit as imaginary traces - still exist where they once actually stood, telling us that those empty holes in the city walls were once adorned with giant gates.

As you navigate through the pages, you will realize that Istanbul is in fact something beyond a city where we try to live amidst all sorts of daily hustle and bustle and that it is a blissful home surrounded by walls, covered over by a deep blue sky with tens of entrance gates, that is, you will appreciate that it did not earn the epithet "Dersaadet", or "the House of Bliss" for nothing.

The walls and gates of Dersaadet... I wish that the city gates of the beautiful Istanbul will always remain open to all the beauties in the world.

YALÇIN PEKGÜZEL

SUR ÇELİK KAPI YÖNETİM KURULU BAŞKANI
CHAIRMAN OF THE BOARD, SUR SECURITY DOOR

İstanbul Kara Tarafı Surlarının Tarihçesi

Short History of Istanbul's Land Walls

1453'te Osmanlı
ordusunun
İstanbul'a girişini
gösteren temsili
bir çizim.

A representational
drawing
illustrating the
Ottoman army's
entry into Istanbul
in 1453

Ortaçağ'ın En Güçlü Savunma Hattı

The Most Powerful Line Of Defense Of The Middle Age

Prof. Dr. Semavi EYİCE

Yalnız bir askeri tahkimat örneği değil, aynı zamanda estetik bakımından bir sanat eseri değerine sahip olan İstanbul'un kara tarafı surları Haliç'in yukarı ucundan Marmara'ya kadar uzanır.

Ortaçağ boyunca Balkanlardan inen Avar, Peçenek ve Bulgar akınları hep İstanbul'un kara tarafı surlarına karşı olmuştur. Bu tahkimatı aşabilen tek askeri güç, genç Osmanlı Beyi 2. Mehmed'in idaresindeki Osmanlı ordusudur. 29 Mayıs 1453 günü 2. Mehmed'in sonradan adı Topkapı olan Romanos kapısından şehre girmesiyle kara tarafı surlarının aşılabilir oldukları yolundaki inanç sona ermiş ve Türk İstanbul tarihi ile birlikte yeni bir çağ başlamıştır.

Surlar Yedikule yakınında denize ulaştıkları noktada daha önceki yapılardan toplanan mermerlerle yapıldıkları için Mermer Kule olarak adlandırılır. Bu sur duvarının Haliç kıyısına ulaştığı noktada ilk yapıldığı tarih itibarı ile duvar doğruya doğru dönerek kıyıya iniyordu. Bizans'ın ilerleyen çağlarında duvarın güzergahı değiştirilip Tekfur Sarayı'ndan itibaren kavisli bir biçimde batıya doğru kıvrılarak Ayvansaray'dan Haliç'e kadar indirilmiştir. Bu bölüm üç kat halinde olan esas surlara nazaran da daha değişik bir mimariye sahip olup tek kat halinde inşa edilmiştir.

Not only an example of a military fortification, but also highly valuable in terms of art and aesthetics, the land walls of Istanbul extend from the upper end of the Golden Horn to the Marmara Sea.

Most of the raids launched throughout the Middle Ages by the Avars, the Pechenegs, and the Bulgarians, who came down from the Balkans, were against the land walls of Istanbul. The only military force that was able to surmount this fortification was the Ottoman Army under the command of the young Ottoman beg, Mehmed II. The belief that the land walls were indeed impregnable was shattered when Mehmed II entered the city on May 29, 1453 through the Saint Romanos Gate, later renamed the Topkapı Gate, and a new era began along with the history of the now Turkish Istanbul.

As the walls were built of marbles collected from the rubble heaps of former structures in Yedikule - where the walls reach the sea - they were called Marble Towers. When the land walls were first erected, at the point they reached the shores of the Golden Horn, they made an eastward turn to reach the water. Later in the Byzantine era, the route of the walls was changed, and, starting from the Tekfur Palace, they followed a curved line west, descending from Ayvansaray to the Golden Horn. This architecturally different section of the walls was built as a sin-

Ne zaman yapıldı?

Kara tarafı surlarının yapımına İmparator 2. Theodosius döneminde Praefectus Urbis (Yunanca Eparkhos, Vali) Anthemios tarafından 412'de başlanmıştır. Genellikle kabul edildiğine göre Atilla'nın idaresindeki Hunlar şehri tehdit ettikleri bir sırada, Praefaectus Konstantinus Kyros'un idaresinde bu duvarların önüne ikinci bir duvar daha yapılmıştır. Surların inşasına ilişkin sadece iki kitabe mevcuttur. Bunlar Mevlavihane veya Mevlana (Bizans dönemindeki adıyla Rhegion) Kapısının üzerinde bulunmaktadır. Yunanca olan iki kitabeden kapının önündeki sövede 'Hakim olan imrapatorun emri ile Eparkhos Konstantinos 60 gün içinde surlara surlar kattı' ibaresi bulunuyorken kapı sövesini taşıyan sol konsolun üzerindeyse 'Theodosios'un emri ile iki aydan daha az bir sürede Konstantinos bu sağlam duvarı yapmayı başardı. Bu kadar az bir süre içinde bizzat Pallas (Athena) bile böyle bir kuvvetli kale kurmakta zorluk çekerekdi.' yazmaktadır.

Kuleler ve burçlar

Sayıları 96 olan kuleler değişik biçimlerde inşa edilmiştir. Bunlardan 74'ü kare, 1'i beşgen, 5'i altıgen, 2'si yedigen ve 14'ü ise sekizgendir. Kulelerin içlerinde en üst kısımları tonoz örtülü birer kat daha bulunur. İznik surlarında da olduğu gibi bu üst kat odalarının duvarlarında evvelce fresko tekniğinde yapılmış aziz resimleri yer alıyordu. Kulelerin ölçüleri Marmara'dan tekfur sarayına kadar hep aynı gitmemekte, birkaç metrelilik farklılıkları görülmektedir. Bizans döneminin ilerlemiş bir çağında Blakharnae mahallesini içeriye almak amacıyla sur duvarının biçimini değiştirmek için buradan Haliç'e kadar olan kesimde hendek kesilmiş ve tahkimat tek kat olarak Ayvansaray'a indirilmiştir. Bu bölümde sur duvarına bitişik Tekfur Sarayı'ndan başka 10. yy'dan itibaren imparatorluk sarayının pavyonları yapılmıştır. Bu binaların altlarına da Anemas Zindanı diye anılan yüksek iki sıra kemerli bir mahzen inşa edilmiştir. Bu kalıntıların üstünde olan ve 16. yy'ın sonlarında yapılmış olan İvaz Efendi

gle story compared to the main walls that have three stories.

When were they built?

The construction of the land walls was started by Prefect (or Eparkhos [Greek for governor]) Anthemios during the reign of Theodosius II in AD 412. According to the generally accepted narrative, at the time when the Huns, led by Attila, threatened the city, a second wall was added in front of the present walls under the command of Prefect Constantine Kyros. There are only two inscriptions regarding the construction of the walls. These are above the Mevlevi or Mevlana Gate (Rhegion in Byzantine times). Of the two Greek inscriptions, the one on the doorjamb reads, "By the command of the ruling emperor, Prefect Constantine added walls to the walls in 60 days," whereas on the left console that carries the jamb, it is written, "By the command of Theodosius, Constantine managed to build this robust wall in less than two months. In so little a time, even Pallas (Athena) would have had a hard time establishing such a strong fortress."

Towers and bastions

The towers, whose total number is 96, were built in different forms. Of these, 74 are square, one is a pentagon, five are hexagonal, two are heptagonal, and 14 are octagonal. Inside every tower, there is one more floor whose topmost part is covered with a vault. As in the walls of İznik (Nicaea), on the walls of these topmost chambers, there were previously saint figures made in the fresco technique. The dimensions of the towers are not identical from Marmara up to the Tekfur Palace; there are differences of several meters. In a late Byzantine period, the moat extending from the Blachernae neighborhood down to the Golden Horn was removed in order to change the shape of the walls for the purpose of including this neighborhood inside the walls. After the moat was dug, the fortification continued to Ayvansaray as a single-story structure. In this section, apart from the Tekfur Palace adjacent to the city walls, the pavilions of the imperial palace began to be built from the 10th century on. And underneath

16. yüzyılda Melchior Lorichs'in haritasında İstanbul sur kapıları.

Istanbul's city gates on Melchior Lorich's map in the 16th century.

Camii'nin avlusuna bitişik bulunan çifte kulenin üst katındaki odanın saray kompleksine ait olduğu anlaşılmaktadır. Burada sur duvarına saplanmış eski sütun gövdelerinin aslında bu mekanın önünde bulunan bir balkonun taşıyıcıları olduğu anlaşılmaktadır.

Estetik görünüm

Burç ve duvarlardaki onarım kitabelerinden bu işlerin hangi imparator tarafından yapıldığı öğrenilir. Bazı burçların yukarı kısımlarında tuğlalardan oluşturulmuş kitabeler vardır. Bu kitabeler kara tarafı surlarının Bizans tarihi boyunca farklı dönemlerde onarım gördüklerini açık surette belli eder. Aynı şekilde bazı burç ve duvarlardaki değişik teknikteki örgüler bu kısımların yamamış olduklarını da ortaya koymaktadır. Bu yamaların bir kısmı kuşatmalar sırasında ve bilhassa 1453 ilkbaharında Türk topçusu-

these buildings, a high cistern with two rows of arches, known as the Anemas Dungeon, was built. There is a room on the upper floor of the double tower adjacent to the courtyard of the Ivaz Efendi Mosque built in the late 16th century above these remnants, and we surmise that this room belongs to the palace complex. Here, what appears like ancient columns stuck into the walls are in fact the supports of a balcony in the front façade of this place.

Aesthetic appearance

Looking at the repair inscriptions on the bastions and walls, one can find out during whose reign these repair works and constructions were undertaken. On the upper sections of some of the bastions, there are inscriptions composed of bricks. These inscriptions make it crystal clear that the land walls underwent repairs in various periods throughout the Byzantine era. In the same way, different styles of con-

Osmanlı
döneminde
Edirnekapı girişini
tasvir eden temsili
bir gravür.

A representational
engraving
depicting the
Edirne Gate in
Ottoman times

nun atışlarının ardından acele olarak yapılmıştır. Kara tarafı surlarının duvar ve burçlarında taş ve tuğla malzemelerinin bir arada kullanılması suretiyle renkli bir görünüm, bir estetik anlayış da sağlanmıştır. Kırmızı şeritler halindeki tuğladan hatıllar duvarların gücünü de arttırmıştır.

struction seen in some of the bastions and walls reveal that these particular parts were patched. Some of these patches were hastily applied during various sieges, and especially following the shelling of the Turkish artillery in the spring of 1453. Through the combined use of various stones and bricks in the

Altın Kapı / Son Roma ‘Zafer Takı’

Kara tarafı surlarının dışa açılan birçok kapısı vardır. Bunların bir kısmı halkın girip çıktığı kapılar olup tehlikeli anlarda örülerek kapatılıyordu. Aralarda ikinci derecede önemli bazı

walls and bastions of the land walls, a colorful appearance was achieved, which proves the existence of an aesthetic perception in Byzantium. Lacing courses of red strips of bricks also helped to strengthen the walls.

Küçük Altın Kapı
(1903)

The Minor Golden
Gate (1903)

askeri kapılar da vardır. Osmanlı döneminde bu kapılara Türkçe isimler verilmiştir. İki kapı, Yedikule'nin küçük kapısı ve Edirnekapı ise tamamen Türk mimarisine uygun olarak yenilenmiştir. İki yerde de Türk devirlerinde yapılan onarımları da belirtirler. Kapılar genellikle çifte kule arasında küçük bir iç avluya sahip geçit yerleridir. Böylece bunların emniyeti sağlanmıştır. Çifte kapı sistemi çok eskiden beri tahkimat mimarisinde kullanılan bir sistemin yeniden uyarlanmasıdır. Nitekim İç Anadolu'da Hitit Uygarlığı'nın bir dönem başkenti olan Hattuşa'da da (Boğazköy) bu sistem görülür.

Kapılar arasında Yedikule'de bulunan bir giriş hepsinden daha muhteşem ve önemliydi. Bu kapı ileriye taşkın kare planlı iki heybetli burcun arasında olan ve bir 'Zafer Takı' görünümünde kemerli üç girişten oluşmuş gösterişli bir kapıydı. Kapının kanatları altın yaldızlı olduğun-

The Golden Gate: The Final Roman 'Triumphal Arch'

The land walls have many gates opening outside. Some of these were used daily by people, and in cases of emergency, they could be walled up easily. These public gates were interspersed with a number of military gates, which were of secondary importance. These gates were given Turkish names during the Ottoman period. Two of the gates, the minor gate of Yedikule and the Edirne Gate, were completely renovated in keeping with the Turkish architectural style. These two gates also show us some repair works undertaken after the Turkish reforms. Gates are usually gateways with small inner courtyards between two towers. That is how their safety was ensured. The double gate system is the re-adaptation of a system employed for a long time in the architecture of fortifications. Indeed, we can see this system in use even in Hattusas (Boğazköy), which was

dan buraya 'Altın Kapı' yahut 'Yıldızlı Kapı' deniliyordu. Bu kapı Balkanlar üzerinden İstanbul'a ulaşan 'Via Egnatia' denilen ana yolun bitim noktasıydı. Bu girişten itibaren 'Zafer Yolu' (Via Triumphalis) başlangıcını temsil ediyordu. İmparatorlar, Batı'dan bir seferden döndüklerinde buradan Ayasofya önüne kadar gidiyorlardı. Ortadaki biri büyük, yanlardaki ikisi küçük olmak üzere üçlü giriş ve iki yanalarda ileriye taşkın kuleler bütünüyle mermer kaplanmış olup Trakya yönünden gelenlere çok uzaklardan varlığını belli ediyor ve bilhassa 'Barbar' denilen kavimlere imparatorluğun ihtişam ve kudretini gösteriyordu. Bu mermer mimarinin en üstünde Roma İmparatorunun simgeleri olan kartal ve imparator heykelleri olduğu bilinir. Ortadaki büyük girişin gerek dış gerek iç kemer harflerinde altın yıldızlı bronz harflerden oluşan ve İmparator Theodosios'a şan veren birer kitabe bulunuyordu. Bu madeni harfler çoktan kaybolmuş yalnız bunların tutturulduğu delikler kalmıştır. Maalesef 1950'li yılların sonlarında yapılan onarımda kemer taşları değiştirildiğinde bu delikler tekrarlanmadığından kitabenin izleri büyük ölçüde kaybolmuştur.

Bizans döneminde bu üçlü heybetli giriş tuğla malzeme ile örülerek kapatılmıştır. Fetihten sonra bu altın kapı kompleksinin şehir tarafından arkasında burçları olan bir duvar eklenmek suretiyle burası bir kale, bir hisar haline getirilmiştir. Büyük mermer kulelerden Marmara tarafındaki bir zindan olarak kullanılmış ve ayrıca hisarın içine Osmanlı devletinin savaş durumuna girdiği yabancı devletlerin insanları 'enterne' edilmiştir. Arkadaki kulelerin duvarlarının birinde bu yabancıların yazdıkları bazı hatıra kitabelerine rastlanır. Şehre bakan taraftaki kemerde Theodosius 'Tiran'ı yok ettikten sonra bu kapının bezemesini tamamlattı' yazısı yer almıştır. Dış kemerde ise 'Kapıyı altın olarak yaptıran altın bir çağ yarattı' anlamında bir yazı bulunuyordu.

Birinci kitabede sözü edilen 'Tiran' yani tah-tı gasp eden kişi olan Primicerius'un, 2. Theodosius döneminde 423-425 yılları arasında Batı'da kendisini İmparator ilan etmiş olmasından ve ki-

at one time the capital of the Hittite civilization in Central Anatolia. Among all the gates, Yedikule's entrance was far more spectacular and important compared to those of the other ones. This gate was located between two awe-inspiring square towers projecting forward and composed of three arched entrances that looked like triumphal arches. Because the leaves of the gate were gilded, it was dubbed "the Golden Gate" or "the Gilded Gate." This was the endpoint of the famous road called Via Egnatia that reached Istanbul after covering a long distance from the Balkans. From this point on, another road, Via Triumphalis, or the Victory Road, began. When emperors returned from a military campaign to the West, they went to the Hagia Sophia, starting from this point. The three entrances - a big one in the middle and two smaller ones on either side - and the flanking towers projecting forward are all covered with marble and they flaunted, from afar, their shiny appearance to the incoming visitors, and in particular showcasing the empire's glory and power to the nations that Byzantium called "Barbarians." At the top of this marble structure, eagle and emperor statues, symbols of the Roman Empire, are known to have stood. Both on the inner and outer arches of the major entrance in the middle were mounted an inscription written in gilded-bronze letters, praising the glory of Emperor Theodosius. These precious letters were long gone, but their holes had remained. Unfortunately, when the stones of the arch were replaced during the repair work done in the late 1950's, these holes could not be duplicated, and because of that, the traces of the old inscriptions have mostly disappeared.

In the Byzantine era, this three-entrance awe-inspiring gate was bricked up. After the Ottoman conquest, with the addition of a bastioned wall to the back side of this Golden Gate complex on its inner-facing side, this area was converted into a fortress. Of the large marble towers, the one on the Marmara side was used as a dungeon. The foreigners living here, with whose motherland the Ottoman State was at war, were interned inside this fortress as a safety measure until the war was over. On the wall of one of the towers at the back, we encounter some commemorative inscriptions written by these foreigners dur-

tabede bu duruma işaret edilmesinden hareketle mermer girişin surlara ilave edilişinin 425'i takip eden yıllara rastladığını çıkarsamak mümkündür.

Üç kademeli sur duvarları

Surların mermer kuleden Tekfur Sarayı ucuna kadar olan uzunluğu 6 km civarındadır. Bu duvarlar üç kademeli olarak tasarlanmıştır. Bunun daha önceden planlandığı anlaşılmaktadır. Bu üç kademe sırasıyla şöyledir: İlk olarak en dışta 18 metre genişliğinde ve 10-12 metre kadar derinlikte bir hendek bulunmaktadır. Bu hendek belki ilk düşünüldüğünde su doldurulması için yapılmıştı. Fakat buraya su doldurulduğu hususunda kesin bir bilgi yoktur. Hendeklerde su bulundurmamak ve buraya su sağlamak da son derece zor bir iştir. Bu bakımdan hendeklerin içinde hiçbir dönemde su bulunmadığı kuvvetle tahmin edilmektedir. Bu hendeğin toprağın derinliklerine inen üçüncü bir sur gibi tasarlandığı düşünülmüştür. Hendekten sonra dendanlı alçak bir duvar gelmektedir. Bunun gerisindeyse 12-15 metre genişliğinde bir toprak şeridi uzanıyordu. Bazı kalıntılar, bu toprak şeridin erken Bizans döneminde bir süre mezarlık olarak da kullanılmış olabileceğini işaret etmektedir. Bu bölümden sonra ilk tahkimat ile karşılaşılıyordu. 3,20 metre yüksekliğindeki bu ön sur bir dizi kuleyle güçlendirilmişti. Duvarın iç tarafında ise bir sıra kazemat hücreleri vardı ki, bunların her birinin içindeki mazgallardan ok atışı yapılabilirdi. Birçok yerde bu ön tahkimat dizisi fazlaca harap olmuş, bazı yerlerde ise tamamen ortadan kalkmıştır. 15 metre genişliğinde yine bir ara yoldan sonra esas sur duvarıyla büyük burçlar gelmektedir. Sur duvarı 4,5 metre kalınlığında, ana duvar 15 metre yüksekliğindedir. Bu duvarların üstündeki dendanların arkasındaki seyirdim yoluna, duvarların arkasındaki merdivenlerle ulaşılır. Burçlar, duvardan 10.75 metre ileriye taşmakta, birbirlerinin arasında yaklaşık 48 metre mesafe bulunmaktadır.

ing their forced stay. The inscription on the arch facing the city read: "After destroying the tyrant, Theodosius had the adornments of this gate completed." The one on the outer arch read: "The one who had this gate built of gold created a golden period."

The tyrant cited in the first inscription, that is, the one who usurped the throne was Primicerius, who declared himself as emperor in the West in the era of Theodosius II between the years 423-425. Since the inscription alludes to this event, we can infer that the addition of the marble entrance to the walls corresponds to shortly after 425.

The three-stage walls

The length of the walls from the Marble Tower to the Tekfur Palace was measured as varying between 5,620 to 5,632 m. These walls were designed to have three stages. It has been found out that this was the original plan. Here are the three stages respectively: First, in the outermost section, there is a moat 18 m wide and 10-12 m deep. This moat had most probably been initially designed to hold water. But there is no precise information that this moat was ever filled with water. What's more, keeping water in such moats was difficult, and bringing the water was a task extremely challenging to fulfill in the first place. In this respect, it is estimated that the moats never had any water in them apart from rainwater. It has been posited that this moat was designed as a third wall with a very deep bottom. The moat is followed by a low crenelated wall and behind this was a strip of land 12 to 15 m wide. Some remnants indicate that this strip of land was used as a cemetery for a while during the early Byzantine era. After this part came the first fortification. This 3.2-meter-wide front wall was reinforced with a series of towers. On the inner side of the wall, there were a series of casemate cells, and it was possible to shoot arrows through the firing holes each one of them had. These frontal fortification buildings have been overly devastated in most of the sections, and some of them have completely disappeared. After an intermediary walkway of 15 m come the main wall and the biggest bastions. The wall is 4.5 m thick and 15 m high. The

İlk Çağ'dan Ortaçağ'a

Bugünkü İstanbul, İlk Çağ'da Sarayburnu bölgesinden ibaret, etrafı surla çevrili küçük bir şehirdi. Roma çağında şehir genişlediğinden, daha batıda yeni bir sur yapıldığı söylenir. Fakat daha geniş çapta bir imar ve daha batıda yeni bir surun yapılması İmparator 1. Konstantinos tarafından gerçekleştirildi. O, şehri bir defa daha genişletip imar ederken kara tarafını emniyete almak için, Haliç'ten Marmara'ya kadar uzanan yeni bir sur duvarı inşa ettirmişti. Yapımı Hristiyan efsaneleri ile bezenen ve 330 yıllarında inşa edilen bu sur duvarından bugüne hiç bir iz kalmadığı gibi nereden başlayıp nereden geçtiği, nerede bittiği hususunda da kesin bir bilgi yoktur. İmparator 2. Theodosius döneminde şehir bir defa daha büyütüldü ve kara tarafı yine Haliç'ten Marmara'ya kadar uzanan bir sur duvarıyla sınırlandırıldı. Ortaçağ'ın askerî mimarisinin en güçlü eserlerinden biri sayılan bu sur, Haliç ve Marmara kıyılarında yapılmış olan, fakat kara tarafındaki kadar güçlü olmayan duvarlarla birleştirilmişti. Bin yılı aşkın bir süre boyunca, Bizans imparatorluğunun başkenti kendisini Meryem Ana tarafından korunduğuna inandığı bu duvarların arkasında, tam bir güvence içerisinde hissetmişti. Gerçekten de Batı'dan gelen çeşitli kavimlerin akınlarına, Bizans bu surlar sayesinde karşı durabilmiş ve bin yılı aşkın bir süre içerisinde, hiç bir yabancı güç içeriye girememiştir. 1203-1204 tarihlerinde, çoğunluğu Katoliklerden oluşan 4. Haçlı seferine dahil kuvvetler, şehri bir defa ele geçirmişlerse de bu, ancak çok güçlü donanmalarının Haliç'e girmesi ve gemilerden uzatılan köprülerin fazla yüksek olmayan kıyı surlarına dayanması suretiyle gerçekleştirilmiştir.

flight of stairs behind the walls leads to the narrow walkway behind the crenels at the top of these walls. The bastions project beyond the wall by 10.75 m and the distance between two bastions is 48 meters.

From the First Age to the Middle Ages

Istanbul in the First Age was a small town made up of only the Seraglio area and it was surrounded by walls. Since the city expanded in the Roman era, it is said that a new wall was constructed further west. However, a more comprehensive town planning and the construction of a new wall further west took place by the command of Emperor Constantine I. As he was expanding and developing his city, he built a new wall extending from the Golden Horn to the shores of Marmara in order to secure the land. No trace is left of this first wall built circa 330. Despite the many Christian legends about it, there is no exact information on where it began, passed through and ended. The city was expanded for a second time during the era of Emperor Theodosius II, and the land was again demarcated with a wall extending from the Golden Horn to Marmara. One of the strongest examples of Middle Age military architecture, this wall was integrated into the wall system that had been constructed on the shores of the Golden Horn and the Marmara Sea but that was not as strong as the one on land. For over a millennium, the capital of the Byzantine Empire felt completely safe behind these walls which it was believed were protected by Mother Mary. As a matter of fact, thanks to these walls, Byzantium was able to withstand the raids and attacks of so many peoples coming from the West, and throughout this period of more than a thousand years, no foreign power was able to penetrate these walls. The forces that made up the Fourth Crusade - consisting mostly of Catholics - were able to capture the city for once in 1203-1204, and they achieved this with the help of their extremely powerful navy. From the ships they extended bridges to the coastal walls, which were not very high, and that's how they penetrated the walls.

فتح اسطانبول خاتمه یافت و امپراتور ارمینیه بنواری

Ο ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ ΜΩΑΜΕΘ Β. Ο ΠΟΡΘΕΥΗΣ ΕΠΙΕΛΘΩΣ ΑΝΩΝΕΝΙ ΤΩ
ΟΙΚΟΙΜΕΝΙΚΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΓΕΝΝΑΔΙΩ. ΤΩ ΕΚΘΑΡΩ ΤΑ ΕΡΩ
ΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 1453

SULTAN MOHAMED II
OFFICIELLEMENT AU PATR
SCHOLARIOS LES CONCESSION

1453'ten Önce
İstanbul Surları ve
Sur Kapıları

The City Gates
of Istanbul before 1453

1453'ten Önce İstanbul Sur Kapıları Map Showing Istanbul's City Gates Before 1453

Bu harita üzerinde yazılı olan surlar şu şekilde sıralanmıştır:

Kara Surları (Siyah nokta ile işaretlenmiştir)

- 1- Hristos Kapısı, 2- Yıldızlı Kapı ve Küçük Yıldızlı Kapı,
- 3- İkinci Askeri Kapı, 4- Pigi Kapısı, 5- Üçüncü Askeri Kapı,
- 6- Region Kapısı, 7- Dördüncü Askeri Kapı, 8- Ayio Romanu Kapısı,
- 9- Beşinci Askeri Kapı, 10- Harisios Kapısı, 11- Kaligaria Kapısı, 12- Blakerna Kapısı

Haliç Surları (Yeşil nokta ile işaretlenmiştir)

- 1- Kiliyomeni Kapısı, 2- Avcılar Kapısı, 3- Porta Fenari,
- 4- Porta Sidera, 5- Aya Teodosios Kapısı, 6- İmparator Kapısı,
- 7- Porta Platea, 8- Porta Viglae, 9- Perame Kapısı, 10- Aya Marko Kapısı,
- 11- Nerion Kapısı, 12- Hikanatissa Kapısı, 13- Veteris Kapısı

Marmara Surları (Mavi nokta ile işaretlenmiştir)

- 1- Aya Barbara Kapısı,
- 2- Ahır Kapı, 3- Langa Kapısı,
- 4- St. Emilyanos Kapısı, 5- Samatya Kapısı, 6- Aya Yuvannu Vapistitu (İonnes) Kapısı

The walls and their gates shown on this map are listed as follows:

The gates in the land walls (marked with black dots)

1. The Christos Gate, 2. The Gilded Gate and the Minor Gilded Gate, 3. The Second Military Gate, 4. The Pege Gate, 5. The Third Military Gate, 6. The Region Gate, 7. The Fourth Military Gate, 8. The Saint Romanos Gate, 9. The Fifth Military Gate, 10. The Kharisios Gate, 11. The Kaligaria Gate, 12. The Blachernae Gate

The gates in the Golden Horn walls (marked with green dots)

1. The Kiliomene Gate, 2. The Hunters Gate, 3. Porta Fenari, 4. Porta Sidera, 5. The Hagia Theodosius Gate, 6. The Emperor's Gate, 7. Porta Platea, 8. Porta Viglae, 9. Porta Perame, 10. The Hagia Marco Gate, 11. The Nerion Gate, 12. The Hikanatissa Gate, 13. Porta Veteris

The gates in the Marmara walls (marked with blue dots)

1. The Hagia Barbara Gate, 2. The Barn Gate, 3. The Langa Gate, 4. The Saint Emilianos Gate, 5. The Samatya Gate, 6. The Hagia Ionnes Gate

قەشقەر شەھەر خارىتىسى

-----	مەنپەئەتلىك خەۋەرلىك	۱. سەن ژان خوارىك
-----	يېزا ئىش سۈرۈش	۲. بىلا كەزە مەرىپى
-----	سەپتىم سەۋەر	۳. لاۋسۇن سىراي
-----	قەشقەرلىك	۴. سەناتو بىناچى
-----	تۆۋەن	۵. ئىككىنچى تۆۋەن شەھەر
-----	مەنپەئەتلىك نۆمۈرەسى	۶. قەشقەرلىك سەناتو
-----	شەھەرلىك	
-----	مەلۇمات بىلەن خەۋەر	
-----	قەشقەرلىك شەھەر	
-----	بىرلىك خەۋەرلىك	

İstanbul'un
Otuz Bir Kapısı

The Thirty One Gates
Of Istanbul

Sultan Abdülmecid
Ayasofya önünde.
Sultan Abdülmecid
Ayasofya önünde.

Sultan Abdülmajid
in front of the
Hagia Sophia
Mosque

İstanbul'un Otuz Bir Kapısı*

The Thirty One Gates Of Istanbul

A. Süheyl ÜNVER

İstanbul çok sık olarak teferruatını kaybeden bir şehirdir. En çok değişikliği de yangınlar yaptı. XIX. asırda bütün evler, hareketi arzların sıklığı ve tahribatı dolayısıyla ahşap yapılıyordu. Bu yaşadığımız asırda da yangınların bir daha olmaması için evler betonlaşmağa başladı. Asrımızın sonunda İstanbul'da tahta ev görülmeyecektir. İstanbul'un bu asırda mevcut olmayan bir hususiyetine bu yazımda temas etmek istiyorum. Bundan bir asır önce, Sultan Abdülmecid devrinde, 1255-1277 (1839-1861)'de, İstanbul surunun etrafında otuz bir kapı vardı. Bu kapılar, hususi bekçiler muhafaza eder ve akşamları da kapanırdı. Kapıların hariçten kimsenin girmesine karşı kapanabilmesi surların aşılmaz derecede sağlam olduğunu da gösterir. Hâlen hususi kütüphanemizde duran bir el yazması mecmuada kapılar böyle sıralıdır.

- 1- Valdekasrı (Yenicami kemeri üstünde) kapısı
- 2- Yenicami'de ihtisap (İstanbul belediye makamı -halen Eminönüne rastlar) kapısı
- 3- İncili kapı
- 4- Top der sarayı hümayun (Tam saray burundaki) Topkapısı
- 5- Yalıköşkü kapısı

Istanbul is a city that loses its details (its characteristic qualities, especially in architecture) so often. The biggest losses came with fires, which thus caused the biggest changes. All new houses in the 19th century were built of wood because of the high frequency and destructiveness of earthquakes. And in this century that we live in, buildings are increasingly made of concrete in order to prevent fires from ever being so destructive. And at the end of this century [the 20th], we will not be able to see any more wooden houses.

I would like to touch upon a particular characteristic of Istanbul that no longer exists in this century. A century ago, during the reign of Sultan Abdülmecid, that is, between 1255-1277 A. H. (AD 1839-1861), there were thirty one gates in the walls of Istanbul. These gates were protected by private guards and would be closed in the evening. That they felt safe just by closing the gates to prevent anybody from intruding demonstrates that the walls were in an insurmountably good condition. A manuscript journal, currently in my private library, lists these gates as follows:

- 1- The Gate of Validekasrı (the Pavilion of Queen Mother) (near the arch of the New Mosque)
- 2- The Gate of İhtisap in the vicinity of the New Mosque (the office of the Istanbul municipality; currently in Eminönü)

- 6- Yedikule kapısı
- 7- Mevlevihane kapısı
- 8- Silivri kapısı
- 9- Dakik (Unkapanı) kapısı
- 10- Cibali kapısı
- 11- Edirne kapısı
- 12- Balıkpazarı kapısı
- 13- Eğri kapı
- 14- Balat kapısı
- 15- Fener kapısı
- 16- Petro kapısı
- 17- Cedid kapı
- 18- Çatladı kapısı
- 19- Kum kapısı
- 20- Ayazma kapısı
- 21- Narlı kapı
- 22- Zindan kapısı
- 23- Cedid langa (Yeni langa) kapısı
- 24- Samatya Kapısı
- 25- Top kapısı
- 26- Aya kapı
- 27- Ahır kapı
- 28- Balıkhane kapısı
- 29- Hatap (odun) kapısı
- 30- Bağçe kapısı
- 31- Ayvansarayı kapısı ⁽¹⁾

Bugün bu kapıların bir kısmı duruyor. Yerinde olmayanların da isimleri vardır. Bağçekapısı gibi duranların isimlerini de maalesef bir asır öncesine nazaran yanlış söylüyoruz. Hele lehçemize İstanbul yabancılarının konuşmasıyla yanlış giren bu terkiplere ne kadar üzülürüm. Bundan yüz kırk sene önceki II. Bayezid'in yeniden hazırlanan su yolu planında bunlar hep Edirne kapısı, Ayvansaray kapısı, Topkapısı diye doğru yazılmıştır. Biz maalesef İstanbulumuzun beş yüz senelik Türk halkı da yabancı tesirlerle buralara Topkapısı yerine (Topkapı), Silivrikapısı yerine (Silivrikapı), Edirnekapısı yerine (Edirnekapı), Kumkapı, Ayakkapı, Ahırkapı, Bağçekapı....

- 3- The İncili (Pearled) Gate
- 4- Top der-Sarây-ıHümâyûn - Topkapısı (the Cannon Gate right at the Seraglio Point)
- 5- The Yalıköşkü (Waterfront Mansion) Gate
- 6- The Yedikule Gate
- 7- The Mevlevihane Gate
- 8- The Silivri (Selymbria) Gate
- 9- The Dakik (Unkapanı) Gate
- 10- The Cibali Gate
- 11- The Edirne (Adrianople) Gate
- 12- The Balıkpazarı (Fish Market) Gate
- 13- The Eğri (Crooked) Gate
- 14- The Balat Gate
- 15- The Fener (Lighthouse) Gate
- 16- The Petro Gate
- 17- The Cedid (New) Gate
- 18- The Çatladıkapi (Cracked) Gate
- 19- The Kumkapı (Sand) Gate
- 20- The Ayazma (Holy Spring) Gate
- 21- The Narlı (Pomegranate) Gate
- 22- The Zindan (Dungeon) Gate
- 23- The Cedid Langa (New Langa) Gate
- 24- The Samatya Gate
- 25- The Topkapı (Cannon) Gate
- 26- The Aya (Saint) Gate
- 27- The Ahır (Barn) Gate
- 28- The Balıkhane (Fishery) Gate
- 29- The Hatap / Odun (Firewood) Gate
- 30- The Bağçe (Garden) Gate
- 31- The Ayvansarayı (Iwan Palace) Gate

Today, some of these gates are still standing. And we have the names of the ones that have disappeared. Unfortunately, unlike the people who lived in Istanbul only a century ago, we mispronounce the names of the still-existing ones, such as "Bağçekapı" (instead of saying it correctly as "Bağçekapısı"). I'm especially upset about such incorrect phrases becoming part of our dialect because of the foreigners living in Istanbul [who were first to introduce their incorrect versions]. A hundred and forty years ago, in the restoration plan of the Waterway of Bayezid II, for instance, the names of these gates were all written correctly as "the Edirne Kapısı" (in-

Sur dışında
bekçi kulubesi
(1900'lü yıllar)
A guard post
outside the walls
(circa 1900)

deyip duruyoruz. Bu düzelir mi? Bence hayır. Yalnız bu tam ve eski Türkçe terkipleri resmî ilanlar ve mevzuatımızda yer aldırılabilir. Bunun da alınacak resmi kararlara bağlı olduğunu bilirim. Şu bizim (Kadıköy) bile bu yüzden (Kadıköyü) olmadı. Dünyada acaba bu yer ve mahalle ve kapı adlarını bu kadar yanlış yazdıran ve söyleten dı-yarlar bilmem ki var mıdır?

stead of “Edirnekapı”) “The Ayvansaray Kapısı” or “Topkapısı” (instead of “Topkapı”). And unfortunately we, the native residents of Istanbul for five centuries, under foreign influences, have taken to saying the names of these gates wrongly as Topkapı (instead of Top Kapısı), Silivrikapı (instead of Silivri Kapısı), Edirnekapı (instead of Edirne Kapısı), Kumkapı, Ayakapı, Ahırkapı, Bağçekapı, so on and so forth... Would this situation get better? I don't think so. We could try to have the correct versions of such Turkish phrases used at least in official notices or our legislation. I'm perfectly aware that this calls for making a number of official decisions and because no such decisions have been made so far, we have been unable to change our famous “Kadıköy” to “Kadıköyü”, the correct version. I wonder if there are any other countries in the world where the misspelling and mispronunciation of place, neighborhood, or gate names are allowed to prevail and take root with such impunity as they are here!

Dipnotlar:

- *) “İstanbul'un 31 Kapısı”, Prof. Dr. Süheyl Ünver, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, 1949, s.88, sayfa: 12.
- 1) Listede her kapının başında kapı manasına 'bab' diye kayıtlıdır. Biz onlara burada eski arşiv kayıtlarına ve eski su yolu haritasına göre 'kapısı' dedik.

جَنِّمَكَ زَفَارِجِ اسْتَبَانِیْوُ الْخَضِرَتِ بِمُحَمَّدَانَ

Fetih Tasvirleri ve Fethin Kapısı

Depictions The Conquest And
The Gate Of The Conquest

Fatih Sultan
Mehmed'in
Topkapı'dan
İstanbul'a Girişi,
Fausto Zonaro
(1903),

Sultan Mehmed II
the Conqueror's
entry into
Istanbul through
Topkapı, Fausto
Zonaro (1903)

Fetih Tasvirleri ve Fethin Kapısı

Depictions Of The Conquest And The Gate Of The Conquest

Ömer Faruk Şerifoğlu *

İstanbul, Osmanlı'nın fethinden, yani 1453'ten çok daha önce, Homeros destanlarından itibaren Doğu ile Batı'yı birleştiren önemli köprülerden biri olmuştur. Döneminin siyasi güç odağı olan Doğu Roma İmparatorluğu'nun veya daha sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olmasının ötesinde iki kıtayı, iki denizi birbirine bağlayan stratejik konumu sebebiyle, tarih boyunca çevresindeki kültürlerin ilgi odağı haline gelmiştir.

Nitekim, daha 7. yüzyılda İslam Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v) "İstanbul mutlaka fethedilecektir. Onu fetheden komutan ne güzel komutan, onu fetheden asker ne güzel askerdir" müjdesini vermiş, bu müjdeye nail olmak sevdasıyla İslam orduları 1453'e kadar 11 kez İstanbul önlerine kadar gelmiştir. 22 yaşında bir genç olan Sultan II. Mehmed'in komutasındaki Osmanlı ordusu bu hayali gerçekleştirerek, Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmuştur.

Istanbul, before its conquest by the Ottomans – that is, long before 1453, and indeed, since Homer's epics, has acted as one of the main bridges uniting the East and the West. More than just being the capital of the Eastern Roman Empire, and later that of the Ottoman Empire - the political powerhouses of their particular eras - Istanbul has been a center of attention for all cultures throughout history due to its strategic location connecting two continents and two seas.

Thus, guided by the glad tidings given in the seventh century by the Prophet Muhammad (upon him be peace and blessings), "Constantinople (Costantiniyya in its Arabic original) shall surely be conquered, and praised are the commander and the army that will conquer it," the Islamic armies, up until 1453, laid siege to the city a total of 11 times with the burning desire to conquer it in order to fulfill this auspicious hadith of the Prophet. Sultan Mehmed II the Conqueror (Fatih), a young sultan of 22 years of age

Orta Çağ'ın hemen tüm şehirleri gibi İstanbul da, etrafı surlarla çevrili bir kale kenttir. Bir şehri fethetmek, bir kapıdan girmektir... Bir kapıdan girmekle, bazen bir şehir fethedilir, bazen de bir gönül, hatta gönüller... “22 yaşında olan genç hükümdar, maiyetinde vezirleri, beylerbeyleri, ulema ve ümerası olduğu halde muhteşem bir alayla hareket etti. Alayın önünde sekbanı hassa, etrafında solaklar, sağda alay elbisesi giymiş sipahiler, solda silahtarlar yürüyorlar, bununla beraber diğer yeniçeri, piyade ve süvariler bulunuyorlardı. Alay Topkapı'dan şehre girdi. Fatih, kapıdan içeri girince, bu zaferi kendisine bahsettiğinden dolayı Allah'a şükür ve askerlerini tebrik etti. Şehrin büyüklüğü, güzelliği ve umumi binaların çokluğu ve azameti padişah üzerinde büyük bir tesir yaptı. Alay bu tarzda şehri geçerek Ayasofya'ya geldi. Fatih mabedin kapısının önünde attan inerek içeri girdi... Maiyetinde bulunan imamlardan birisine ezan okumasını emretti. Kendisi de büyük mihrabın önüne giderek muhtemelen ilk ikindi namazını kıldı... Fatih, ibadethanenin mimari kıymetine halel vermemek şartıyla camiye kalbini ve ilk cuma namazının burada kılınmasını emretti.”¹

Sultan II. Mehmed, “Topkapı”dan şehre girerken, yüzlerce yıllık bir rüyayı gerçekleştiren “Fatih” unvanını almakla kalmamış; İstanbul'u da Anadolu ve Rumelide toprak bütünlüğünü sağlayarak yükselme dönemine giren Osmanlı Devleti'nin başkenti yapmıştır. Batı medeniyeti için de bir dönüm noktası “Constantinole'un düşüşü” ile Orta Çağ kapanmış, yeni bir çağ başlamış, reform hareketleri, Rönesans dönemi ve coğrafi keşifler, İstanbul'u kaybeden Batı medeniyetinin yeni çıkış yolları olarak gelişmiştir.

Hem Doğu, hem de Batı medeniyeti için bu kadar önemli bir olay olan fetihten bugüne kayıt olarak neler kalmıştır? Dönüp baktığımızda çok da göğüs kabartıcı bir birikim olduğunu söyleyemeyiz. Döneminde yazılmış yerli ve yabancı bazı kronikler (Tursun Bey, Venedikli Nicolo Barboro, Frantzes, Kritovulos) ile fetihnameler (Molla Gürani, Kivami) ve şehnamelerden (Şehdi) söz edile-

at the time, with the Ottoman army under his command, realized this long-awaited dream, thereby receiving the praise and glory heralded by the Noble Prophet.

Just like almost every city in the Middle Ages, Istanbul, too, was a fortress town surrounded by ramparts. To conquer a city is to enter through a door... When one enters through a door, one sometimes conquers a city, sometimes wins a heart, and even so many hearts... “The 22-year-old monarch with his viziers, governors (beylerbeyis), scholars (ulemâ), and ümerâ (plural of emir, denoting the members of the provincial ruling class) in his entourage, began to walk accompanied by a magnificent procession. In the front of the procession was the private mercenary corps (sekbân-ı hassa), around them were the guard units (solaks), on the right were the cavalries (sipahis) dressed for the occasion, on the left were the armorers (silahdars, who were responsible for the arms of the pashas and viziers), and they were all accompanied by the Janissary, infantry, and cavalry units. The procession entered the city through Topkapı. As he walked through the door, the sultan thanked God for granting him this victory and then congratulated his soldiers. The sheer size of the city and its beauty as well as the large number and grandeur of the public buildings made a great impression on the Sultan. The procession passed through the city in this manner and arrived at the Hagia Sophia. Fatih dismounted his horse in front of the door of the great temple... He ordered one of the imams in his entourage to call the azan. He walked up to the big mihrâb (recess or niche pointing to the direction of the qiblah) and probably performed the asr salat (the afternoon prayer)... He ordered the building to be transformed into a mosque without damaging its architectural style and value in the slightest. He also decreed that the first Friday prayer be held there.”¹

When the Sultan entered the city through Topkapı, he not only won the epithet “the Conqueror”, or Fatih, having realized a centuries-old dream, but also made Istanbul the capital of the Ottoman Empire, which now embarked upon a period of ascension as the Sultan had achieved territorial integ-

L'ILLUSTRAZIONE ITALIANA, 1879

Fatih Sultan
Mehmed'in
Topkapı'dan
İstanbul'a
girişi, Benjamin
Constant (1876)

Sultan Mehmed II
the Conqueror's
entry into Istanbul
through Topkapı,
Benjamin
Constant (1876)

Fatih Sultan
Mehmed'in
Topkapı'dan
İstanbul'a Girişi,
Hasan Rıza
(1898),

Sultan Mehmed II
the Conqueror's
entry into
Istanbul through
Topkapı, Hasan
Rıza (1898)

bilir. Bu kaynaklar, bütün araştırmalara kaynaklık ettikleri gibi bazılarının iyi baskıları da yapmıştır.

Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'a girişini aktaran Türkçe ya da değişik Batı dillerinde yazılan tarih kitapları, büyük bir olasılıkla, olayı resim yoluyla temsili olarak canlandırmak isteyen ressamların da başvuru kaynağı olmuştur denilebilir. Yazılı anlatımın görsel bir ikonografiye dönüşmesi aşamasında her bir sanatçının kendi anlayışı doğrultusunda çeşitli araştırmalar, etütler yaptığını varsaymalıyız.² Ama görsel kaynak konusunda ciddi bir yoklukla karşı karşıyayız. Ulaşabileceğimiz bütün görüntüler daha sonraki tarihlere ait hayali tasvirlerdir. Fethin hemzaman görüntüleri yok mudur, hiç mi olmamıştır? Fatih Sultan Mehmed, bizzat sarayına davet ederek portresini yaptırdığı Gentile Bellini'den fetihle ilgili bir kompozisyonu neden istememiştir, istememiş midir? Soruları çoğaltmak mümkün...

Bu metnin amacı, zaman zaman akıl ve estetik algımızı zorlayan örneklerin de görüldüğü bu alanda hafızamızı birazcık tazelemeye çalışmaktır. Yıl 1903 olmalı... Erkan-ı Harbiye Reisi Mahmud Şevket Paşa'nın Avrupa seyahatinde gördükleri ve müze izlenimlerinden hareketle Sultan II. Abdülhamid'e önerdiği ve onayını aldığı Esliha-i Atika [Eski Silahlar] Müzesi için bir komisyon kurulur. Mahmud Şevket Paşa'nın riyasetindeki komisyon, İtalyan asıllı saray ressamı (Ressam-ı Hazret-i Şehriyari) Fausto Zonaro, Ressam Hüseyin Zekai Paşa, Ressam Ali Rıza Bey, Resim Muallimi Topçu Sami [Yetik] Bey, Ressam ve muvakkit Ahmed Ziya [Akbulut] Bey ve Ressam-Katip Hüsni [Tengüz] Bey'den oluşmaktadır. İki yıl kadar görev yapan ve sonrasında Askeri Müze'nin temelini oluşturan ciddi bir koleksiyonun toparlanmasına vesile olan komisyon, Meşrutiyet'in ilanı öncesindeki gerilim ortamında dağılır ve he-define ulaşamaz. Ancak o günlerde Sultan II. Abdülhamid, sarayında istihdam ettiği ressam Zonaro'dan, tersane kumandanı Hikmet Paşa aracılığıyla Fatih Sultan Mehmed³ konulu tarihi tab-

riety of the Ottoman lands in Anatolia and the Balkans. "The fall of Constantinople" was also a turning point for the Western civilization: as a result of the conquest, the Middle Ages came to a close and a new era began, with reform movements, the Renaissance period, and geographical discoveries emerging as new routes for the Western civilization, which had now lost this important trade city.

What do we have in our possession today as records regarding the conquest, an event of paramount importance for both the Eastern and the Western civilizations? A brief look at these records does not give us much to be proud of. We are able to talk of a number of Turkish and foreign chronicles (such as those penned by Tursun Bey, Nicolo Barboro of Venice, Frantzes, and Kritovulos), fetihnâmes (epic accounts of the conquest written, for example, by Molla Gürânî and Kivâmî) and şehnâmes (poetical Ottoman court chronicles, such as the one written by Şehdî), all written shortly after the conquest. These sources have acted as a reference for all the subsequent research efforts, and a number of them are also available as high-quality prints. We may posit that the books written in Turkish or various western languages that gives an account of Sultan Mehmed II the Conqueror's entry into Istanbul have most likely been the references of also a number of artists who wanted to bring this event back to life by representing it in their paintings. We must assume that each artist studied these works, employing various styles of research according to their own understanding at the stage of the written expression turning into a visual iconography.² However, there is a serious paucity of visual sources for this topic. All of the available images are but imaginary depictions belonging to later dates. Are there no contemporary images of the conquest – were there never any? Why did Sultan Mehmed II, who personally invited Gentile Bellini to his palace to paint his portrait, not commission a painting of the conquest as well; or rather, did he really not do so? There are many more questions that can be asked.

The main goal in writing this text is to try and refresh our memories in this area, where examples that push the boundaries of our understanding and

lolar yapması talebinde bulunur: “... bununla ilgili giysileri görmem için bazı eski gravür ve baskıları vererek gerekli incelemeleri rahatça yapabilmem ve Bahriye Müzesi’ne serbestçe girip çıkmamı sağlayan da o oldu. Resimleri bana tahsis edilen Merasim Köşkü’nde yapacaktım. Dizinin ilk tablosu, meşhur toprakla İstanbul’u fethetmek için hazırlanan II. Mehmed’in resmiydi. İki yüz topçunun kullandığı ve yirmi mandanın çektiği o dev top, surların önüne yerleştirilmişti ve bu zavallı Bizanslıların içine korku salmaya yetmişti... O devrin zırhlarıyla ilgili son çalışmalar da tablom için çok yararlı oldu. Taslaklar yapıyor, yırtıyor, birbiri üstüne desenler çiziyordum. [Tasavvur ettiğim] tablomu bulana ve yaptığıma güven duyana dek.”⁴

Zaman içinde, halen Dolmabahçe Sarayı koleksiyonundaki bu tabloların Deniz Müzesi, Askeri Müze ve özel koleksiyonlardaki Şehit Ressam Hasan Rıza’nın aynı konulu tablolarıyla benzerliği dikkat çeker. Hangisinin diğerinden kopya çalıştığı uzun yıllardır tartışma konusudur. Fausto Zonaro’nun tabloları tuval üzerine yağlıboya, Hasan Rıza’nınkiler ise çoğunlukla kâğıt üzerine tarama kalemle yapılmış resimlerdir. Ancak eserlerin tarihleri bile incelenmeden, Hasan Rıza’nın Zonaro’dan kopya ederek çalıştığı iddia edilmiştir.⁵

Zonaro açıkça kaynaklarını söylemiş, Askeri Müze ve Bahriye Müzesi’ndeki eserlere işaret etmiş olsa da bazıları bu kompozisyonları bir Türk ressamına yakıştıramaz. Ressam Hasan Rıza Bey, 1913’te Balkan Harbi sırasında Edirne’de şehit olduğu ve atölyesi tarumar edildiği için aksini ispat edecek bir kayıt da bırakamamıştır. Zaman içinde başka ne gibi bilgiler ortaya çıkar bilinmez ama yayımlanmış başka bir kaynak var ki bütün tereddütleri yok etmektedir.

Esliha-i Atika Müzesi Komisyonu’nda Zonaro ile birlikte görev yapan Ressam Hüsnü Tengüz, orijinali Deniz Müzesi koleksiyonundaki *Sanat Hayatım* adlı anı-defterinde o günlere dair şu cümleleri aktarır: “Bir gün Rıza [Hoca Ali Rıza] ve Ahmet Ziya beylerle birlikte Zonaro’nun Beşiktaş’ta

aesthetic perception can also be seen at times. The year must be 1903... Based on what the Ottoman Chief of Staff Mahmud Şevket Pasha saw during his travels in Europe and his impressions of the museums there, a commission for the Esliha-i Atika (Old Weapons) Museum was established after Mahmud Şevket Pasha had proposed the idea to Sultan Abdülhamid II and gained his approval. The commission, chaired by Mahmud Şevket Pasha, consisted of Fausto Zonaro, the Italian-descent imperial painter (Ressâm-ı Hazret-i Şehriyârî), the painters Hüseyin Zekai Pasha and Ali Rıza Bey, Topçu Sami [Yetik] Bey, a painting teacher, Ahmed Ziya [Akbulut] Bey, a painter and a timekeeper (muvakkit), and Hüsnü [Tengüz] Bey, who was also a painter and a scribe. After serving for two years and becoming instrumental in the creation of a major collection that later formed the foundation of the Military Museum, the commission broke up amidst the tense atmosphere of the days preceding the second declaration of Constitutional Monarchy, and it was thus unable to attain its goal. However, one of those days, through the shipyard commander Hikmet Pasha, Sultan Abdülhamid II asked Zonaro, whom he had employed at his palace, to compose historical paintings about Sultan Mehmed II the Conqueror³: “...it was also he who, by giving me some old engravings and prints, ensured that I would be able to easily conduct the necessary research and enter and exit the Maritime Museum freely. I was to produce the first paintings at the Ceremonial (Merasim) Pavilion, which had been allotted to me. The first painting in the series was one of Mehmed II, who was preparing to conquer Constantinople with his famously huge cannons. That giant cannon, manned by two hundred gunners and drawn by twenty oxen, was set up in front of the city walls; this alone was enough to strike fear into the poor Byzantines... The most recent studies regarding the armors of that era also greatly benefitted me for my painting. I made drafts, tore them up and drew design after design. [This continued until] I came up with the painting [that I had envisioned] and felt confident about what I had produced.”⁴

The paintings of Zonaro, currently a part of the

Fausto Zonaro
(1854-1929),Fausto Zonaro
(1854-1929)

Akaretler’de oturduğu daireye gittik... Biz içeriye girdiğimiz zaman, Fatih’in Dolmabahçe’den gemileri karaya çekişinin tablosunu yapıyordu. Bu tablonun orijinali rahmetli Hasan Rıza Bey’indir. Deniz Müzesi’nin açılışında tarama kalemle müzeye yapmıştı. Hâlâ Deniz Müzesi’ndedir. Zonaro yağlıboya ile yapmakta olduğu tabloda Fatih’in bin-diği atın resmiyle meşguldü. Yanında 100 kadar kartpostal, at kafaları resmi vardı. Bu tablo hâlâ saraydadır... Hasan Rıza’nın yaptığı ve Deniz Müzesi’ndeki aslından alınarak yapılan klişesi de 12 numaralı Sanayi-i Nefise Mecmuası’nda [Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi] basılmıştır. Bu tablo gibi aslı Askeri Müze’de bulunan ‘Fatih’in Büyük Topları Edirne’den İstanbul’a Nakli’ tablosu da Hasan Rıza’nındır ve Zonaro tarafından kopya edilmiştir.”

Hüsnü Tengüz’ün bu satırları, bir tartışmayı sonlandırırken başka gerçeklerin dile gelmesine vesile olmaktadır:

Dolmabahçe Palace collection, draw attention with their resemblance to the paintings of Hasan Rıza, the martyred artist, on the same theme, paintings that are housed in the Maritime Museum, the Military Museum, and private collections. It has been debated for many years which of them copied the works of the other. Fausto Zonaro’s paintings are oil on canvas, while Hasan Rıza’s are mostly ink sketches drawn on paper. Despite this, it was alleged, without even analyzing the dates of the works, that Hasan Rıza worked by copying Zonaro.⁵

Even though Zonaro openly stated his sources, referring to the works in the Military Museum as well as the Maritime Museum, some still cannot bring themselves to admit that such paintings could have been made by a Turkish artist. As Hasan Rıza was martyred in Edirne in 1913 during the Balkan War and his workshop was ransacked, we have no records left by him that could prove otherwise. It cannot be known what other information may emerge over time, but there stands another already published source banishing all doubt.

Painter Hüsnü Tengüz, who worked with Zonaro on the Eslihâ-i Atika Museum Commission, relates the following in his memoir, entitled *Sanat Hayatım* [My Art Life], the original of which is in the Maritime Museum: “One day, we went to Zonaro’s home in the Akaretler quarter of Beşiktaş with Rıza Bey [Instructor Ali Rıza] and Ahmet Ziya Bey... When we entered, he was working on a painting of Fatih’s battleships being pulled out of the sea at Dolmabahçe. The original of this painting belongs to the late Hasan Rıza. He had drawn it using an ink pen on the occasion of the Maritime Museum’s inauguration. This work is still in the Maritime Museum. Zonaro was busy using oil paints to depict the horse that the Conqueror rode. Next to him were as many as 100 postcards and pictures of heads of horses. This painting is still in the palace... And the engraving made based on Hasan Rıza’s original in the Maritime Museum was printed in issue 12 of the Sanayi-i Nefise Journal [the Ottoman Painters’ Society Newspaper]. Just like this painting, the one named ‘The Transfer of Fatih’s Great Cannons from Edirne to Istanbul’, whose original is in the Mari-

Fatih Sultan Mehmed'in ordusuyla Edirne'den İstanbul'a yürüyüşü, Fausto Zonaro (1903), Sultan Mehmed II the Conqueror's walk to Istanbul from Edirne with his army, Fausto Zonaro (1903)

a) Zonaro, fetih konulu dört tablo çalışmıştır⁶: 1- Fatih Sultan Mehmed'in Ordusuyla Edirne'den İstanbul'a Yürüyüşü (1903). Hasan Rıza'nın aynı konulu çalışması Deniz Müzesi'ndedir. 2- Fatih Sultan Mehmed'in Topkapı'dan İstanbul'a girişi (1903), Hasan Rıza, aynı kompozisyonu birkaç kez çalışmış, 1898 tarihli çini mürekkebi çalışması Deniz Müzesi'nde, yağlıboya bir versiyonu ise özel koleksiyondadır.⁷ 3- İstanbul'un Kuşatılması Sırasında Fatih Sultan Mehmed'in Gemilerin Karadan Yürütülmesine Nezareti (1908), Hasan Rıza'nın 1989 tarihli çini mürekkebi çalışması Deniz Müzesi'nde, yağlıboya çalışması ise Edirne Belediyesi'ndedir. 4- Fatih Sultan Mehmed Ordularını Yönlendirirken (1908). Hasan Rıza'nın benzeri bir çalışmasına rastlanmamıştır.

b) Şehit Ressam Hasan Rıza Bey, 12 yılını İtalya'da sanat eğitim ve öğrenimiyle geçirmiş bir ressamdır. Gerçek bir vatanperverdir. Etrafında-

time Museum, is the work of Hasan Rıza and was later copied by Zonaro."

While ending one debate, these lines from Hüs-nü Tengüz also expressed some other truths:

a) Zonaro made four paintings about the conquest⁶: 1. Sultan Mehmed II the Conqueror's March from Edirne to Istanbul with His Army (1903). Hasan Rıza's work on the same subject is in the Maritime Museum. 2. Sultan Mehmed II the Conqueror's Entry into Istanbul from Topkapı (1903). Hasan Rıza worked on several versions of the same composition; his Indian ink work dated 1898 is in the Maritime Museum, while an oil version is part of a private collection.⁷ 3. Sultan Mehmed II the Conqueror's Overseeing the Ships Being Carried on Land During the Siege of Istanbul (1908). Hasan Rıza's Indian ink work dated 1989 is in the Maritime Museum, while his oil painting is kept by the Edirne Municipality. 4. Sultan Mehmed II the Conqueror Commanding His Army (1908). No similar

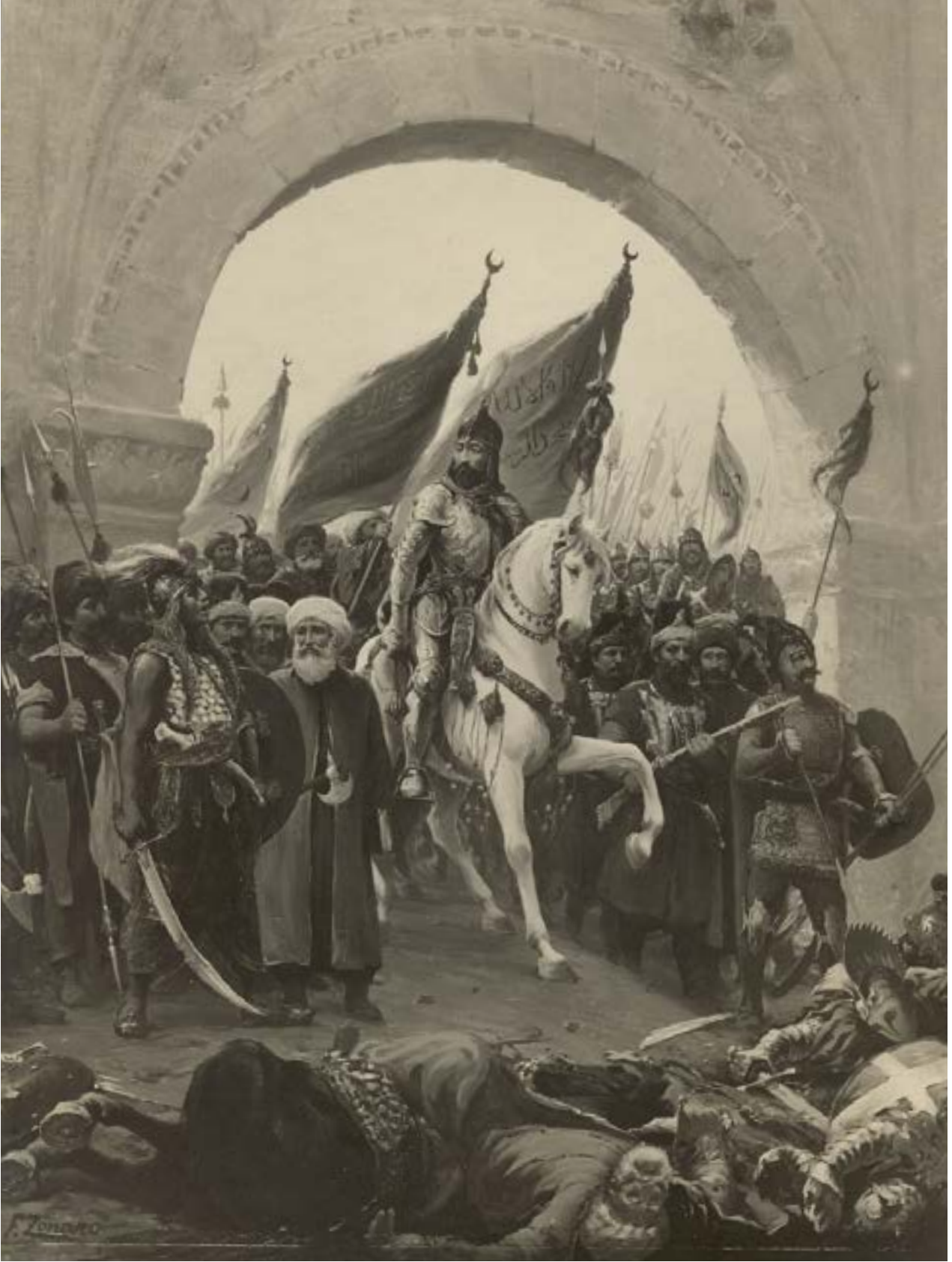
ZONARO AİLE ARŞİVİ

Fatih Sultan Mehmed'in Gemilerin Karadan Yürütülmesine Nezareti, Fausto Zonaro (1908), Sultan Mehmed II the Conqueror's Overseeing the Ships Being Carried on Land During the Siege of Istanbul, Fausto Zonaro (1908)

ki ihtiras rüzgârlarından kaçarak, Edirne Sanayi Mektebi Müdürlüğü'ne atanır. Balkan Harbi'nin sonlarına doğru Edirne'nin bombalandığı günlerde Edirne Hastahanesi'nin idaresini de üstlenir. Şehrin işgalinden bir gün önce, bombardıman altındaki kentten, resimlerini kurtarmak üzere Karaağaç'taki atölyesine doğru gider ve orada şehit edilir. Atölyesindeki resimlerin çoğu parçalanır, bazılarına el konularak götürülür, geriye kalan küçük bir kısmı ise halen Edirne Belediyesi'ndedir. Öğrencilerinden Sami Yetik ve Mehmet Ali Laga esir alınmaları öncesinde hocalarının eserlerine sahip çıkmaya çalışırlar. Mehmet Ali Laga, Edirne Müşiriyet Dairesi'nde asılı duran "Fatih'in Edirne'den Toplarla İstanbul'a Hareketi" tablosunu düşman eline geçmesin diye kasnağından çıkararak, esareti süresince vücuduna sararak saklar. Bu tablo halen Sabancı Müzesi koleksiyonundadır. İstanbul Askeri Müze, Deniz Müzesi ve İs-

work by Hasan Rıza has been found.

b) The martyr artist Hasan Rıza spent 12 years in Italy for his training in art. He was a true patriot. He ran away from the winds of lustful ambition blowing all around him and was appointed as the director of the Edirne School of Industrial Arts. Toward the end of the Balkan War, during the days when Edirne was being shelled, he undertook the administration of the Edirne Hospital as well. A day before the occupation of the city, he left the town, which was under fire, to go to his workshop in the Karaağaç district to save his paintings and he was martyred there. Most of the paintings in his workshop were destroyed, and some were confiscated and taken away; the few remaining pieces can be found in the town hall of Edirne. Before being taken prisoner, his students Sami Yetik and Mehmet Ali Laga tried to save their teacher's works. In order to prevent it from falling into enemy hands, Mehmet Ali Laga removed the painting, 'The Con-

Fatih Sultan
Mehmed'in
Topkapı'dan
İstanbul'a Girişi,
Fausto Zonaro
(1903),

Sultan Mehmed II
the Conqueror's
entry into
Istanbul through
Topkapı, Fausto
Zonaro (1903)

tanbul Resim ve Heykel Müzesi'ndeki diğer eserleri, Hasan Rıza Bey'in sanat gücünü çok net olarak ortaya koymaktadır.⁸ Ayrıca, Edirne Karaağaç'taki şehitlikte sonradan yapılan temsili mezarındaki: "Hasan Rıza Bey - 28.3.1913, Cuma, evini yağmaya giren Bulgar askerleri tarafından öldürülür" ibaresi, sadece Edirne Belediyesi'nin değil, hepimizin ayıbıdır!...

c) Ressam-ı Hazret-i Şehriyari Fausto Zonaro'ya bir sahtekar muamelesi yapmak büyük hakısızlık olur. Anılarında söz konusu tabloların Sultan II. Abdülhamid'in talebinden tamamlanmasına kadarki bütün süreci içtenlikle anlatır. Dahası, 'Fatih'in Topkapı'dan İstanbul'a Girişi' adlı meşhur tabloda Fatih Sultan Mehmed'in solunda yer alan yeniçeri askerini Hasan Rıza gibi o da kendi portresini koyarak resmetmiştir. Bu otoportre bir nevi imza olarak kabul edilirken, Hasan Rıza'nın zerafetine nezaketle mukabelede bulunmuş ve kendini bir yeniçeri askeri olarak hayal edebilmiştir. Bunu da bir tür saygı olarak görmek gerekir. Nitekim, yirmi yıl bu topraklarda yaşayan ve bu toprakları betimlemeye doyamayan Zonaro'nun İstanbul'a ve Osmanlı toplumuna olan bağlılığı İtalya'ya dönüşünde başına dert olmuş, İtalyan sanat ortamı tarafından dışlanmaya çalışılmıştır.⁹

Ayrıca bu tür tarihi tablolar, gerek gördüğü ilgi sebebiyle, gerekse talep eden makamın arzusu doğrultusunda birçok kez çalışılmıştır. Dolayısıyla bugünkü anlamda sanatsal iddiadan önce, geçmişin gurur tablolarının ölümsüzleştirilmesi ve mümkün olduğunca çoğaltılması mantığıyla üretilmiştir. Cumhuriyet döneminde de Feyhaman Duran'dan Sırrı Eldem'e, Ahmet Yakuboğlu'ndan İffet Karanis'e birçok sanatçı tarafından fetih konulu mevcut kompozisyonlar tekrarlandığı gibi yeni kompozisyonlar da üretilmiştir. Ancak yine de tatminkar bir birikim olduğu söylenemez.

Fetih tasvirleri konusunda, Hasan Rıza ve Fausto Zonaro'nun etüdlerinden sonra, en kapsamlı ve boyutlu çalışma olarak, 31 Ocak 2009'da açılışı yapılan Panaroma 1453 Tarih Müzesi'nden söz etmek mümkündür. Müzenin en önemli un-

queror's Journey from Edirne to Istanbul with Cannons', which hung inside the Edirne Field Marshal's Department, from its frame and kept it wrapped around his body for the duration of his imprisonment. This painting is still in the Sabancı Museum collection. Other works by Hasan Rıza in the Istanbul Military Museum, the Maritime Museum, and the Istanbul Painting and Sculpture Museum quite clearly demonstrate his mastery of art.⁸ Also, the inscription on the symbolic grave of Hasan Rıza, later made in the martyrs' cemetery in Karaağaç in Edirne - "Hasan Rıza Bey - Killed 28.03.1913, Friday, by Bulgarian soldiers breaking into his home to pillage it" is a shame not only on the Edirne Municipality but on all of us!

c) It would be a great injustice to treat the imperial artist Fausto Zonaro as a fraud who just copied paintings. In his memoirs, he relates with sincerity the entire process of creating the paintings in question, from their commissioning by Sultan Abdülhamid II to their completion. Furthermore, in the famous painting The Conqueror's Entry into Istanbul from Topkapı, like Hasan Rıza, Zonaro depicted himself in the painting, drawing himself as the Janissary soldier to the left of Sultan Mehmed II the Conqueror. While this is acknowledged as a type of signature, in so doing, he also kindly responded to Hasan Rıza's refinement and was able to imagine himself as a Janissary as well. This should be viewed as a token of respect. As a matter of fact, Zonaro lived in these lands for 20 years and never grew tired of depicting them, and his attachment to Istanbul and the Ottoman society eventually caused him trouble after his return to Italy, where there were attempts to isolate him from the Italian art scene.⁹

Moreover, such historical paintings were created multiple times, whether due to public interest or because of the demand of the authorities that commissioned them. Accordingly, beyond any pretensions reigning supreme in the contemporary art scene, they were produced, above all, to immortalize the past sources of pride and to reproduce them so that as many people as possible could see them. Just as similar paintings of the conquest have been

Panorama 1453
Tarih Müzesi
Panorama 1453
History Museum

suru olarak, 38 metre çapında bir yarım küre şeklindeki müze binasının iç yüzeyini kaplayan ve 10 bin adet figür yer alan resim, 2350 m²'dir. Tablo, 2005-2008 arasında 8 sanatçının üç yıllık emeğiyle tamamlanmıştır. İstanbul'un fethi konulu ilk ve tek müze olan Panorama 1453 Tarih Müzesi'nde fetihle ilgili bütün yazılı-görsel kaynaklardan oluşan bir arşiv oluşturulması, müzenin varlık sebebine uygun önemli bir kazanım olacaktır.

Hasılı, "sanat uzundur, hayat kısa!"¹⁰

made over and over again also in the Republican era by artists such as Feyhaman Duran, Sırrı Eldem, Ahmet Yakuboğlu, and İffet Karanis, some original works have been produced as well. But still, it cannot be said that a satisfactory collection exists.

With regard to the depictions of the conquest, it can be said that after the paintings of Hasan Rıza and Fausto Zonaro, the most comprehensive and multi-dimensional work is the Panorama 1453 History Museum, which was inaugurated on January 31, 2009. The museum's most important element is the image that covers the half-globe interior surface of the museum with a diameter of 38 meters, incorporating 10,000 figures and measuring 2,350 square-meters in total. The painting was completed in 2008 as a result of the concerted efforts of eight artists that lasted for three years. The assembly of an archive containing all of the written and illustrated sources on the conquest at the Panorama 1453 History Museum, the first and only museum exclusively dedicated to Istanbul's conquest, would be a major achievement in keeping with the *raison d'être* of the museum.

All in all, "art is long-lived, but human life is short!"¹⁰

Dipnotlar:

* Sanat Tarihçisi

- 1) Feridun Dirimtekin, *İstanbul'un Fethi*, İstanbul: TTOK, 1976, s. 223-224.
- 2) Ahmet Kamil Gören, "Tablolarda Fetih Sahneleri Bağlamında Hasan Rıza ve Zonaro'nun İstanbul'un Fethi Tablolarının İlişkisi Üzerine Bir Deneme", *Eyüp Sultan Sempozyumu VII*, İstanbul, 2003, s. 282.
- 3) Sultan II. Abdülhamid, Fatih Sultan Mehmed'in hatırasını canlı tutmaya özen göstermiştir. Cuma selamlığında merasim geçişi yapan Ertuğrul Süvari Alayı özellikle Fatih'in atı olarak bilinen beyaz renkli cins atlardan oluşturulmuştur. Nitekim ressam Fausto Zonaro, bu alayın Galata Köprüsü'nden geçişini resmettiği tablosu sayesinde, sarayda görev alabilmiştir.
- 4) Zonaro, bu tablolarından dolayı maaşına zam yapılarak ödüllendirilir. (Fausto Zonaro, *Abdülhamid'in Hükümdarlığında Yirmi Yıl*, Çev.: T. Alptekin-L.Romano, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008, s. 261.) Zonaro anılarının devamında resimlerindeki Fatih Sultan Mehmed portresinin Sultan II. Abdülhamid'e benzediği gerekçesiyle, "padişaha nasıl izah edeceğiz" diyen yaverlerin tedirginliğinden söz eder ve şu cümlelerle onları sakinleştirir: "Padişah hazretlerine, II. Mehmed'in yüz hatlarını Venedik'te Lajard Galerisi'nde, Venedikli ressam Gentile Bellini'nin yaptığı orijinal tablodan incelediğimi lütfen bildiriniz. Bellini, buraya bizzat II. Mehmed tarafından portresini yapmak üzere çağrılmıştı ve padişahımız Abdülhamid hazretlerine benziyorsa bunda şaşılacak bir şey yoktur. II. Mehmed kendilerinin ataları değil midir?" (s. 262-263). Zonaro, muhtemelen bu diyalogdan sonra Bellini'nin portresinin de bir kopyasını yapmıştır ve halen Topkapı Sarayı koleksiyonundadır.
- 5) Bazı araştırmacı ve sanat tarihçiler hızlarını alamayarak, Hasan Rıza'nın bu resimleri yapacak altyapısının olmadığından, bu savaş sahnelerinin üstesinden ancak Batılı bir sanatçının gelebileceğinden söz eder. Bkz.: Osman Öndeş, "Fausto Zonaro'nun Tabloları", *Popüler Tarih*, 29 (Ocak 2003), s. 88-93; *Milliyet*, 17 Ocak 2003.
- 6) Hasan Rıza – Zonaro ilişkisini tam olarak çözemeyen ancak aradaki benzerlikleri daha ayrıntılı inceleyen bir çalışma için bkz: Ahmet Kamil Gören, "Tablolarda Fetih sahneleri Bağlamında Hasan Rıza ve Zonaro'nun İstanbul'un Fethi Tablolarının İlişkisi Üzerine Bir Deneme", *Eyüp Sultan Sempozyumu VII*, İstanbul, 2003, s. 276-291.
- 7) Aynı kompozisyonu 1876'da Jean-Joseph Benjamin Constant (Fransa'da Augustins Müzesi'nde) ve yine 1876-1884 yıllarında Stanislaw Chelebowski (Polonya'da Cracow Müzesi'nde) çalışmıştır. Dolayısıyla Hasan Rıza ve Zonaro'nun, bu sanatçıların eserlerinden yararlandıkları muhakkaktır.
- 8) Daha fazla bilgi için bkz.: A. Süheyl Ünver, *Ressam Şehit Hasan Rıza - Hayatı ve Eserleri*, İstanbul, 1971.
- 9) F. Zonaro, age, s. 364-366.
- 10) "Ars longa, vita brevis!" (Latin deyişi, Hippocrates'a atfedilir)

Footnotes:

* Art critic

- 1) Feridun Dirimtekin, *İstanbul'un Fethi* [the Conquest of Istanbul], İstanbul: TTOK, 1976, p. 223-224.
- 2) Ahmet Kâmil Gören, "Tablolarda Fetih Sahneleri Bağlamında Hasan Rıza ve Zonaro'nun İstanbul'un Fethi Tablolarının İlişkisi Üzerine Bir Deneme" [An Essay on the Relationship Between Hasan Rıza's and Zonaro's Paintings of Istanbul's Conquest in the Context of Scenes of Conquest in Paintings], *Eyüp Sultan Sempozyumu VII*, İstanbul, 2003, p. 282.
- 3) Sultan Abdülhamid II took care to keep the legacy of Sultan Mehmed II the Conqueror alive. To this end, for example, the Ertuğrul Cavalry Regiment, which led the Friday processions, was formed of white horses, a special breed famously known as "Fatih's horse". Indeed, Fausto Zonaro gained the opportunity to work in the Ottoman palace thanks to his painting in which he depicts this very regiment's crossing over the Galata Bridge.
- 4) As a result of these paintings, Zonaro was rewarded with a raise in his salary. Fausto Zonaro, *Abdülhamid'in Hükümdarlığında Yirmi Yıl* [Twenty Years during the Reign of Abdülhamid], Trans. T. Alptekin - L.Romano, İstanbul: Yapı Kredi Publications, 2008, p. 261. In his memoirs, Zonaro speaks of how the aides of the sultan felt ill at ease about his portrait of Sultan Mehmed II because of the Conqueror's resemblance to Sultan Abdülhamid II, asking him, "How will we explain this to the sultan?" He calmed them down with the following words: "Please inform his imperial majesty, the Sultan, that I examined the lines on Mehmed II's face in the original painting by the Venetian painter Gentile Bellini at the Lajard Gallery in Venice. Bellini was summoned here by Mehmed II himself to paint his portrait, and if he resembles our sultan His Highness Abdülhamid, then there is nothing to be surprised about in this. Is Mehmed II not his ancestor?" (p. 262-263). Probably after this dialogue, Zonaro made a reproduction of Bellini's portrait as well; it is still in the Topkapı Palace collection.
- 5) Some researchers and art historians could not contain themselves in fervently claiming that Hasan Rıza did not possess the mastery and experience that would have allowed him to produce these paintings, adding that only a Western artist could have managed these battle scenes. See Osman Öndeş, "Fausto Zonaro'nun Tabloları" [Fausto Zonaro's Paintings], *Popüler Tarih*, 29 (January 2003), p. 88-93; *Milliyet*, 17 January 2003.
- 6) For a work that does not entirely resolve the Hasan Rıza – Zonaro relationship, but presents a more detailed analysis of the similarities between them, see Ahmet Kâmil Gören, "Tablolarda Fetih Sahneleri Bağlamında Hasan Rıza ve Zonaro'nun İstanbul'un Fethi Tablolarının İlişkisi Üzerine Bir Deneme" [An Essay on the Relationship Between Hasan Rıza's and Zonaro's Paintings of Istanbul's Conquest in the Context of Scenes of Conquest in Paintings], *Eyüp Sultan Symposium VII*, İstanbul, 2003, p. 276-291.
- 7) The same composition was made in 1976 by Jean-Joseph Benjamin Constant (at the Augustins Museum in France) and between the years 1876-1884 by Stanislaw Chelebowski (at the Cracow Museum in Poland). Therefore, it is certain that Hasan Rıza and Zonaro benefited from the works of these artists.
- 8) For more information, see A. Süheyl Ünver, *Ressam Şehit Hasan Rıza - Hayatı ve Eserleri* [Artist-Martyr Hasan Rıza – His Life and Works], İstanbul, 1971.
- 9) F. Zonaro, ibid, p. 364-366.
- 10) "Ars longa, vita brevis!" (a Latin saying attributed to Hippocrates).

Sur Kapıları ve Tarihçesi

The City Gates and
Their Short History

Sur Kapılarına Giriş

Introduction to City Gates

Fatih GÜLDAL

İstanbul Byzantionken istilalar karşısında müdafaa için surlarla çevrilmeye başlandı. Yarım adanın doğu ucunda küçük bir alanda kurulan şehir bugünkü Topkapı Sarayı çevresinde örülen surla korunuyordu. Roma İmparatoru Septimus Severius tarafından II. Yüzyılın sonunda ele geçirilen şehir biraz daha genişlemişti. Septimus Severius eski surları yıktırarak biraz daha geriden inşa ettirmiştir. Tam olarak sınırlarını tespit etmek zor olsa da kabaca Yeni Cami civarından başlayan surlar Çemberlitaş'a kadar geliyor oradan Marmara Denizine doğru güney istikametinde inerek Çatladıkapi civarında denizle buluşuyordu. Bilahare şehrin büyümesi üzerine İmparator Konstantinos 324 yılında surları çok daha geri çekerek yeni bir hat oluşturdu. Böylece Samatya Kapısı yakınlarından başlayıp Cerrahpaşayı geçerek oradan Haliç'e ulaşan bir hat meydana getirildi. Geride herhangi bir izi bulunmayan ve güzargâhı da tahminlere dayanan bu surların yapımından sonra şehrin büyümesi ile birlikte Konstantinos surlarının yaklaşık 1,5 kilometre batısından itibaren büyük bir bölümü hâlâ ayakta olan İmparator II.Theodosios'un surları inşa edildi.

While Istanbul was still Byzantium, it started to be surrounded by walls as a protection against invasions. Established in a small area on the eastern end of the peninsula, the city was protected with the walls built around today's Topkapi Palace. The city that was conquered at the end of the 2nd century by Roman Emperor Septimus Severius had expanded further. Septimus Severius had the old walls torn down and new walls built a little behind the old ones. Although it is difficult to pinpoint the exact border of the walls, they roughly started at the New Mosque, continued to Çemberlitaş, then descended south toward the Marmara Sea and finally ended with Çatladıkapi on the shoreline. Upon the expansion of the city, Emperor Constantine pulled the walls even further in 324 and created a new line. Thus, a new wall was formed starting near the Samatya Gate and reaching the Golden Horn via Cerrahpaşa. After the construction of these walls, which have left no trace behind and whose route comes from estimations, and with the additional expansion of the city, the walls of Theodosius II, a quite big portion of which still stands, were built approximately 1.5 kilometers west of the Constantine walls.

Eski surların yerine 413-422 yıllarında yapılan Theodosios surları yaklaşık 6 kilometre mesafesinde Yedikule ile Ayvansaray arasında oluşturuldu. Ayvansaray civarındaki Blakhernai Sarayına kadar gelen bu surlar, İmparator Manuel Komnenos'un bu sarayı genişletmesiyle birlikte batıya doğru ötelendi. Komnenos ya da Blakhernai Suru olarak adlandırılan kısa ekleme ile bu surlar IV. yüzyıldan kalma kısa Haliç suruyla birleştirilmiş ve kara tarafı surları Haliç'e kadar uzanmıştır.

İmparator Theodosios İmparator Konstantinos tarafından büyük bir kısmı inşa edilen Haliç surlarına da eklemelerle son halini verdi. Bu surlar Haliç'in kenarındaki Pteron Sur'u olarak adlandırılan yerden başlayıp yarımada'nın kuzey ucundaki Topkapı'da (Aya Barbara) Marmara surlarıyla birleşiyordu. Marmara tarafı surları ise Topkapı'dan başlayıp 8,5 kilometre kadar ilerleyerek kara tarafı surlarının başlangıcı olan Yedikule'de sona eriyordu. Böylece yarımada'nın kara, Haliç ve Marmara tarafından surlarla çevrilmesi tamamlanmış oldu

Yedikule-Ayvansaray surları, Marmara ve Haliç tarafı surlarına göre daha görkemli ve zarifti. Hiç kuşkusuz sahip oldukları tarihi hafıza da deniz tarafı surlarına göre daha önemlidir. Zira tarihe yön veren büyük kuşatmalar, imparatorların görkemli giriş çıkışları, özellikle Hristiyan kültüründe önemli yer tutan azizlerle ilgili menkıbeler hep kara tarafı surlarıyla ilgilidir.

Şehri çepeçevre saran surların en önemli bölümlerinden biri kitabımızın da ana konusu olan sur kapılarıdır. Bunlar askeri ve sivil amaçlı yapılmaları bakımından kabaca ikiye ayrılabilirler. A. M. Schneider gibi surlar üzerinde ilk ciddi tahkikatları yapan yazarlar bu ayrımı kabul etmeyip ayrımı asıl kapı ve yan kapı şeklinde isimlendirirler.

Built to replace the old city walls between 413 and 422, the Theodosian walls had a length of approximately 6 kilometers between Yedikule and Ayvansaray. Reaching as far as the Blachernae Palace near Ayvansaray, these walls moved westward when Emperor Manuel Comnenus had this palace expanded. With a short addition called the Comnenus wall or the Blachernae wall, the walls were connected with the Golden Horn wall dating from the 4th century, and the land walls were thus extended down to the Golden Horn.

With the additions to the Golden Horn wall, Emperor Theodosius gave the final form to the walls, which had been mostly built by Emperor Constantine. These walls started from what was called the Pteron Wall on the shoreline of the Golden Horn and connected to the Marmara walls (Hagia Barbara) at Topkapi at the northern end of the peninsula. The walls on the Marmara side started at Topkapi, continued for about 8.5 kilometers, and ended at the beginning of the land walls in Yedikule. Thus, the encirclement of the peninsula with walls on three side - from land, Marmara, and the Golden Horn - was completed.

The Yedikule-Ayvansaray walls were more imposing and elegant compared to the walls in Marmara and the Golden Horn. There is no doubt that their historical memory is also more significant than the walls facing the sea. Great sieges that changed the course of history, magnificent entries and exits of emperors, and stories related to important saints in Christian culture... all of these have always been related to the land walls.

One of the most important parts of the walls surrounding the city and the main subject of our book are their gates. These can be roughly divided into two groups in line with their purposes: military and civilian. Historians, such as A. M. Schneider, who were the first authors to have conducted serious research on the walls, reject this distinction and

Şehrin önündeki ilk tahkimat olan müdafaa hendekleri üzerindeki köprüden geçen bir şahıs ikinci tahkimat olarak karşımıza çıkan ön surdaki sivil kapılardan geçerdi. Kapılar surların iki aşamalı olması nedeniyle iki tane olur her iki kapı arasında bir avlu bulunurdu. Bugün Silivri Kapı, Altın Kapı ve Mevlana Kapı adlarıyla bir kısmı ayakta bulunan sivil kapılar savaş zamanlarında sıkıca kapatılır hatta bazen tahkimatı arttırmak için örülürdü. Bu esas girişlere ek olarak askeri amaçlı ve sivil kapılara nazaran daha küçük kapılar da yapılmıştır. Kuşatmalarda askerlerin sur içi ile ön sur arasındaki ulaşımını sağlayan bu kapılardan çok azı ayakta kalabilmiştir.

Esas sur kapıları ise tek açıklıklı, kemerli yüksek geçitler halinde yapılarak iki sur burcu arasında alınıp korunmuştur. Sur kapıları, surlarda güvenliğin sağlandığı kuleler kadar önemli bir müdafaa unsuruydu. Kapıların kanatları kalın mukavemetli ağaçlardan imal edilir, üzerleri demir ve bakır levhalarla kaplanırdı. Kapıların güvenliğini sağlamak adına bu kanatların önüne yukarıdan aşağıya düşen demir ya da ahşap, ucu sivri parmaklıklar konurdu. Mevlevihane kapısında izlerini kısmen görebildiğimiz bu parmaklıklar, hatlata ya da zincirlere asılı duran direklerin uç kısımları kapı bedenindeki taş sövelerde açılmış bir oyuk içinde aşağı yukarı kaydırılırdı. Kapının üstünde mazgallar bulunur ve bu mazgallardan, kapıya bir saldırı olduğunda kızgın yağlar dökülerek ya da dayanılan merdivenler itilerek savunma yapılırdı. Sur kapılarının varlığına şahit olmamız açısından kara tarafı surları en şanslı olanlardır. Marmara tarafı ve Haliç tarafı tahribatın daha fazla olduğu istikametlerdir. Buradaki kapıların çoğunu bugün görmek mümkün değildir.

Sur kapıları tarih boyunca gerek doğal afetler, gerekse ihmaller yüzünden ciddi yıkımlara uğramışlardır. Özellikle İstanbul’da yaşanan deprem-

group the gates into “main gates” and “side gates”.

When a person crossed the first bridge over the first defensive moat, they would encounter a second fortification and pass a civilian gate at the outer wall. Since the walls were double, there were also two gates with a courtyard located between the doors. The civilian gates, for instance, the Selymbria Gate, the Golden Gate, and the Mevlana Gate, which are intact today, would be tightly closed at times of war and sometimes even walled up for additional fortification. In addition to these main entrances, a number of gates were built for military purposes that were smaller than the civilian gates. Very few of these gates that allowed soldiers access between the inner and the outer walls during sieges have survived to date.

The main wall gates had one opening, were built with high archways and were placed between two wall bastions for protection. The wall gates were as important part of defense as were the towers that provided the security of the walls. The gate leaves were manufactured from thick, strong wood and plated with iron and copper sheets. To ensure the safety of the gates, wood or iron bars with pointed tips were placed in front of the gates. These bars, traces of which can be partly seen on the Mevlevi Gate, were slid up and down on the tips of posts hung on ropes or chains and placed in the dents opened in the stone doorjambs of the gates. There were battlements above the gates and they were used to pour boiling oil or to push back the ladders propped up on the walls in case of an attack. The land walls have the highest number of gates that we can still fortunately see. The Marmara and the Golden Horn sides have suffered a much greater destruction over time. It is impossible to see most of the gates in these walls today.

The wall gates have sustained severe devastation throughout history, either due to neglect or natural disasters. The walls and gates have been

ler sonunda surlar ve sur kapıları büyük hasar görmüştür. Osmanlı devrinde bölgeden geçirilen tren raylarının inşası sırasında Marmara tarafı surlarındaki kapılar ise yıkılmıştır. Bununla birlikte gerek Roma-Bizans dönemi, gerek Osmanlı dönemi gerekse de Cumhuriyet döneminde kapıların bir kısmı restore edilmiştir. Gerekli özenin gösterilmediği, bir şekilde kendi kaderlerine terk edilen kapılar ise günümüze ulaşamamış hatta tam olarak bulundukları yerler dahi tespit edilememiştir.

Sur kapıları ile ilgili bir diğer problem ise araştırmacılar tarafından kapıların birbirine karıştırılmasıdır. Roma-Bizans döneminden kalma orijinal adları, Osmanlı devrinde değişen isimler ve son dönemde atfedilen isimler karışıklıklara sebebiyet vermiş, konu ile ilgilenen tarihçiler tarafından bu muğlaklık sayfalarca süren yazılarla tartışılmıştır. Sayıları konusunda da tartışmaların yaşandığı sur kapıları ile ilgili bir tefrika yazan Süheyl Ünver kendi şahsi kütüphanesinde yer alan bir el yazması mecmuadan 1839-1860 tarihleri arasında 31 adet sur kapısının bulunduğunu ve bunların hususi bekçiler tarafından açılıp kapatıldığını söyler. Bu tarihten yaklaşık 200 sene önce şehrin etrafını adımlayan Evliya Çelebi'ye kulak verecek olursak "Önce Bismillah ile Yedikule'den taşra hendek kenarınca ta Ebu Eyyub-ı Ensari kapısına kadar 8.810 adım ve 6 kapıdır. Küçük Ayvansaray kapısından ta Bahçekapısı yani Şehitkapısıyla 14 kapı arası 6.500 adımdır. Yenisaray ki padişahın oturduğu yerdir, Arpa anbarı dibinde Kireççibaşıkapısı'ndan Yenisaray fırdolayı 16 kapıdır. On adet kapısı açıktır, altısı kapalıdır. Gerktiğinde açılır özel kapılardır, genel kapı değildir. Ve Ahırkapı'dan dışarı yeni yapılan cadde üzerinde ta Yedikule köşesine kadar 10.000 adımdır ve 7 kapıdır." Şeklinde bilgiler vererek yarımada'nın 43 kapısı olduğunu bildirir.

Yıkılan ve nerede olduğu yönünde kesin bil-

seriously damaged by the earthquakes in Istanbul. The gates on the walls on the Marmara side were demolished due to the railway construction conducted in the area in the Ottoman period. However, a number of the doors have been restored in the Roman-Byzantine, Ottoman, and Republic periods. The gates that were abandoned to their fate due to negligence have not reached the present day and even their locations could not be determined exactly.

Another issue with the gates is that the researchers have confused them at times. Original names from the Roman-Byzantine period, names that changed in the Ottoman period and the names given to the gates in the recent history have led to confusion, and historians interested in the subject have written pages of discussions regarding this ambiguity. Süheyl Ünver wrote a series of texts regarding the gates, the exact number of which was also a subject widely discussed. Quoting a manuscript from his personal library, he says that there were 31 wall gates between 1839 and 1869 and that they were opened and closed by special guards. If we listen to Evliya Çelebi who traveled around the city walls on foot some 200 years earlier, he says, "First, after Bismillah, from Yedikule along the moat until Abu Ayyub Al Ansari is 8810 steps and 6 doors. From the Small Ayvansaray Gate to the Garden (Bahçe) Gate or the Martyr's (Şehit) Gate is 14 doors and 6.500 steps. From the Kireççibaşı Gate next to the barley silo to around Yenisaray (the new palace), where the sultan resides, is 16 gates. Ten of them are open and six are closed. These are special gates opened upon need and are not common gates. And from the Ahır Gate to the corner of Yedikule along the newly made road, it is 10.000 steps and 7 gates." According to this information the number of the gates is 41.

The existence of some gates whose location is unknown or which have been destroyed, and the

gilerimizin olmadığı bazı kapıların mevcudiyeti, isimlerinin birbirine karıştırılması gibi nedenlerle sur kapılarının sayıları ile ilgili bazı farklı bilgiler kaynaklarda görülmektedir. Bugün bu kapıların çok az bir kısmı ayakta. Yakın tarihlerde bazılarının restore edildiğini bildiğimiz bu yapılar yüzlerce yıllık olaylara, savaşımlara, şenliklere tanıklık etmiş nefis-i İstanbul'un hafızaları olarak yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

confusion regarding the names of some of the gates have led to different information being written in various sources on the number of the gates. Today, very few of these gates are still standing. Some of them restored in recent dates, these structures have witnessed centuries of events, wars, and celebrations, and they are trying to survive as a living memory of Istanbul proper.

Kara Tarafı Sur Kapıları

The Land Gates

Fatih GÜLDAL

1- I. Askeri Kapı:

Kara tarafı surlarının başladığı Yedikule'deki ilk kapıdır. Ayrıca bu güzergâh üzerinde ayakta kalan adı da üzerinde olduğu gibi askeri amaçlarla inşa edilmiş olan tek kapı 1. Askeri kapıdır. Theodosius surlarının başladığı noktada bulunan kapı diğer askeri kapıların Osmanlı döneminde örülerek kapatılması sebebiyle önem arz eder. Askeri kapılar sivil kapılara göre gösterişsiz, küçük ve mimari anlamda gayet sadedirler. Botanik park içinde kalan kapının kemeri üzerinde kabartma şeklinde bir Hz. İsa monogramı bulunmaktadır.

2- Altın Kapı / Yıldızlı Kapı (Porta Aurea)

Bizans döneminde kara surları üzerindeki en önemli ve dikkate değer kapı imparatorların sefere gidiş ve dönüşlerinde kullandıkları, Selanik'ten Roma'ya kadar devam eden ünlü Via Egnatia yoluna açılan Porta Aurea, Altın Kapı idi.

Sur kapılarının en gösterişlisi ve hakkında en çok yazı yazılanı, Yunanca telaffuzu ile "Oraia" denilen kapı, bu sıfatla "güzel" kapı anlamında kullanılmaktaydı. Bugün üzerinde bulunmayan

1- The First Military Gate

It is the first gate in Yedikule, where the land walls begin. The only gate built for military purposes, as the name implies, also the one still intact along this line is the First Military Gate. Situated where the Theodosian walls begin, the gate is of particular importance because all other military gates were walled up during the Ottoman era. Compared to the civilian gates, the military ones are unpretentious, small, and architecturally quite simple. There is an embossed monogram of "Jesus" on the arch of the gate, which is now inside a botanical garden.

2- The Golden Gate / The Gilded Gate (Porta Aurea)

The most important and outstanding gate in the land walls during the Byzantine period, Porta Aurea (the Golden Gate) was used by emperors when they left for or returned from military campaigns. This gate opens onto the famous Via Egnatia (the Egnatia Road) that extended from Salonika to Rome.

Pronounced Oraia in Greek, the gate was the most spectacular of the land wall gates, also the most written about, and its name meant "beauti-

Küçük Altın Kapı /
Küçük Yıldızlı Kapı
The Minor Golden
Gate / The Minor
Gilded Gate

ful". Its name coming from its gold-plated leaves that no longer exist, the gate was also known as the Gilded Gate. Incorporating three entrances, the middle one being the main entrance, the Golden Gate is flanked by two square towers with a width of 18,34 m, both faced with Marmara marbles and projecting beyond the gate. At the corners of the cornices of these uniform towers, there is an eagle relief, which is noteworthy. At the top of the gate, there was the statue of an emperor - probably that of Theodosius - portraying the victorious emperor entering the city on a carriage drawn by elephants, a scene the likes of which we can now see only in engravings. Additionally, according to Hammer, alongside this statue on the gate were the statue of a goddess and a cross. This cross is a frequently encountered figure on the monuments of the Pagan-Christian Constantinople. People venerated these figures in the same way they venerated the goddesses of victory. All of these statues and figures were destroyed in the earthquakes that occurred in the Byzantine period. The gates, which lost their former glory over time, were walled up as early as the Byzantine period.

The main gate in the middle was 15,5 meters high and 8,5 meters wide. We can infer from the letter holes above the entrance that there used to be an inscription up there until a recent past. The inscription was "AVREA SAECLA GERIT QVI PORTAM CONTRVIT AVRO", meaning, "The one who built the gate of gold created a golden period."

Jean Ebersolt, in the book he compiled from the memoirs of Oriental travelers, says that all the decorations of the gate had been effaced before the 1920's.

Although some Istanbul researchers argue that the construction of the gate had been commissioned by Theodosius I (379 - 395) in 388 after his victory over Maxime and that the monumental triumphal arch had been integrated into the walls during the reign of Theodosius II (408 - 450), Schweinfurt, in his article on this gate, states that it was built in 425 while the land walls were being constructed. In fact, another inscription above another now absent gate that read, "HAEC LOCA

kapı kanatlarındaki altın kaplamalardan dolayı bu ismi alan kapı, Yıldızlı Kapı olarak da bilinmektedir. Altın Kapı, aslı ortadaki olmak üzere üç girişten müteşekkil olup yanında, kapıdan ileriye doğru çıkmış her biri 18,34 m genişliğinde kare şeklinde, Marmara mermeriyle kaplı iki kule bulunmaktadır. Bu muntazam kulelerin saçak silmelerinin köşelerindeki kartal kabartması da dikkat çekicidir. Kapının en üst kısmında bugün sadece gravürlerde gördüğümüz muzaffer imparatorun şehre fillerin çektiği bir arabayla girişini gösteren, büyük ihtimalle de Theodosios'un, heykeli bulunmakta idi. Ayrıca Hammer'in yazdıklarından öğrendiğimize göre bir tanrıça heykeli ve bir de haç aynı kapının üzerinde yer almaktaydı. Bu haç Pagan-Hristiyan Constantinopolis'in abideleri üzerinde sıkça karşılaşılan bir figürdür. O dönemde halk zafer tanrıçalarına gösterdiği saygıyı bu tarz figürlere de gösterirdi. Bu heykel ve figürlerin tamamı Bizans döneminde gerçekleşen depremlerde yıkılmıştır. Zamanla eski ihtişamını kaybeden Altın kapılar daha Bizans döneminde doldurularak kapatılmıştır.

Ortakdaki asıl kapı 15,50 metre yükseklikte 8,50 metre genişliktedir. Kapının üzerinde yakın zamana kadar harf deliklerinden anlaşılabilen bir kitabesi olduğu bilinmektedir. Bu kitabede "AV-REA SAECLA GERİT QVİ PORTAM CONSTRVIT AVRO" yani "Kapıyı altın olarak yaptıran altın bir devir yarattı." ibaresi bulunmaktaydı.

Jean Ebersolt, Doğu seyyahlarının hatıralarından derlediği kitabında, 1920'lerde kapının bütün tezyinatlarının silindiğini söylüyor.

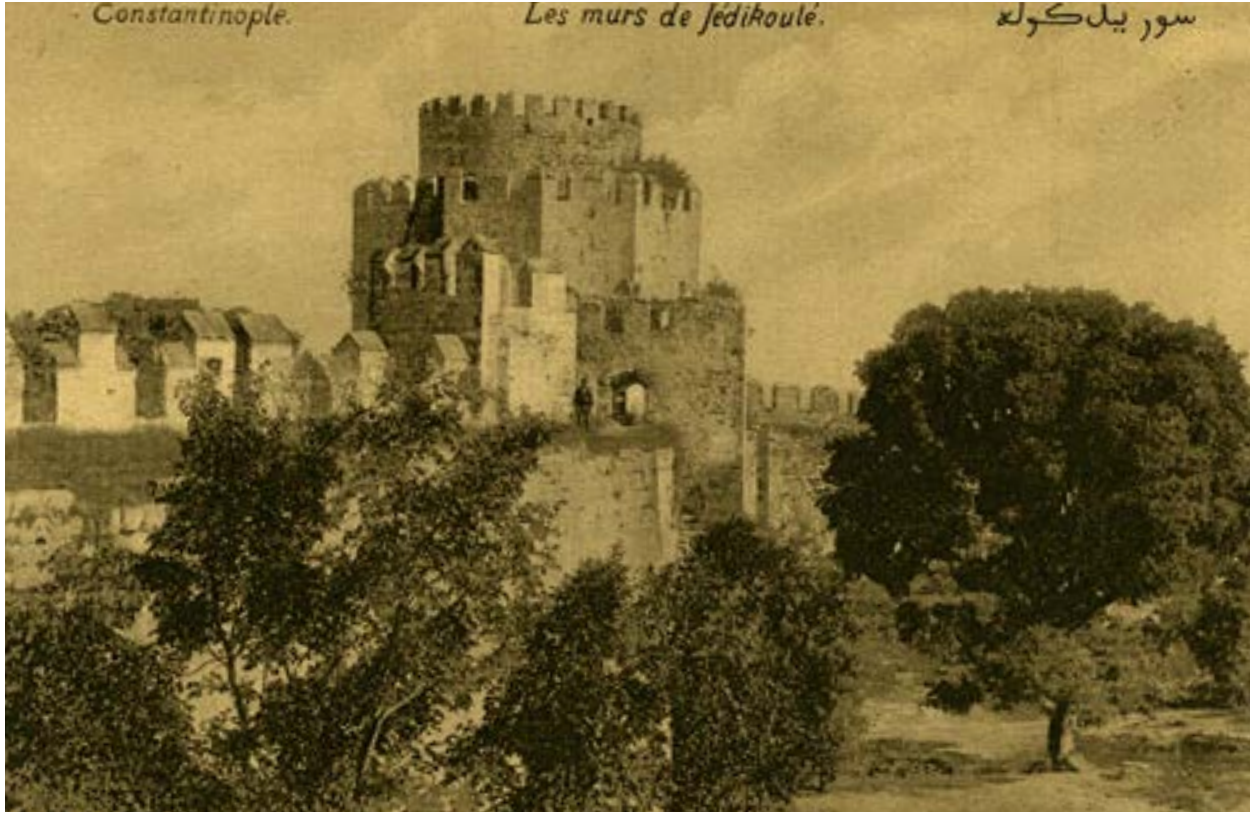
Bazı İstanbul araştırmacıları I. Theodosios'un (hd.379-395) 388 yılında Maxime üzerindeki muzafferiyetinden sonra kapıyı inşa ettirdiğini yazıp anıtsal Zafer Takı'nın II. Theodosios (408-450) zamanında surlarla birleştirildiğini iddia etse de konu ile ilgili bir makale yazan Schweinfurth kapının kara tarafı surları yapılırken, 425 yılında inşa edildiğini söyler. Nitekim bu gün yerinde bulunmayan kapı kitabelerinden bir di-

THEUDOSIUS DECORAT POST FATA TYRANNI", "Theodosius decorated here after destroying the tyrant." refers to the incident in which Theodosius defeated the tyrant Primecerius who revolted against him in 423. Theodosius I, on the other hand, is described as somebody "who wins victories against tyrants" in the inscription on the obelisk of Dikilitaş in the Sultanahmet Square. He indeed defeated two tyrants, Maximus and his son Victor, who claimed a share in the Byzantine throne, and had his name carved on such monuments. Therefore, based on this document, which emperor actually commissioned the construction of this gate becomes clear.

It is known that these three gates were bricked up as early as the Byzantine era in order to put up a greater resistance against any siege. After the conquest of Istanbul, these gates and columns were joined through a wall and were collectively integrated into the Yedikule Fortress and thus the gate whereby the emperor entered the city with resplendent ceremonies was converted into a prison over the following years. The Golden Gate was a protocol gate used exclusively by emperors for entry and exit whereas the public used another gate opened in the northern section of the wall.

Just a few yards in front of the Golden Gate was another gate called the Minor Golden Gate (Küçük Altın Kapı) in the front wall. Not as significant as the Golden Gate itself architecturally, this smaller gate was repaired during the Ottoman era and an insignia of Sultan Mahmud II as well as an Ottoman coat of arms were mounted above it. However, the insignia was stolen in 1992. The same fate befell the coat of arms several years after that.

The most remarkable ornaments of the Minor Golden Gate were the reliefs on its leaves, depicted in detail by many travelers to Istanbul. Dating back to the 2nd century AD, these exported reliefs depicted a number of mythological events and it is estimated that they were mounted on the gate in the late Byzantine period. Some Byzantine authors record in their books that the facade was decorated with sculptures, among which were two bronze elephants well as human statues.

ÖMER FARUK ŞERİFOĞLU ARŞİVİ

1900'lü yıllarda
Yedikule

Yedikule
circa 1900

ğerinde “HAEC LOCA THEUDOSIUS DECORAT POST FATA TYRANNI” yani “Tiranı yok ettikten sonra Theodosios burayı süsledi” ifadesi II. Theodosios’un 423 yılında İtalya’da başkaldıran tiran Primecerius’u yendiği olaya atıf yapmaktadır. I. Theodosios ise Sultanahmet Meydanı’nda Dikilitaş sütunundaki yazıtta “Tiranlara karşı zafer kazanan” biri olarak tasvir edilir. Gerçekten de o, tahta ortak olmak isteyen tiranlar Maxsimus ve oğlu Victor’u yenmiş ve adını anıtlara bu şekilde kaydettirmiştir. Dolayısıyla buradan kapıyı yaptıran imparatorun II. Theodosios olduğu kesinleşir.

Daha Bizans döneminde bu üç kapının örülerek kuşatmalara karşı dayanıklı hale getirildiği bilinmektedir. İstanbul’un fethinden sonra bu kapı ve sütunlar bir duvar ile birleştirilerek yeni inşa edilen Yedikule Hisarı’na bağlanmıştır. Böylece imparatorların şaşalı törenlerle şehre girdiği kapı ileren yıllarda bir zindana dönüştürülmüştür. Altın Kapı sadece imparatorların kullandığı bir protokol kapısı olup halkın şehre girişi ve çıkışı

Made of bronze according to the accounts of some travelers, and of gold in the accounts of some others, the gate’s leaves were looted during the Latin invasion. Traveler and naturalist P. Gyllii provides the details of two marble columns on both sides of the gate with their reliefs and the road flanked by porticoes. Some affairs of Hercules were depicted in one of these reliefs whereas another one pictured Mount Parnassos. In the latter, multiple Moses figures are portrayed with lifted arms, fighting Pegasus and roughing him up. Another one portrayed Phaeton’s fall, another one Hercules carrying Cerbere, the gatekeeper of Hell, and yet another one showed a sleeping Adonis with Venus approaching him and Cupidon extending his torch to him. The others portrayed similar mythological scenes.

It is recorded that these reliefs were preserved after the Ottoman conquest, and well into the 1620’s. Sir Thomas Roe, the British ambassador to Istanbul at the time, obtained permission to take these reliefs home and they were accordingly taken down. However, the residents of the neighborhood

için kuzeyde bir başka kapı daha açılmıştır.

Altın Kapı'nın hemen önünde, ön surda Küçük Altın Kapı olarak adlandırılan bir kapı daha bulunmaktadır. Mimari bakımdan asıl kapı kadar önemli olmayan bu kapıya Osmanlı döneminde tamir edilip bugün yerinde olmayan Sultan II. Mahmut'a ait bir tuğra ve Osmanlı Devleti arması asılmıştır. Ancak tuğra 1992'de, arma da daha sonra çalınmıştır.

Küçük Altın Kapı'nın kanatlarında bulunan ve İstanbul'a gelen birçok seyyahın tasvir ettiği kabartmalar kapının en dikkat çekici süsleriydi. MS 2. yüzyıla ait olup bir başka yerden getirilen bu kabartmalar mitolojik bazı hadiseleri tasvir etmektedir ve Bizans'ın son dönemlerinde kapıya asıldıkları tahmin edilmektedir. Konuyla ilgili kitap yazan Bizans müellifleri, iki bronz fil ve insan heykellerinin kapıda bulunduğunu söylüyor.

Bazı seyyahlara göre bronzdan bazı seyyahlara göre altından kapı kanatları Latin işgalinde yağmalanarak yok edilmiştir. Seyyah ve doğabilimci P. Gyllius, *İstanbul'un Tarihi Eserleri* adlı eserinde kapıda yer alan mermerden iki sütunu ve bunları süsleyen kabartmaları ve revaklı yolu ayrıntılarıyla anlatır. Bu kabartmalardan birinde Parnassos Dağı resmedilmiş, kollarını kaldırmış Musaların Pegasus ile kavgaları anlatılmıştır. Bir diğeri Phaeton'un düşüşünü, bir diğeri cehennemlerin bekçisi olarak adlandırılan Cerbere'i götüren Herkül'ü, bir diğeri uyuyan Adonis'i ile ona yaklaşan Venüs'ü ve meşalesini vermek üzere olan Cupidon'u temsil ediyordu. Diğerleri de benzer mitolojik sahneler ihtiva etmekteydi.

İstanbul'un fethinden sonra da muhafaza edilen bu kabartmaların 1620'lere kadar bir şekilde korunduğu ancak İstanbul'da İngiltere elçisi ola-

strongly reacted to this situation, and fearing their protest might escalate into something serious, the reliefs were put back, but this caused them to be subject to the ravages of time, and they eventually disappeared completely.

Sustaining severe damages in the Ottoman-era earthquakes, the Golden Gate and the Minor Golden Gate took their current form in the 1960's as a result of a restoration work headed by Architect Cahide Tamer.

3- The Yedikule Gate

The Yedikule Fortress, used as a treasury and a dungeon in the Ottoman era, gave its name to a nearby neighborhood, and its second gate is the Yedikule Gate, which comes across as being very unassuming compared to the Golden Gate. Since the Golden Gate, a protocol gate, could not be used by ordinary people, the construction of another gate for people's daily entries and exits had become necessary. Contrary to what some researchers argue - that this humble gate was built after the Ottoman conquest, İhtifalci Mehmet Ziya Bey notes that its brick arch is very similar to those built in the Byzantine era and therefore concludes that it was built by the Byzantines as well. Considering also the other historical buildings around, it is only natural that the existence of another gate here predates the Ottoman conquest.

The western side of the gate is placed in a rectangular frame slightly projecting beyond the main wall. There are stone cornices above the pilasters on both sides of the opening of the gate. Sitting on the cornices, which form a kind of heading on the pilaster, is a pointed arch at a width of 1,5 bricks. The alcove below the arch is one brick deep. The cut stone surface above the arch ends in a thin cornice. There is a slightly flattened belt course consisting of a double layer of bricks above the opening of the gate on the eastern side. The current form of the

"İstanbul ve Boğaziçi" adlı eserin müellifi İhtifalci Mehmet Ziya Bey
İhtifalci Mehmed Ziya Bey, the author of "Istanbul and the Bosphorus"

1900'lü yıllarda
Yedikule Kapısı
The Yedikule Gate
circa 1900

rak bulunan Sir Thomas Roe tarafından, aldığı izinle yerlerinden söküldüğü dönemin kaynaklarında belirtilmektedir. Bu durum karşısında tepki gösteren mahalle sakinlerinden çekinilmiş ve levhalar söküldükleri yerde bırakılarak yok olmalarına sebebiyet verilmiştir.

Osmanlı dönemi depremlerinde de zarar gören Altın Kapı ve Küçük Altın Kapı 1960'larda Mimar Cahide Tamer başkanlığında yapılan bir restorasyon ile bugünkü halini almıştır.

3- Yedikule Kapısı

Bugün bir semte de adını veren ve Osmanlı Devleti zamanında hazine ve zindan olarak kullanılan Yedikule Hisarı'nın Altın Kapı'ya göre çok daha mütevazı olan kapısı Yedikule Kapısı'dır. Altın Kapı gibi bir protokol kapısının halk tarafından kullanılamayacağını düşünürsek burada insanların gündelik giriş çıkışları için bir kapının

gate gives it a truly Turkish identity. Indeed, the marble inscription plaque, more inward than the cornice and the brick arch above it, belongs to Sultan Ahmed III. Apparently, the original gate was redesigned and changed.

On the city side of the gate, there used to be the motif of a Byzantine eagle with both wings open, as we can see in old photographs. However, what remains of this eagle relief is only an empty space where it once stood, and above this space, the projecting ends of the four columns embedded in the wall are visible. Before the local elections of 2009, an election campaign banner was hung on the section of the wall where the marble relief of this Byzantine eagle stood, and it was stolen during this time when it was still hidden behind the banner. Here is the six-couplet poem carved into the inscription plaque mounted to commemorate the repair work undertaken during the reign of Sultan Ahmed III:

Yedikule'nin
havadan görünümü

An aerial view of
Yedikule

Yedikule Kapısı
The Yedikule Gate

inşa edilmesi elzemdi. Bazı araştırmacılarca fetihten sonra yapıldığı iddiasının aksine İhtifalci Mehmet Ziya Bey İstanbul ve Boğaziçi adlı mufassal eserinde, tuğla kemerinin Bizans surlarının kemerleriyle uygunluk gösterdiğini söyleyerek Bizans döneminde inşa edildiğini bildirir. Zaten buradaki tarihi eserler de göz önünde bulundurulduğunda bahsi geçen yerde fetih öncesinde de bir kapı olması çok doğaldır.

Kapının batı cephesi, beden duvarından hafifçe öne çıkan dikdörtgen bir çerçeve içine yerleştirilmiştir. Kapı boşluğunun iki yanında bulunan plasterlerin üzerinde taş korniş bulunmaktadır. Bu sıvanın üzerinde başlık oluşturan kornişin üzerine 1,5 tuğladan sivri kemer oturmaktadır. Kemerin içteki bir tuğlalık kısmı çökertilmiş, üzerindeki kesme taş örgülü yüzey ince bir kornişle son bulmaktadır. Doğu cephesinde kapı boşluğu üzerinde çift sıra tuğlayla oluşturulan hafif basık bir kemer bulunmaktadır. Kapının bugünkü hali tam bir Türk eseri hüviyetindedir. Nitekim üze-

*“Esâs-ı saltanat Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis kim
Binâ-yı şân ü şevket-i devr-i ‘adlinde metîn oldu*

*Penâh-ı mülk ü millet mültecâ-yı dîn ü devlet kim
Zamânında memâlik mekr-i düşmandan emîn oldu*

*Niçe asâr da nâm aldı ez-cümle zamânında
Sitanbul kal’ası ta’mîr olup fass-ı nigîn oldu*

*Vezîr-i a’zâmı dâmâdı İbrâhîm Pâşâ’ya
Edip fermân o da yaptırdı ammâ dil-nişîn oldu*

*Husûsâ emri ile ol hidiv-i himmet-iklîmin
Bu dergâh-ı mu’allâ cümleden bâlâterîn oldu*

*‘Utârid levh-i çarha Vehbiyâ resm etdi târihin
Yedikule kapısı hemçü tâk-ı heftümîn oldu”*

İhtifalci Mehmet Ziya Bey, who wrote the first volume of his work in the 1920’s, says that there were also stone cannons on the inscription plaque in those years. Kömürcüyan, the writer of a beautifully descriptive book on the Istanbul of the 17th

rindeki kornişe ve tuğla kemere göre daha içerde olan alın kısmında bulunan mermer kitabe Sultan III. Ahmed'e aittir. Anlaşılan o ki eskiden yapılan kapı değiştirilerek yeniden dizayn edilmiştir.

Kapının sur içerisine bakan tarafında eski fotoğraflarda gördüğümüz iki kanatlarını açmış bir kabartmada Bizans kartalı motifi bulunmaktaydı. Ancak bugün yerinde olmayan bu kabartmanın sadece yuvası ve bu yuvanın üzerinde duvar içine gömülüş dört sütun gövdesinin dışarı taşan uçları görülmektedir. Mermer kartal kabartması, 2009 yılındaki yerel seçimlerin öncesinde buraya asılan bir bez afişin arkasında kalmış ve bu sırada çalınmıştır. Seyyid Vehbi'nin hattı ile yazılan altı satırlık Sultan III. Amed dönemine ait tarih düşürülen tamir kitabesi şöyledir:

*“Esâs-ı saltanat Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis kim
Binâ-yı şân ü şevket-i devr-i ‘adlinde metîn oldu*

*Penâh-ı mülk ü millet mültecâ-yı dîn ü devlet kim
Zamânında memâlik mekr-i düşmandan emîn oldu*

Sultan III. Ahmed dönemine ait Yedikule Kapısı tamir kitabesi.

A repair inscription of the Yedikule Gate from the era of Sultan Ahmed III.

century, notes that across from the Yedikule Gate was the cemetery of the “Karamanlı” people, who spoke Turkish but wrote it using the Greek alphabet. He also makes note of a moat named “Tokat” near to this gate, where cows and oxen were sold to provide people with meat during the winter, adding that delicious sausages and pastrami were made from their meat.

4- The Belgrade Gate (Xylokerkos)

Another name of this gate was “Kapalı Kapı”, or “the Closed Gate” as it was walled up in the 12th century. It is reported that Isaac Angelos (1185 - 1195) had the gate walled up in 1189. This gate

*Niçe asâr da nâm aldı ez-cümle zamânında
Sitanbul kal'ası ta'mîr olup fass-ı nigîn oldu
Vezîr-i a'zâmî dâmâdı İbrâhîm Pâşâ'ya
Edip fermân o da yaptırdı ammâ dil-nişîn oldu
Husûsâ emri ile ol hidiv-i himmet-iklîmin
Bu dergâh-ı mu'allâ cümleden bâlâterîn oldu
'Utârid levh-i çarha Vehbiyâ resm etdi târîhin
Yedikulle kapısı hemçü tâk-ı heftümîn oldu"*

Kitabının ilk cildini 1920'lerde yazan İhtifalci Mehmet Ziya Bey kitabenin üstünde taştan güllerin de o tarihlerde bulunduğunu söylemektedir. 17. yüzyıl İstanbul'u ile ilgili güzel bir kitap yazan Kömürcüyan, Yedikule kapısının karşısında Rum alfabesiyle Türkçe yazan ve Karamanlılar olarak adlandırılan insanların mezarlığı olduğunu söyler. Ayrıca bu kapının yakınında "Tokat" denilen bir hendeğin olduğunu ve halkın kış ihtiyacı için sığır ve ineklerinin burada satıldığını söyler. Bu hayvanların etinden nefis sucuk ve pastırmaların yapıldığını da ekler.

4- Belgrad Kapısı (Xylokerkos)

XII. yüzyılda örülen bu kapının Türk devrinde "Kapalı Kapı" olarak da adlandırıldığı söylenmektedir. 1189 yılında Bizans İmparatoru II. İsaak Angelos (1185-95) bu kapıyı örür. Yedikule ile Silivri Kapı arasında kalan bu kapının kaynaklarda, 1886'da Rum Hastanesine geliş gidişi kolaylaştırmak için tekrar açıldığından ve adının Belgrad Kapısı olarak değiştiğinden bahsedilmektedir. 22. ve 23. burçlar arasında yer alan bu kapının Belgrad Kapı şeklinde adlandırılmasının nedeni ise 16. yüzyılda Belgrad'ın fethinden sonra getirilen insanların buraya yerleştirilmesidir.

II. Theodosios devrine (408-450) ait tüm kapılarda olduğu gibi, önde duran iki dikdörtgen kule bu kapıda da mevcuttur. 1969 yılında bu kulelerin neredeyse yarısı tahribata uğramıştı. Kuzey kulesi, bir kısmı tahrip olan güney kulesine göre biraz daha sağlam olup, yuvarlak kemerle örtülü bir giriş yerine sahipti. Güney kulesinin alt katının

between the Yedikule and Selymbria gates, as the sources record, was reopened in 1886 to be able to shorten people's trip to the Greek Hospital just outside the gate and was renamed "the Belgrade Gate". Located between the 22nd and 23rd bastions, the gate was named "the Belgrade Gate" because of an immigrant population settled here after the conquest of Belgrade in the 16th century.

As with all the gates dating to the reign of Theodosius II, the gate is flanked by two rectangular towers. Until 1969, almost half of these towers had suffered severe damages. The northern tower was in a relatively better condition than the southern tower since the southern side of the latter had been completely destroyed. The northern tower had an archway entrance. The round arch of the southern tower's lower floor was partially intact at the entrance and inside. The renovated northern tower was filled with rubble whereas the area next to it was used as a source of water. On the city side of the southern tower, an additional building had been constructed to serve as an outpost. The diameter of the gate was five meters when both leaves were open, and there were no roof coverings for either of the towers in 1969.

To the both sides of the gate opening in the eastern side, one can still see the pattern of the previous wall that had apparently been built with large blocks of stone. The arch section of the gate and the part above that were constructed in 1987. The facade consists of a round arch made from cut-stone resting on stone consoles on both sides of the gate opening. The cornice, making a slight projection into the opening, rests on the wall. An inward arch of three rows of bricks sits on a beam. The layout of the western side is similar to that of the eastern side. Only the arch of the gate sits directly on the wall. There is a wall with crenels on top rises above the gate. The only remaining section of the arches above the gate are their bases. On either side of the arch was an angled prop and the upper part of the wall had collapsed. In this collapsed section, it is said, there was an inscription plaque explaining how Emperor Constantine and Theodosius had the walls constructed in only 60

Belgrad Kapısı
The Belgrade Gate

yuvarlak kemeri girişte ve içeride kısmen sağlam olup şehre bakan tarafına 'karakol' olarak kullanılan bir bina yapılmıştı. Yenilenen kuzey kulesinin içi molozlarla doldurulmuş, dış tarafı da su deposu olarak kullanılmaktaydı. Kapı açıklığı 5 metre olup, 1969 yılında çekilen fotoğraflara bakıldığında kapının her iki kulesinin de çatı örtülerinin mevcut olmadığı görülmektedir.

Doğu cephesinde kapı boşluğunun iki yanında iri bloklarla oluşturulmuş eski duvar dokusu mevcuttur. Kapı kemeri ve üzerinde kalan cephe 1987'de yapılmıştır. Cephe, kapı boşluğunun iki yanındaki taş konsollara oturan kesme taş örgülü yuvarlak kemer ile şekillenmiştir. Kapı içine doğru çıkıntı yapan korniş sur duvarı üzerine oturmaktadır. İçteki üç sıra tuğla kemer daha geridedir ve bir kirişe oturmaktadır. Batı cephesinin düzeni doğu cephesine benzemektedir. Yalnız kapı kemeri doğrudan duvara oturmaktadır. Kapı üzerinde dendanlı bir duvar yükselmektedir. Kapının üst tarafındaki kemerlerinden yalnız ayak kısmı kalmıştır. Tuğla sıraları ile meydana getirilen keme-

days. This inscription is no longer available. As for the front gate that overlooked the lands outside, no traces of it can be found. The upper section of the gate was in ruins in 1986. The Belgrade Gate, along with both of the towers flanking it, was restored by the Istanbul Metropolitan Municipality in tandem with the Taç Foundation in 1986-1987 as a result of a decision made by the municipality regarding the repair and restoration of Istanbul's city walls. The ruined sections of the gate and the towers were rebuilt using new material and also with the addition of previously missing elements.

5– The Second Military Gate

Present on the map yet its exact location not known today, this gate is said to have been between the Belgrade Gate and the Gate of Spring (Selymbria).

6- The Pege (Selymbria) Gate (The Gate Of The Spring)

This gate is between the Mevlevi Gate and the Belgrade Gate. It took this name as it was located on the route leading to Selymbria (Silivri) before

rin her iki yan tarafında köşeli birer payesi vardı ve kapının üst tarafı yıkılmıştı. Yıkılan bu kısımda ise İmparator Konstantin ve Theodosios'un, surları 60 günde yaptırdıklarını anlatan bir kitabenin olduğu söylenmektedir. Günümüzde sözü edilen bu kitabe mevcut değildir. Arazi tarafında olan ön kapıdan ise eser kalmamıştır. 1986 yılında kapının üst kesimi yıkılmış durumdaydı. Uzun süre bu durumda olan Belgrad Kapısı İstanbul Büyükşehir Belediyesinin aldığı surların onarımı kararıyla yanındaki iki kuleyle birlikte 1986-1987 yıllarında Taç Vakfı ile birlikte restore edilmiştir. Kapının ve kulelerin yıkılmış kısımları yeni malzeme ile tamamlanmış, eksik öğeler yeniden yapılmıştır.

5- II. Askeri Kapı

Haritalarda görülen ama bugün nerede olduğu tespit edilemeyen bu kapı Belgrad Kapısı ile Silivri Kapısı arasında bulunmaktaydı.

6- Silivri Kapısı (Pege)

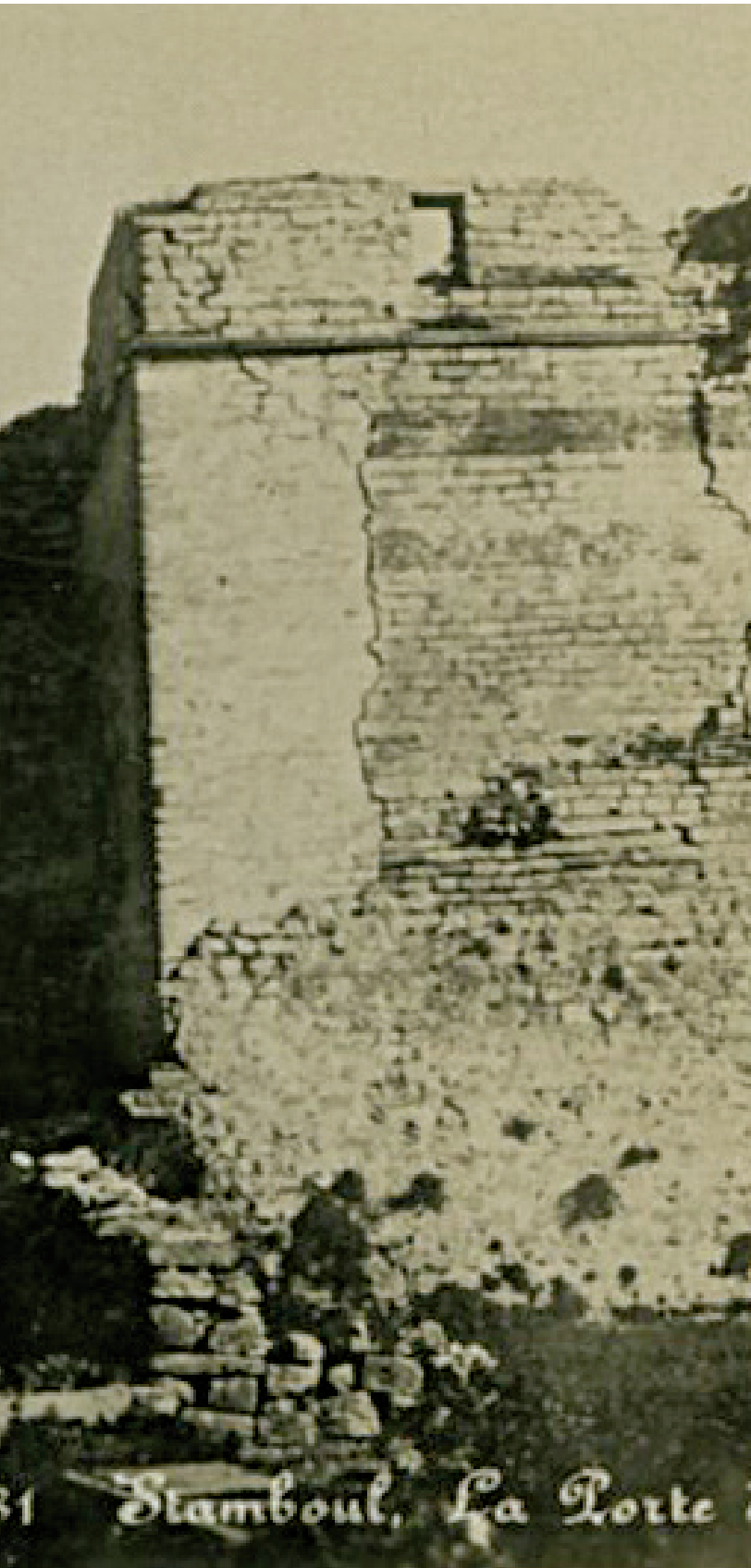
Bu kapı, Mevlevihane Kapısı ile Belgrad Kapısı arasında yer alır. Fetihden önce Selybria (Silivri)'ye giden yol üzerinde olduğu için "Selybria Kapısı" adını almıştır. Kapının, Bizans devrindeki adı bu dönemde büyük bir şöhreti olan Balıklı Ayazmasına açılan yoldan mütevellit "Porta Pighi" ya da "Pege" şeklinde anılmıştır. Bizans İstanbul'u ile ilgili bir çalışması bulunan Millingen, kapının Porta Pighi'den önce de başka bir adının muhtemelen de buralarda olduğu bilinen "Porta Melantiados" olduğunu iddia eder. Zira bu sıralarda Balıklı Ayazması henüz şöhret bulmamış olup kapı, Büyük Çekmece'nin yanında bulunan Melantiade kasabasına açılması nedeniyle bu adla anılmış olabilir.

Kapının sur dışına bakan tarafında halk arasında Elekçi Dede olarak bilinen ve ni'mel-çeyşten olduğu rivayet edilen bir şahsın türbesi bulunurken, kapının girişinde solda, etrafı çevrili küçük bir kabir mevcuttur. Burası Seyyid Mehmed Haydar Dede'nin kabridir. Mezarında merhum Hattat Mustafa Halim Özyazıcı'nın rik'a hattı ile şunlar

Belgrad Kapısı
1920'li yıllar.

The Belgrade Gate
circa 1920

the conquest. Its name during the Byzantine era, “Porta Pighi” or “Pege”, comes from the road that led to the Fishy Holy Spring (Balıklı Ayazması), which was very famous at the time. Millingen, who has a study on the Byzantine Constantinople, argues that the name of the gate, before Porta Pighi, was “Porta Melantiados”, which was probably known to have existed around the same vicinity. The reason for his argument may be that the Fishy Holy Spring had not yet risen to fame in that time, and that the gate faced the direction that led to the town of Melantiade, very near to Büyük Çekmece.

Outside the gate, there is the small tomb of a personage known by the locals as “Elekçi Dede”, who is reported to have been one of the soldiers of the Ottoman army that conquered Istanbul. On the left, near the entrance, there is a grave enclosed with a short wall. This is the grave of Seyyid Mehmed Haydar Dede. On his gravestone the late calligrapher Mustafa Halim Özyazıcı carved the following lines in the riq’a style: “On the day of Murad IV / just as Baghdad was conquered / while on the Gate of Selymbria / he was standing calmly / he jumped off shouting: / “Baghdad has been conquered!” / thereby revealing his miracle / for the spirit of Seyyid Mehmed Haydar Dede / recite al-Fatiha / year 1035 (1625).

Inside the gate, in a section facing the city visible from the Hâdim İbrahim Pasha Mosque, there is an iron ball at the end of an iron handle, hanging from the wall with two chains at a height of 2,5 m. Upon a careful look, we figure out that it is a mace, which is also ascertained by the inscription plaque underneath, saying that it belonged to a wrestler by the name of İdris from the Zara district of Sivas in 1630. The inscription is as follows:

“This is the mace of a former halberdier of the palace Wrestler İdris of Zara (Rize?)

May the one who looks at it and recites a Fatiha pass away as a believer

Year 1040 (1630), Weight 110 kg”

The reason why the mace of Wrestler İdris was hung here was he came in first place in various competitions. He was most likely a heavily-built Janissary soldier employed in the guard units of the pal-

Silivri Kapısı
The Selymbria Gate

yazılmış taş: “Murad-ı rabi’ gününde/ Bağdad feth olunduğı saat/ de Silivri kapısı üstünde/ sakın iken kendisini aşağı/ burakub Bağdad feth oldu/ deyu haberi kerameti zu-/ hur eden merhum seyyid/ Mehmed Haydar dede/ ruhuna Fatiha/ sene 1035 (1625)”

Kapının şehir tarafında, Hadım İbrahim Paşa Camii’ne bakan kısmında, 2,5 m. yükseklikte, demir bir sapın ucunda yanlarında iki zincirle asılı bulunan bir küre yer almaktadır. Dikkatlice baktığımızda bir gürz olduğunu anladığımız bu küreyi altında bulunan kitabesi de doğrulamakta ve 1630 yılında Zaralı İdris Pehlivan’a ait olduğundan bahsetmektedir. Kitabe şöyledir;

“Eski Saray baltacılarından Zaralı/Rizeli(?) Pehlivan İdris’in gürzine

Nazar edüb Fatiha-i Şerif’e okuyan iman ile gide
Sene 1040 Okka 86”

Osmanlı Devlet Teşkilatında, sarayların muhafız kıtalarında istihdam edilen ve muhtemelen iriyarı bir yeniçeri askeri olan İdris Pehlivan’ın gürzünün buraya asılma sebebi müsabakalarda göstermiş olduğu başarılarıdır.

Önünde iki kulesi bulunan Silivri Kapısının Orta Bizans ve Osmanlı Devrinde yapısı değiştirilmiştir. Bu kulelerden kuzeyde olan sekiz köşeli sekizgen bir içyapıya sahipken, güneyde olan altı köşeli yuvarlak bir yapıya sahiptir. Eski kapı aralığına, kapı direkleri çıkarıldıktan sonra iki tuğla sırayla kemerlenmiş alçak bir giriş yapılmıştır. Bu giriş üzerinde bir ateş mazgalı vardır.

Kapı duvarının güney yarısında güney kulesi ile olan bağlantısının izleri vardır. Bu kulenin kaidesi büyük kalker taşlardan, üst kısmı ise küçük taşlarla inşa edilmiş; üzeri tuğla sırası ile örülmüştür. Son Bizans devrinde bu kulenin dış duvarları yenilenmiştir. Türk devrinde tamir edilen çatısı çökmüştür. Güney kulesinin şehre bakan cephesinin üzerinde 1438 tarihli bir tamir kitabesi vardır. Kuzey cephesinde üç niş ve bunların içinde mermer levhalar bulunmaktadır. Üç levhada da haç motifi dikkat çekerken, güney kulenin şehre bakan cep-

ace within the Ottoman state establishment.

The Selymbria Gate, flanked by two projecting towers, underwent structural changes, first in the Middle Byzantine and then the Ottoman eras. Of these towers, the northern one’s interior and exterior were octagonal, whereas the southern one was hexagonal outside but cylindrical inside. In the former gate opening, after the gate pillars were removed, a lower entrance was made with the addition of an arch consisting of two layers of bricks. Just above this entrance is a firing hole.

The southern half of the gate wall still bears the traces of its past connection with the Southern Tower. The base of this tower was made of large limestones, its upper parts of smaller stones, and their surface was covered with bricks. In the late Byzantine era, the outer walls of this tower were renovated. Its roof, repaired during the Turkish period, later caved in. On the facade of the Southern Tower facing the city is a repair inscription dated 1438. The northern facade has three niches with marble plaques in them. On all three of the plaques, there is a noticeable cross pattern. The marble plaque on the city side of the Southern Tower reads: “This divinely-protected gate was repaired in the May of 1438 with the help of Manuel Bryennies Leontari during the reign of Ioannes and Maria Paleologia.” The Leontari cited in the inscription was most likely the Byzantine commander who defended the Edirne Gate during the Ottoman siege of Constantinople.

The Northern Tower has a pattern alternating between a layer of limestone and a layer of bricks. The thin profile of the upper section is separated from the windowless lower section with a layer of limestone. Its dome has remained relatively intact. Based on the structural features of a large portion of the front gate, we can conclude that it was built after the conquest. We find Byzantine craftsmanship on the corners of the gate that overlook the lands outside. The inner section of the gate facing the city was repaired. The repair inscription dated 1510, previously discovered on the western facade, is not in its place now. In this repair inscription, which contains a chronogram phrase, it was writ-

Silymbria Kapısı'nın
havadan görünümü
An aerial view of the
Silymbria Gate

Kitabesinde Zaralı İdris Pehlivana ait olduğu yazan gürz.

The round mace that belonged to Wrestler İdris of Zara according to its inscription

Silivri Kapısı kuzey cephesindeki Yunanca kitabe.

The Greek inscription on the northern façade of the Selymbria Gate

hesindeki mermer kitabede “Tanrının koruduğu bu kapı İoannes ve Maria Paleologia’nın hükümdarlığı sırasında Manuel Bryennies Leontari yardımıyla 1438 yılının Mayıs ayında tamir edilmiştir.” yazmaktadır. Kitabede ismi geçen Leontari’nin İstanbul’un fethi sırasında Edirnekapısı’nı savunan komutanın olması kuvvetle muhtemeldir.

Kuzey kulesi bir kalker bir tuğla şeklinde duvar örüntüsüne sahiptir. Üst kat ince profili, bir kalker şeritle, penceresiz aşağı kattan ayrılır. Kubbesi nispeten sağlam kalabilmiştir. Ön kapının büyük bir kısmının gösterdiği yapı özelliklerden dolayı, fetihten sonra inşa edildiğini söyleyebiliriz. Bizans işçiliğine sadece arazi tarafındaki kapı köşelerinde rastlamaktayız. Kapının şehre bakan iç tarafı tamir görmüştür. Batı cephesinde daha önceden varlığı saptanan bu 1510 tarihli onarım kitabesi bugün mevcut değildir. Bu kitabede kapının 1509 depreminden zarar gördüğü ve 1510 yılında onarıldığı yazılmakta idi. 1910’larda var olan tarih düşürülmüş bu kitabeyi İhtifalci Mehmet Ziya şöyle okumuştur:

ten that the gate sustained damages in the 1509 earthquake and was repaired a year later. İhtifalci Mehmed Ziya Bey, who saw it on the wall in the 1910’s, read it as follows:

“Zıll-i ak Bâyezid-i Şems-i mülk
Ki hümâyûn-ı fer ü kamer-tal’a
Der zamâniş fütad zelzele-i
Kal’a ra kal’a kerd ba sel’a
Der harâbu müremeteş târih
“Harâb bünyân” “müremmetü’l-kal’a” 915/916

Mention is also made of another inscription on one of the facades of the heptagonal Northern Tower, hung there in honor of Basileios II (976 - 1025) and Constantine IX. (1042 - 1055) It is recorded that this inscription described the tower as belonging to “Basileios and Constantine” who were in turn described as “Christian emperors.”

In front of the gate, in the east-west direction, there is a three-span bridge connecting the street outside to the Selymbria Gate.

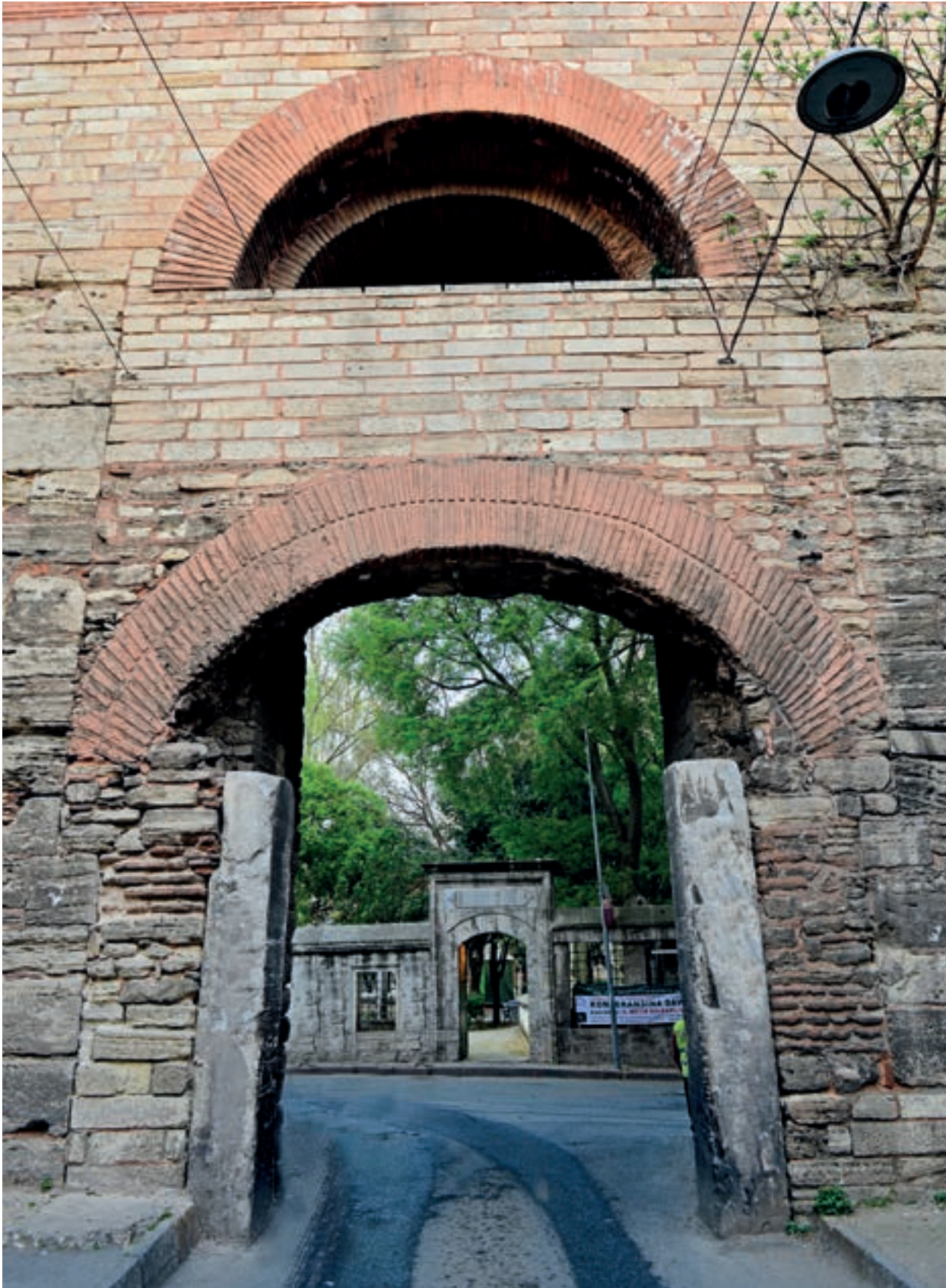
It is reported that in 1969 there was a house between the inner and outer walls of the gate, a coffeehouse in the north of the front gate, and there was also a police station in the section facing the city. We also find that in the 1970’s the Southern Tower was used as a stable and the Northern Tower was filled with earth. An archaeological excavation made in 1980 in the land to the north of the gate unearthed a Byzantine mausoleum. The gate was restored in 1987 by the Taç Foundation, and the ruined upper sections of the gate were reconstructed.

7- The Third Military Gate

There are no traces of this gate, shown on old maps between the Selymbria Gate and the Mevlevi Gate.

8- The Mevlevi Gate / The Gate Of The New Mevlevi Lodge (Porto Rhegion/ Rhegium)

Previously dubbed “the Gate of Rhegion” because the road to Rhegion - today’s “Küçükçekmece” district, passed through here, it is located between the Selymbria Gate and Topkapi (the Cannon Gate). Among the gates built during the peri-

Silivri Kapısı'nın
sur içine bakan
kısımı.

The inner-
looking section
of the Selymbria
Gate

*“Zıll-i ak Bâyezid-i Şems- mülk
Ki hümâyûn-ı fer ü kamer-tal’a
Der zamâniş fütad zelzele-i
Kal’a ra kal’a kerd ba sel’a
Der harâbu müremeteş târih
“Harâb bünyân” “müremmetü’l-kal’a” 915,916*

Yedigen Kuzey Kulesinde İmparator II. Basileios (976-1025) ve IX. Konstantin (1042-1055) şerefinin bir kitabenin olduğundan, bu kitabede “Basileios ve Konstantin’in kulesi, Hristiyan imparatorları” ifadesinin yer aldığından bahsedilmektedir.

Kapının önünde hendek üzerinde doğu batı istikametinde, cadde ile Silivri Kapı’yı birbirine bağlayan üç gözlü bir köprü vardır.

Tarihsel süreç içerisinde 1969’da bu kapının avlusunda bir ev, ön kapının kuzey tarafında bir kahvehane, şehre bakan tarafında da bir polis karakolunun bulunduğu bilinmektedir. Hatta güney kulesinin 1970’lerde ahır olarak kullanıldığı, kuzey kulesinin içinin de toprakla dolu olduğu bilgisine de ulaşmaktayız. 1980 yılında kapının kuzeyindeki alanda yapılan bir arkeolojik kazıda bir Bizans anıt mezarı bulunmuştur. Kapı, 1987 yılında Taç Vakfı tarafından restore edilmiş, yıkık olan üst kesimleri yeniden yapılmıştır.

7- III. Askeri Kapı

Eski haritalarda Silivri Kapı ile Mevlanakapı arasında gösterilen bu kapıdan günümüze herhangi bir iz gelmemiştir.

8- Mevlanakapı / Yeni Mevlevihane Kapısı (Porto Rhegion)

Küçükçekmece’ye (Rhegion) giden yol buradan geçtiği için eskiden “Rhegion Kapısı” olarak adlandırılan kapı, Silivri Kapısı ile Topkapı arasında yer almaktadır. II. Theodosios devrinde yapılan kapılar arasında en iyi muhafaza edilen kapıdır.

557 yılındaki büyük depremten sonra, küçük taş ve tuğla sıralarından meydana gelen eski kule duvarları, tuğlasız olarak büyük kalker taşlarla tekrar yapılmıştır. Güney tarafındaki iki kemerde eski duvar örtüsünün izleri görülebilmektedir.

od of Theodosius II, this is the best preserved one.

The walls of the old towers, made of layers of small stones and bricks before the devastating earthquake of 557, were rebuilt using large pieces of limestone, and no bricks were used this time. Patterns of the old wall are still visible in the two arches in the southern section. The one in the Southern Tower wall has a double brick belt above it. On two facades of the Southern Tower and in the inaccessible lower floors, we can see the traces of the old building style. The light loophole of the Northern Tower is covered with only one stone. That’s because the Southern Tower is older. The wall structure of the eastern facade is composed of blocks of large cut stone. The opening of the arched gate is composed of cut stones with smooth surfaces. It was later bricked up and a smaller gate was built instead. Today, we can determine the exact shape and size of the gate through the stone jambs on either side and a stone lintel that rests on these jambs. Above the lintel is a flattened belt course composed of two rows of bricks. The archivolt and the section above are made up of a non-bearing wall. Further up, there is a brick arch below the stone arch. The filling material used in the arch is stone whereas the section above it is filled with bricks. The crenellations at the top were built with new material during the repair work that took place in the 20th century. There is a two-storey layout on the eastern side. The northern half of the lower arch is composed of bricks, and the southern half is stone. Above the gate, there is a round opening with a brick arch. A lacing course of brick in the northern and southern sections of the eastern side of the gate and various traces of repairs in the middle section, where the gate is, are visible. The upper part of the facade as well as the crenels were rebuilt during the 20th-century repair.

The top floor of the Southern Tower and half of the Northern Tower’s top floor had gone to ruin before 1969. There are two firing holes in the outer walls, three on each side wall as well as remnants of them. The little indentations on the insides of the holes indicate that there are wooden supports in the ceiling. Schneider explains that the traces of

NUH ALPER İNAN

Mevlana Kapısı'nın üzerinde bulunan Latince ve Yunanca kitabeleri.

The Latin and Greek inscriptions above the Mevlana (Rhegion) Gate

Bunlardan güney kulesindeki üzerinde tuğladan çifte kemer vardır. Güney kulesinin iki cephesinde ve içine girilemeyen alt katlarda en eski yapı devrinin izleri yer almaktadır. Kuzey kulesinin ışık yarığı sadece bir taşla örtülüdür. Bunun sebebi de güney kulesinin daha eski olmasındandır. Doğu cephesinin duvar örgüsü iri kesme taş bloklardan oluşmaktadır. Düzgün yüzeyli kesme taşlarla örülü yuvarlak kemerli kapı boşluğu sonradan doldurulmuş, içine daha küçük bir kapı yapılmıştır. Bugün kapı iki yanda taş söveler ve bu sövelere oturan taş lento ile belirlenmektedir. Lentonun üzerinde iki sıra tuğladan basık bir kemer yer almaktadır. Kemerin alını ve üzeri dolgu duvarıdır. Daha üstte, taş kemerin içinde kalacak şekilde yuvarlak bir tuğla kemer bulunmaktadır. Kemerin içine taş ile üzerine tuğla ile dolgu yapılmıştır. En üstte yer alan dandanlar 20. yy onarımında yeni malzeme ile yapılmıştır. Doğu cephesinde iki katlı bir düzen vardır. Alttaki kemerin kuzey yarısı tuğla, güney yarısı taş örgülüdür. Kapının üstünde yuvarlak tuğla kemerli bir boşluk bulunmaktadır. Kapının doğu cep-

paint and gypsum on the pillars and niches indicate that the top floor was plastered later in time, adding that there are saint figures depicted on the white paint.

The arched gate, which has a width of 5.80 m and a height of 11.70 m, and which is more noticeable from the facade of the wall facing the lands outside, was reduced to a width of 3.12 m and 4.20 m in height during the Middle Byzantine period.

What remains today of the lion figure painted on the gypsum between the main gate and the Southern Tower are but a few fragments of plaster. The main wall adjacent to the Northern and Southern gate towers dates back to the period of Theodosius II.

The wall's general pattern of a layer of small stones and a layer of bricks becoming a single layer of big stones above the gate does not indicate that the section above the gate was built at a later date when a different building style was in vogue, but rather to make that particular section stronger. The three crosses at the eye level on the southern facade of the front gate were added at a lat-

Mevlana
Kapısı'nın havadan
görünümü.

An aerial view of
the Mevlana Gate

Mevlana Kapısı.
The Mevlana
(Rhegion) Gate

Mevlana Kapısı'nın içten görünüşü

A view of the Mevlana Gate from the inside the gate

hesinin kuzey ve güney kesimlerinde tuğla hatıllı örgü düzeni, kapının da bulunduğu orta kesimde çeşitli onarım dokuları görülmektedir. Cephenin üst kesimi ve dendanlar 20.yy onarımında yeniden yapılmıştır.

1969 yılında güney kulesinin üst katı, kuzey kulesinin ise üst katının yarısı yıkılmıştı. Sur dışı tarafında iki ateş mazgalı ve yan cephelerde üçer ateş mazgalının bazı kısımları mevcuttur. Ateş mazgallarının girintilerindeki delikler tavanda tahta destekler olduğunu gösterir. Sütun ve nişlerdeki günümüzde silinmiş olan boya ve alçı izlerinden üst katın daha sonra sıvandığı, beyaz boya üzerinde aziz figürlerinin tasvir edildiği İstanbul'un kara surlarına dair ilk kapsamlı araştırmayı yapan A.M. Schneider tarafından ifade edilmiştir.

Duvarın araziye bakan cephesinden daha bariz fark edilen 5.80 metre genişliğe ve 11.70 metre yüksekliğe sahip kemerli kapı, Orta Bizans devrinde örülerek 3.12 metre genişlik ve 4.20 metre yüksekliğe küçültülmüştür.

er date. The columns, which were added to support the front gate entrance and which carry headings in the Corinthian Ionic style, date from the late Byzantine era. The remnants of the staircase chambers in the smaller towers that flank the front gate (themselves in ruins now) could still be seen in 1969 according to İnci Tunay, who has made a study on the city walls.

The first inscription plaque of the Mevlevi Gate is Latin and hangs to the left of the gate. It speaks of the speed with which Constantine, the prefect (proefectus) of the city during the reign of Theodosius II, built the walls:

“By the command of Theodosius, Constantine erected these strong walls in less than two months.”

The second inscription plaque above the lintel reads something similar:

“Prefect Constantine had this wall built in 60 days in the name of the supreme emperor.”

This inscription is Greek. The third inscription plaque that reportedly described the restorations commissioned by Justin II (565 - 578) and his wife Sophia (in AD the 6th century) is missing

Mevlana Kapısı.

The Mevlana
(Rhegion) Gate

Esas kapı ile güney kulesi arasındaki alçı üzerine boyanmış aslan resminden bugün yalnız sıva parçaları kalmıştır. Kuzey ve güneyde kapı kulelerine bitişik esas duvar II. Theodosios devrindendir.

Duvarın bir küçük taş bir tuğla sırası düzeninin kapıda büyük taş örgüsü haline gelmesi ikinci bir yapı devrinde yapılmasından değil, daha kuvvetli olması içindir. Güney ön kapı cephesindeki, göz yüksekliğinde bulunan üç haç daha sonra yapılmıştır. Ön kapı girişine destek olarak kullanılan, Korint bir İon üslubunda başlık taşıyan sütun gövdeleri son Bizans devrinden kalmadır. Ön kapının sağ ve sol yanındaki küçük kulelerden arta kalan merdiven odalarının izleri sur kapılarıyla ilgili bir çalışma yapan İnci Tunay'a göre 1969 yılında rahatlıkla görülmekteydi.

Mevlevihane Kapısının kitabelerinden birincisi Latince ve kapının sol tarafında olup, II. Theodosios zamanında vali (proefectus) Konstantin'in surları çok çabuk inşa ettirdiğini şöyle anlatmaktadır:

"Theodosios'un emri üzerine iki aydan az bir zamanda Konstantin burayı inşa etmişti."

today. The record we have of it reads, "The restoration of the walls of Theodosius was made by Justin and Sophia."

There is an Ottoman fountain, repaired in 1929, at the city side of the Gate of the New Mevlevi Lodge. As of 1969, there were marble workshops on the side of the gate overlooking the lands outside. The gate was restored in 1987 through a project funded and undertaken by the Taç Foundation.

9- The Fourth Military Gate

It was located between the New Mevlevi Gate and Topkapı.

10- Topkapı (Saint Romanus)

The pre-conquest name of this gate was Ayios Romanos (Saint Romanus) inspired by a church nearby. It took the name "Top Kapusu" or "Topkapı" (the Cannon Gate) because the majority of the cannons used to destroy the walls during the siege of 1453 were lined up in front of this gate.

Through some old pictures do we figure out that this gate, just like all the others, used to be a

Lentonun üzerindeki ikinci kitabe de hemen hemen aynı şeyi söyler:

“60 gün içinde yüce İmparatorun adına vali Kons-tantin bu duvarı yaptırmış”

Bu kitabe Yunanca’dır. II. Iustinus (565-78) ve karısı Sofia’nın yaptırdığı restorasyonları anlatan üçüncü kitabe günümüzde kayıptır. Kitabede *“Theodosios’un duvarının restorasyonunu İustinus ve Sofia yaptırmıştır.”* denilmektedir.

Yeni Mevlevihane Kapısının şehre bakan tarafında 1929 yılında tamir görmüş bir Osmanlı çeşmesi vardır. 1969 yılında kapının araziye bakan cephesinde mermer atölyeleri bulunmaktaydı. Kapı 1987 yılında Taç Vakfı tarafından projelendirilerek restore edilmiştir.

9- IV. Askeri Kapı

Yenimevlevihane ile Topkapı arasında bulunmaktaydı.

10- Topkapı (Ayios Romanos)

Bu kapının fetihten önceki adı yakınlarında bulunan bir kiliseden mülhem Aziz Romanos idi. Topkapı adını ise 1453 yılındaki muhasarada surları yıkmak için yerleştirilen toplardan önemli bir kısmının bu kapı karşısında olmasından almıştır.

Diğer kapılar gibi bu kapının da vaktiyle üstü kapalı, beşik örtüsü gibi kemerli, mermer levhali muntazam bir kapı olduğu, bazı eski resimlerden anlaşılır. Osmanlı kaynaklarında fetih sırasında bu kapının tamamen yıkıldığı ve yeniden yapıldığı ifade edilir. İstanbul’un fethinin en şiddetli mücadeleleri bu kapı ile Edirnekapı arasında olmuştur. Nitekim Fatih Sultan Mehmed otağını bu bölgeye kurmuştur. Ayrıca surların en zayıf olduğu yer burası olarak kabul edilmekteydi. Yine yoğun top atışları neticesinde şehre ilk girişin bu kapıdan olduğu ve bir rivayete göre İmparator Konstantin’in burada öldürüldüğü belirtilmektedir.

İhtifalci Ziya’ya göre bu kapının üzerinde birbirine mermer konsollarla dayandırılmış bir de cumba vardı. Ortaçağ kalelerinde olduğu gibi bu

proper gate with an arch topping it and with a marble inscription plaque. It is recorded in Ottoman sources that this gate was completely destroyed during the conquest and was rebuilt shortly thereafter. The most severe fighting during the conquest took place between this gate and the Edirne Gate. Therefore, this area was directly under the control of Sultan Mehmed II the Conqueror. This sector of the walls was considered to be the weakest. It is reported that the first entry into the city was made here as a result of heavy cannon fire, and a narration has it that Emperor Constantine was also killed here.

According to İhtifalci Ziya Bey, also above this gate was an oriel propped up by a marble console. As in other medieval fortresses, these oriels were built in order to shoot arrows, stones, bullets etc. in countering any attack likely to be launched against the gates. During the repair work in the early 20th century, marble fragments with relief lion figures were mounted at a spot near the inner gateway. There used to be a high bastion on the right as one exited the gate. It was damaged in an earthquake and later became a complete ruin and eventually disappeared because no repairs were made. In the old plan, this used to be called the Baccatura Bastion.

The western side of the gate was largely rebuilt, and the arched gate opening, with a single layer of bricks above it, is placed asymmetrically in the facade. Slightly above the arch of the gate, there is a relieving arch in the wall. On the inner-facing eastern side, the wall bears traces of many repairs made over the centuries. The gate opening, flanked by two large stone blocks, is accentuated with an arch 1,5 bricks wide. The section of the facade above the stone cornices on both sides of the gate has been rebuilt with new material.

11- The Sulukule Gate (Pempton)

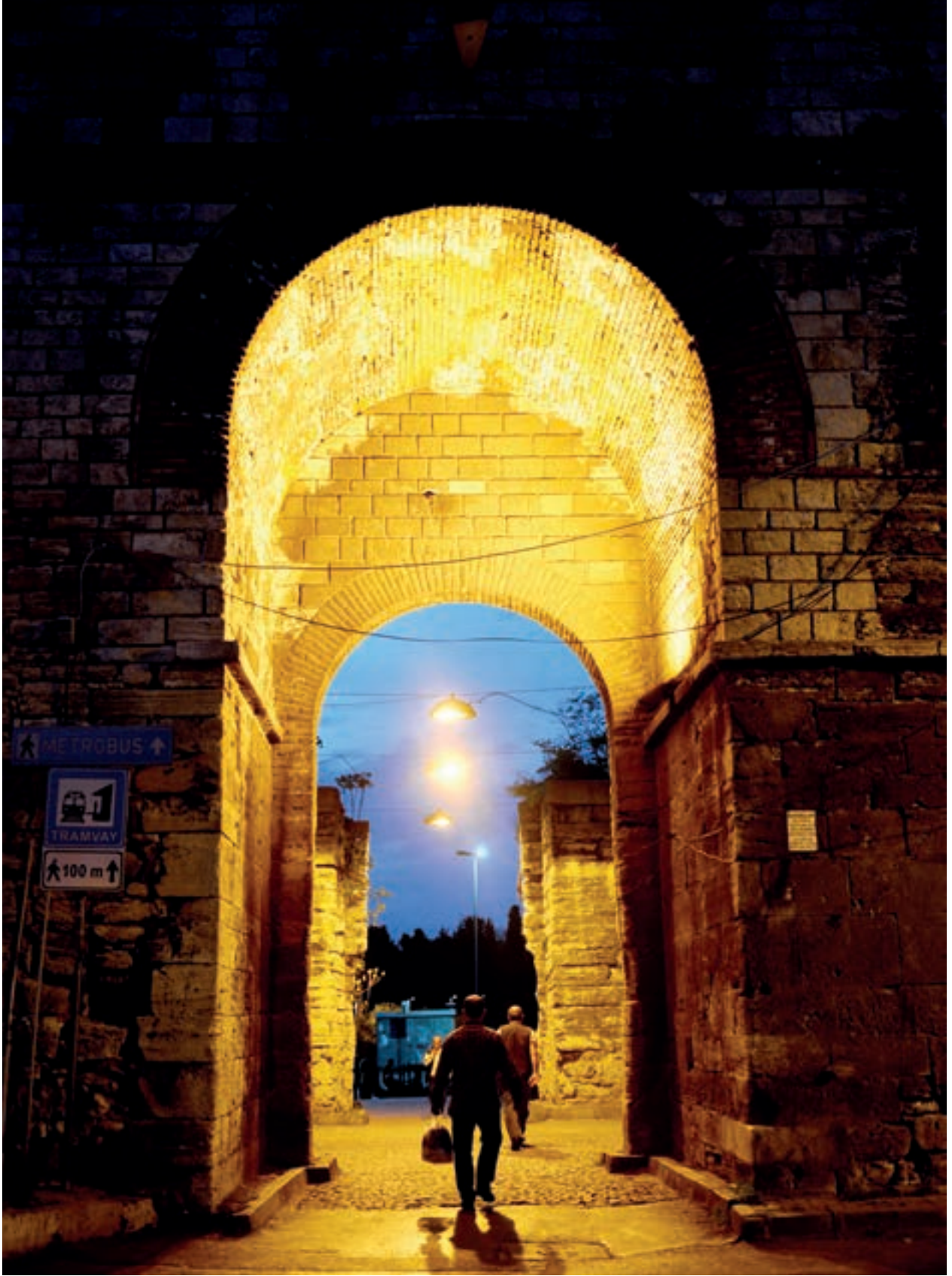
It is located between the Cannon Gate and the Edirne Gate. It was a military as well as a civil gate. The reason for this gate to be called “Pempton” is that it stands at a distance of five miles from the Milion Pillar, a fragment of a zero-mile marker, in

Topkapı ve restore
edilen burcu.

The Topkapı Gate
and its restored
bastion

Topkapının çıkışı.

The exit of the
Topkapı Gate

NUH ALPER İNAN

Topkapı girişi.

The entrance of the Topkapı Gate

cumbalar kapılara yapılması muhtemel hücum ve tazyik esnasında yukarıdan ok, tüfek, taş vs. atmak için yapıldı. 20. yüzyılın başındaki onarım esnasında surun iç kısmındaki kapı aralığına denk gelen bir yerine, üzerinde kabartma aslan resimleri işlenmiş mermer parçaları koymuşlardır. Dışarı çıkarken sağ tarafında vaktiyle yüksek bir burç varmış. Depremde yıkılmış ve tamir edilmemiş olduğundan büsbütün yıkılarak tamamen yok olmuştur. Eski şehir plânlarında bu burca Baccatura Burcu diyorlardı.

Kapının batı tarafı büyük oranda yeniden yapılmış olup yuvarlak tek sıra tuğla kemerli kapı boşluğu cepheye asimetrik olarak yerleştirilmiştir. Kapı kemerinin biraz üzerinde duvar örgüsü içinde bir hafifletme kemeri bulunur. Sur içine bakan doğu cephesinde duvar örgüsü çeşitli onarım dokuları içermektedir. İki yanda iri taş bloklarla örülü kapı boşluğu üstte 1,5 tuğla genişliğinde bir kemerle belirginleştirilmiştir. Cephenin, kapının iki yanındaki taş kornişlerin üzerinde kalan kesimi yeni malzeme ile müceddeden yapılmıştır.

the Sultanahmet Square. The name Sulukule (lit. the Watery Tower), on the other hand, comes from the fact that the water tank tower (an indispensable feature of every such structure) of the Istanbul city walls was here. The water tower was the connection point by which the water, which came through waterways, was carried into the city. As such, it was the source of the city's "running water".

It was known in the Byzantine times as "Pili to Pempti". From a work entitled Feth-i Celîl-i Konstantiniyye (the Majestic Conquest of Istanbul), penned by Ahmed Muhtar Pasha, we learn that another name for this gate was the Gate of Avars. Of the nations that laid siege to Istanbul to take it, this particular nation apparently attacked the city through this gate. That its name is mentioned on an old Turkish map also as the Gate of Assault is the clearest evidence that this was one of the gates through which the Ottoman army attacked the city. Of the two Latin inscriptions on the walls, one is above this gate and reads:

PORTARVM VALI do FIRMARIT LIMINE MVROS

Sulukule kapısı
The Sulukule Gate

11- Sulukule Kapısı (Pempton)

Topkapı ile Edirnekapısı arasında yer alır. Hem genel hem de askeri bir kapıdır. Bu kapıyı Pempton denilmesinin sebebi Sultanahmet Meydanındaki million taşından 5 mil mesafede bulunmasıdır. Osmanlı döneminde Sulukule Kapısı ismini almasının nedeni ise her kalede bulunması gereken su kulesinin İstanbul surlarında burada bulunmasıdır. Su kulesi dışardan şehre gelen suyunun yani akarsuyunun surlardan geçişini sağlar.

Bizans zamanında “Pili to Pempti” ismiyle şöhet bulmuştu. Ahmet Muhtar Paşa’nın yazdığı *Feth-i Celil-i Kostantiniye* adlı eserde bu kapının “Avarlar Kapısı” olarak da adlandırıldığını görmekteyiz. İstanbul’u kuşatan milletler içerisinde yer alan bu kavim demek ki surların bu kapısından şehre saldırmıştır. Eski bir Türkçe haritada da “Hücum Kapısı” diye belirtilmesi, kuşatma sırasında şehre buradan da hücum edildiğinin en açık delilidir. İstanbul surlarının üzerindeki Latince kitabelerin ikisinden birisi de bu kapı üzerindendir:

PORTARVM VALI do FIRMARIT LIMINE MVROS
PVSAEVs MA GNO NON MINOR ANTHEMIO

İstanbul’un topografyası ile ilgili bir eser yazan Mordtmann kitabının tercümesini şöyle verir:

“Küçük değil büyük, yani meşhur Anthémius’un rakibi ve düşmanı olan Pusaeus askeri kapıların surlarını dayanıklı bir eşik yaptırarak sağlamlaştırdı.”

Gerçekten bütün askeri kapılarda bazalt denilen tek parça taştan çerçeveler vardır ki, günümüze kadar varlığını ve dayanıklılığını korumuşlardır

İstanbul ve Boğaziçi adlı eserin yazarı İhtifalci Mehmet Ziya’ya göre, H. 1281/M.1865 yılında ortaya çıkan büyük bir kolera salgınında bu kapıdan bir günde birkaç bin cenaze geçirilmesinden dolayı uğursuz sayılarak bundan sonra buradan cenaze geçirilmemesi için söveler arasına boylu boyunca yatay ve düşey demirler konulmuş, halk bu demir çubukların arasından gelip geçmek zorunda kalmıştır. Bu sebeple kapıya Örülü Kapı da denilmektedir.

Sulukule Kapısı, eskiden dikdörtgenler prizma-

PVSAEVs MA GNO NON MINOR ANTHEMIO

A translation of the inscription provided in Mordtmann’s work is as follows:

“The great, and not small, that is, the famous Anthémius’s rival and enemy Pusaeus fortified the walls of the military gates by building a durable threshold.”

As a matter of fact, all the military gates have monolithic stone casings made of basalt, a substance which has made it possible for these casings to survive to date, not losing anything from their durability.

According to İhtifalci Mehmed Ziya, the author of the work entitled İstanbul and Boğaziçi (Istanbul and the Bosphorus), because several thousands of dead bodies were passed through this gate in a single day during the major cholera outbreak of 1281 A.H. (1864/1865), it was considered sinister, and iron bars were placed in the gate horizontally and vertically so as not to let any more funeral processions through. People continued to use this gate, passing through these iron bars somehow. That’s why another name for this gate is “Örülü Kapı”, or the Knitted Gate (as in, knitted with iron.)

The Sulukule Gate was a tall and strong gate in the main wall, made of a solid cut stone between two big towers, both rectangular prisms. In the early 20th century, of the two towers flanking it, the one on the right had come down, and the one on the left was partially intact. Today, that one has also become a complete ruin. Of the Southern Tower, the still remaining parts are the northern facade built in the early Byzantine era and traces of two semi-arches. The upper section of the gate has a cut stone arch made like a gable roof, and below that is a tiny brick arch, and below that is a large oval arch of a double layer of bricks, and below that is another tiny brick arch. In the bottom, there is another large oval arch composed of a double layer of bricks.

Then also in the Byzantine era, a thick marble lintel was placed underneath this oval arch, a little thicker compared to the vertical ones flanking it, and thus the gate was reduced in width and height. The above-mentioned inscription is engraved on

sı şeklindeki iki büyük burcun arasında som kesme taştan, beden suru üzerinde açılmış yüksek ve sağlam bir kapıydı. 20. yüzyılın başında iki tarafındaki burçlardan sağdaki yıkılmış, sol tarafta bulunanı ise kısmen durmaktaydı. Bugün ise soldaki de yıkılmıştır. Güney Kulesinden sadece ilk Bizans devrinde yapılmış kuzey cephesi ve iki yarım kemerin izleri kalmıştır. Kapının üst tarafı, kesme taştan beşik örtüsü kemerli olup bunun altında tuğladan küçük bir kemer, onun altında birbiri üzerine konulmuş çifte tuğlalı oval büyük bir kemer, bunun da altında ufak bir kemer olup en altta çifte tuğlalı başka bir büyük oval kemer vardır.

Daha sonra yine Bizanslılar zamanında bu oval kemerin altına yatay durumda kalın ve iki tarafındakilere oranla dar, mermer bir levha yapılarak kapı genişlik ve yükseklik olarak küçültülmüştür. Yukarıda bahsettiğimiz kitabe yatay mermer levhanın üzerine kazınmıştır. Kapı son Bizans ve Osmanlı devrinde tamir edilmişse de ateş mazgalları tekrar açılmamıştır.

Şehir tarafında ve kapının iki yanında birbirine simetrik olduğu söylenen merdivenlerden bugün hiçbir iz kalmamıştır. Sur kapıları ile ilgili bir tez çalışması yapan İnci Tunay, girişin tuğla kemerinin Paleologoslar devrinde yeniden yapıldığını söyler. Bu kemerin altında şehre ve araziye bakan her iki yüzde de tuğladan yapılmış birer haç görülür. Buna göre kapı Orta Bizans devrinde yenilenmiştir. Güney kulesinin üst katına giriş kapısı Türk devrinde yenilenmiştir. Kuzey Kulesinin Güneydoğu köşesi önündeki bazı izlerden ön duvarın Batıya doğru bir çıkıntı yaptığı anlaşılmaktadır. Ön kapıdan hiç bir iz kalmamıştır.

Kültür Bakanlığı envanter çalışmaları kapsamında yapılan son tetkiklerde iri kesme taş bloklarla örülü doğu cephesinin seğirdim seviyesine kadar ayakta olduğu, yuvarlak taş kemerli kapı boşluğunun cepheyi ortaladığı görülmektedir. Kapı boşluğu sonradan yerleştirilen taş söveler ve lento ile daraltılmıştır. Kapının üzerinde yazıt ve haç kabartması bulunan mermer lentosunun üs-

this marble lintel.

Although the gate underwent repairs during the late Byzantine and Ottoman eras, the firing holes were not opened again.

No traces are left of the two separate flights of stairs, reportedly facing the city and flanking the gate in a symmetrical way. İnci Tunay says that the brick arch of the entrance was rebuilt during the reign of the Paleologos. Below this arch, there are two crosses on both facades, each made of bricks, one overlooking the city, the other the lands outside. Looking at these two crosses, we can conclude that the gate was renovated in the middle Byzantine period. The entrance door of the upper floor of the Southern Tower was renovated during the Turkish period. Looking at some of the traces on the southeast corner of the Northern Tower, we understand that the front wall protruded westward. There is no trace left of the front door.

In the latest inventory examination carried out by the Ministry of Culture, the eastern facade composed of large cut stone blocks is intact up to the narrow walkway just behind the crenels, and the gate opening, with its round stone arch, is right in the middle of the facade. The gate opening was later narrowed by the subsequent addition of stone jambs and a lintel. Above the gate is a marble lintel, on which there is an inscription and a cross relief. Above this lintel, there is a double layer of bricks that constitutes a narrow arch, and there is a second arch further up. The parts between and above these two arches were built with an alternating lacing course of bricks. Below the second arch, which is circular, there is a smaller arch that connects to a lacing course of bricks.

12- The Edirne Gate (The Gate Of Charisius)

Dr. Mordtmann writes that the exact location of the Gate of Charisius is a controversial issue amongst the scholars who have studied the walls of Constantinople. He consequently concludes that this gate is the Edirne Gate and located between the Sulukule Gate and the Tekfur Palace (The Palace of Porphyrogenitus). Another name for the gate

Sulukule kapısı
The Sulukule Gate

tünde çift sıra tuğladan basık bir kemer ve daha üstte ikinci bir kemer bulunmaktadır. Kemerlerin arası ve üzeri tuğla hatıllı almaşık düzende örülüdür. Yuvarlak olan ikinci kemerin altında tuğla hatılla birleşen küçük bir kemer mevcuttur.

12- Edirnekapısı (Kharisios)

Kharisios Kapısının neresi olduğu ile ilgili Doktor Mordtmann ilim adamları arasında bir çok tartışmanın olduğunu söyler. Netice olarak bu kapının Edirnekapısı olduğunu ve Sulukule Kapısı ile Tekfur Sarayı arasında bulunduğu neticesine varır. Kapının diğer bir adı Fatih Camii'nin yerinde bulunan Havariyun Kilisesinden ya da bu kapı civarında yer alan büyük mezarlıklardan dolayı "Myriandron" yani 'Mezarlık Kapısı'dır. A.G. Paspatis 1868 yılında Edirnekapı'da yaptırılan bir burç inşaatı esnasında burcun altından çok sayıda mezarın çıktığını ifade eder.

Bu kapı, Yıldızlı Kapı'dan sonra kara tarafı surlarının en önemlisidir. I. Justinyen (527-565) ve V. Leo (813-820) bu kapıdan sefere çıkmış, Osmanlı sultanları Eyüp'te kılıç kuşandıktan sonra bu kapıdan şehre girerlerdi. İstanbul'un fethi esnasında da en kanlı çatışmaların en yoğun mücadelelerin geçtiği yerlerden birisidir.

Edirnekapı olarak adlandırılması hiç şüphesiz Osmanlı Döneminde Trakya'ya açılan başlangıç yolu olmasındandır. Kapı, fetih sırasında o kadar harap olmuştur ki ilk halinden sadece kapı kulelerinde bazı izler kalmıştır. Bütün esas kapı, yapı üslubuna ve Türkçe kitabelerine bakılırsa Türk devrinde yapılmıştır. Planı değiştirilmemiştir. İki yanında dışı çok köşeli içi silindirik kapı kuleleri vardır. Kapı kulelerinin önündeki duvar 3 metre kalınlığındadır. Kuzey Kulesinin cephesinde II. Theodosios zamanına ait duvar izleri ve bir ışık mazgalının kemeri vardır.

İnci Tunay'ın tespitlerine göre eski kapı kulesi çok köşeli değil, dikdörtgendir. Güney kulesinin cephesinde, son Bizans devrinde yapılmış duvarın izleri görülür. Batı cephesindeki şeritsiz kule duvarları Paleologos ve Türk devrindendir. Kapı

is "Myriandron", or "the Cemetery Gate," on account of either the Church of the Apostles (Havariyyun) that was where the Fatih Mosque stands today, or the large cemeteries nearby. A.G. Paspatis records that during the construction of a bastion in Edirnekapı in 1868, many graves were discovered in the site.

This gate is second in importance to the Gilded Gate. Justin I (527 - 565) and Leon V (813 - 820) left the city for military campaigns through this gate. Ottoman sultans as well entered the city through this gate once they were girded with the sword after their accession to the throne. This gate is also where one of the bloodiest conflicts took place during the conquest of the city by the Ottomans.

The reason for its being called the Edirne Gate is certainly because in the Ottoman period it was taken to be the beginning point for the journeys toward the Thrace. The gate was so devastated during the conquest that what has been left of its original is but a few traces of the towers it was flanked by. The present gate, in its entirety, was constructed in the Turkish era, considering its construction style and Turkish inscriptions. Its plan was not changed. Two polygonal towers with cylindrical interiors flank the gate. The wall in front of the gate towers is 3 m thick. On a facade of the Northern Tower, we find traces of the original wall dating to the time of Theodosius II as well as the arch of a light loophole.

According to the findings of İnci Tunay, the former gate tower was not polygonal, but was a rectangle. On the facades of the Southern Tower, the walls constructed in the late Byzantine era can be traced. The tower walls on the western side are without belts and date back to both the Paleologos and Turkish periods. The gate and the towers have been restored to their former states. It is known that above the gate was a repair inscription, which is missing today. It reportedly read:

"The ravages of so many years, persistent discomfort, and wars have taken their toll on these walls, which used to be so strong once upon a time. But the supreme leader of the Romans, Alexios Comnenos, the

Edirnekapı'nın
havadan görünümü

An aerial view of
Edirnekapı

ve kuleler yapılan restorasyonlarla eski şekline getirilmişlerdir. Kapı üstünde bugün kayıp olan bir tamir kitabesi olduğu bilinmektedir:

“Uzun senelerin ağırlığı, devamlı rahatsızlık, savaşlar, zamanında çok sağlam olan bu duvarları harap etmişlerdir. Fakat Romalıların yüce büyüğü Alexios Komnenos, yüce İmparator bunları daha iyi bir şekilde yenilemiştir.”

Kapının şehre bakan kemerli mermer levhasının üzerinde üç ayrı kitabe bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi dikdörtgen şeklinde olup üzerinde 11. yeniçeri ortasının sembolü olan servi ağacı vardır. Kitabede şu ifadeler yer almaktadır:

*“Gâziyânın menzili ya’ni dergâh-ı âli
Pîr-i erkân-ı tarikat Hacı Bektâş-ı Velî
1211/1796-97”*

Kapıdaki bir diğer kitabeyi İhtifalci Ziya şöyle okumuştur:

*“Ceddede Sultanü’s-sultan Bayezidü’l-bâzil
Kal’ate dâri’l-hilâfe ba’de mâ kânet fenâ
Men ra’e’t-tecdîde hâzâ kâlellâhi derruhü
Temme kad kâle’l-müverrihü hassinü hâzâ’l-binâ”*

Bu kitabenin alt tarafında ve yatay levhanın sol kenarında şu beyit bulunmaktadır:

*“Sa’y edip râh-ı cibâli koydurur baş ile cân
Bizlere Ka’be kuşağı subh u şâm olur nişân 1194”*

Kapının aynı yerlerinde diğer yeniçeri ortalarına ait semboller de bulunmaktadır. Ancak bunların çoğu ihtimal ki ocak, Sultan II. Mahmut tarafından kaldırıldığında kazınmıştır. Buna rağmen bazıları az çok seçilmektedir.

Kapının içerisinde taş topuzlu bir gürz olduğu söylene de bugün bu gürzden eser yoktur. Ayrıca kapı üzerinde bir kelime-i tevhit kitabesi de mevcuttur. Kapının şehir dışına bakan tarafında İstanbul’un fethinin 500. Yılı münasebetiyle İstanbul Fetih Cemiyeti tarafından “İnnâ fetahnâleke fethan mübinâ” ayetinin de olduğu modern bir levha asılmıştır.

supreme emperor, has renovated these in a better way.”

There used to be three separate inscriptions above the arched marble plaque overlooking the city. The first of these was rectangular and bore on itself a cypress tree, the symbol of the 11th Janissary Regiment. The inscription read:

*“Gâziyânın menzili ya’ni dergâh-ı âli
Pîr-i erkân-ı tarikat Hacı Bektâş-ı Velî
1211/1796-97”*

İhtifalci Ziya Bey read the second inscription as follows:

*“Jaddada Sultanu’s-Sultan Bayazidu’l-Bâzil
Qal’ata dâri’l-khilafa ba’da mâ kânat fanâ
Man ra’a’t-tajdida hâzâ qalallahi darruhu
Tamma qad qala’l-muwarrihu hassinü hâzâ’l-
binâ.”*

Below this inscription and to the left of the horizontal plaque, there is the following couplet:

*“Sa’y edip râh-ı cibâli koydurur baş ile cân
Bizlere Ka’be kuşağı subh u şâm olur nişân 1194”*

On the same spots of the gate, there were symbols that belonged to other Janissary regiments. However, most of these symbols were possibly scraped off when the Janissary corps were altogether disbanded by Sultan Mahmud II. Still, some of these symbols are more or less visible.

Although it is recorded that there used to be a mace made of a round stone just inside the gate, we do not see it today. Also above the gate is an inscription plaque where the phrase of unity (kalima-i tawhid: There is no god but Allah, Muhammad is the messenger of Allah) is engraved. To mark the 500th anniversary of the Ottoman conquest, a modern inscription plaque was mounted on the exterior of the gate by the Istanbul Conquest Society. The first verse of the Chapter of the Conquest (Sura al-Fath) of the Quran is written in this inscription.

Reşat Ekrem Koçu’s Encyclopedia of Istanbul offers, in the related entry, harsh criticisms for the restoration of the gate: “The Edirne Gate has been

Reşat Ekrem Koçu'nun *İstanbul Ansiklopedisi*'nin ilgili maddesinde kapının restorasyonuna yönelik sert eleştiriler vardır. "Edirne Kapusu, tuluât tiyatroları dekorlarına benzeyen kepaze bir restorasyon tecavüzüne uğramıştır; harab kapunun üstüne kesme taş ve tuğla ile kale dişleri yapılmış ve kapu yanındaki beden bir kısmı da yine göstermelik aynı şekilde yenilenmiştir. Tarihi kapunun harab vekaarı ve azameti zedelenmiştir."

Kültür Bakanlığı yetkilileri envanter çalışmaları çerçevesinde kapının son halini tetkik etmiştir. Buna göre, batı cephesi dendanlar seviyesine kadar ayaktadır. Cephenin alt kesimleri hatılsız taş örgülü, yeniden yapılmış olan üst kesimleri tuğla hatıllı taş örgülüdür. Cephede kapının bulunduğu orta kesim hafifçe öne çıkartılarak belirginleştirilmiştir. İki yandaki plastrlar, onların üzerinde başlık oluşturacak şekilde dönen taş korniş ve kornişe oturan 1,5 sıra tuğladan sivri kemer, cephenin en belirgin öğeleridir. Sivri kemerin içteki bir tuğlalık kısmı çökertilmiştir. Kemer aynasında 1510 tarihli bir yazıt bulunmaktadır. Plastrlardan daha geride

Edirnekapı'nın girişine İstanbul Fethi Derneği tarafından asılan kitabe

The inscription mounted at the entrance of Edirnekapı by the Istanbul Conquest Society

Edirnekapi'nın
kitabesi

The inscription of
Edirnekapi

bulunan kapı boşluğu, iki yandaki taş söveler ve üzerindeki konsollara oturan kemerli taş lento ile oluşturulmuştur. Lentonun üzerinde çeşitli motifler ve h.1194/m.1780 yazıtı bulunmaktadır. Batı cephesinde iki yandaki duvar ayakları üzerinde taş başlıklar bulunmaktadır. Cephenin üst kesimi yıkılmıştır.

Edirne kapı Osmanlı döneminde şehre gelen kervanların da kullandığı önemli ticaret noktalarından da biridir.

13- Kerkoporta

Özellikle Bizans Tarihçisi Dukas ve Kenta-kuzenos'un biraz da İstanbul'un fethini tahfif etme amacıyla vurguladıkları bu kapının nerede olduğu, olup olmadığı bile tartışmalıdır. Bu tarihçilere göre Konstantinopolis, Türklerin sözde bu kapıdan gizlice kente alınmalarıyla düşmüştür. Şehirdeki bazı Rum ihtiyarlar imparatora, örölmüş eski bir kapı bildiklerini çıtlatmış, bu kapı açılarak düşman arkasından gizlice bir çıkış hareketi yapılabilir şeklinde bir fikir vermişler. Bu tavsiye tutularak bu

ravished by an infamous restoration work that caused the gate to end up looking like the decor of an Ottoman improvisational theater; cut-stone and brick crenellations have been made on top of the run-down gate and the part next to the gate has been renovated in the same manner just as a show-piece. The dignity and grandeur of the gate, albeit its dilapidated condition, have been wrecked."

Officials of the Ministry of Culture surveyed the latest condition of the gate as part of their inventory work. According to their observations, the western facade is intact up to the level of the crenels. The lower parts of the facade are made of stone with no lacing course of bricks, and the rebuilt upper sections are made of stone with a bond course of bricks. The middle section, where the gate is, has been rebuilt to project beyond the wall so that it has a more prominent appearance. The pilasters on both sides, the stone cornice that revolves as if to form a heading above them, and the 1,5 layers of pointed arch made of bricks resting on the cornice are the most prominent elements of the facade. An inner portion of the pointed arch is sunk into the

gizli kapıdan Bizans askerleri çıkarak Osmanlı askerleriyle savaşıp tekrar geri buradan şehre girmişler. Ancak içeri girilirken kapının tekrar kapatılması unutulunca Osmanlı askeri de buradan hücum ile şehri fethetmiştir. P.A. Dethier *Boğaziçi ve İstanbul* adlı eserinde bu iddiayı alaya alarak “Dönemin Bizans tarihçilerinin anlattıklarına bir kutsal kitap gibi bakan bilim adamları bu Kerkopoporta’yı kah orada kah burada aramışlar, her bir burcun küçük çıkış kapıları, surlarda da pylidionlar (yan kapılar) olduğunu düşünmemişlerdir. Yukarıda dönemin tarihçilerinin anlattıkları, günümüzde de karşılaştığımız, kendine yenilmez gösterme iddialarından başka bir şey değil. Düşmanın üstün geldiğini itiraf etmemek için ihanet iddialarında bulunulur.” şeklinde izah eder. Kapı bulunamayınca araştırmacılar Tekfur Sarayı’nın güneybatı köşesinde uzanan otuz metrelik bir duvarın olduğu yeri kapı kabul etmişlerdir.

İhtifalci Ziya, Kritovulos’un eserinde geçen ve Osmanlı askerinin şehre giriş kapısı olarak ifade ettiği Justinianus Kapısı’nın Dukas tarafından yanlış olarak Kerkopoporta şeklinde anlatıldığını belirtir. Kerkopoporta kapısına Canbazhane kapısı da diyen vardır.

Şehrin fethiyle ilgili ortaya atılan birçok efsaneden biri olan yukarıda anlattığımız bu hadise meşhur yazar Stefan Zweig’in “Yıldızın Parladığı Anlar” adlı eserinde bile geçecek kadar yaygın bir inanıştır. Ancak bugün böyle bir kapının kesin varlığından söz edilemez.

14- Kolinikos Kapısı

Tekfur Sarayına ait bir kapı olabilme ihtimalinin de bulunduğu bu kapı Paspatis’in bahsettiği Ayio Kallinikos’tur. İhtifalci Ziya bu kapının Örülü kapı olduğunu düşünmektedir. Tekfur Sarayının yanında olması hasebiyle bazı araştırmacılar bu kapıya Porphyrogenitus Kapısı da derler. Orada vaktiyle Aya Callinicos Kilisesi vardı.

Sur kapılarıyla ilgili 1960’larda bir çalışma yapan İnci Tunay kapının hala var olduğunu söy-

wall by a width of one brick. The tympanum has an inscription dated 1510. The gate opening, slightly inward compared to the pilasters, was formed of a stone lintel resting on the stone jambs on either side and the consoles above them. The lintel is engraved with various motifs and has the date 1194 A.H. (1780). There are stone headings above the wall bases on both sides of the western facade. The upper part of the facade is in ruins.

The Edirne Gate was one of the important gates through which also caravans entered the city in the Ottoman times.

13- Kerkopoporta

The exact location of this gate, attached undue importance by particularly the Byzantine historians Ducas and Cantakuzenos in order to play down the Ottoman conquest, is controversial, and even whether it existed in reality or not is debatable. According to these historians, Constantinople allegedly fell as a result of the Turks’ having been secretly taken into the city through this gate. According to their narration, some Greek senior citizens tipped off the emperor that they knew of an old bricked up gate, telling him that it would perhaps be possible to secretly leave the city through this old gate to surprise attack the enemy from behind. The emperor took their advice, and a certain number of Byzantine soldiers left through this gate, fought the enemy Ottoman troops, and got back in. However, since they failed to close the gate after getting in, the Ottoman soldiers near the gate barged their way through the gate, and that’s how the conquest occurred. P.A. Dethier mocks this narration in his book entitled “The Bosphorus and Istanbul”, explaining, “Scientists who consider the narrations of the Byzantine historians of the era as a sacred text sought this so-called ‘Kerkopoporta’ here and there, not realizing that every tower had smaller exits, and that the walls had pylidions (side doors). What the historians of the era narrate above, and what we encounter also today, is nothing but an effort to portray oneself as invincible. They accuse their enemy of treachery in order to not admit that their enemy got the better of them.”

Örülü Kapı
The Örülü
(Walled up) Gate

ler. Yanında yuvarlak bir kulenin olduğu kapının araziye bakan cephesinde geç devirde konmuş iri blok mermerden lentosunun ve üst tarafında harap olmuş tuğla kemerinin görüldüğünü ekler. O dönemde lentonun altının örülmüş olduğu etrafının toprak yığınlarıyla dolduğu görülmektedir. Kapının bu sebeple büyük bir kısmı toprak altında kalmıştır.

15- Örülü Kapı

Kolinikos kapısıyla bu kapı araştırmacıların karıştırdıkları bir husustur. İhtifalci Ziya'nın fotoğraflayıp 1920'lerde yazdığı kitabında Gizli kapı olarak nitelendirdiği bu kapıya bazı araştırmacıların Callinicos kapısı dediklerini söyler. Tekfur Sarayı ile Eğrikapı arasında yer alan bu kapının adı haritalarda geçmez. İnci Tunay'ın çalışmasında kapının 1969 yılında açılan küçük bir geçitle halk tarafından kullanıldığı belirtilmektedir.

Upon not being able to find any gate by this name, researchers accepted a 30-meter segment of a wall extending toward the Tekfur Palace's southeastern corner as the location of this gate.

İhtifalci Ziya Bey explains that the Justinian Gate, which is mentioned by Kritovulos in his book where he argues that this was the gate whereby the Ottoman military entered the city, was misinterpreted by Ducas as Kerkopoorta. There are also those who call the Kerkopoorta Gate as the Canbazhane Gate (the Tumbler Gate).

This event, merely one of the many fabrications about the Ottoman conquest of the city, has become such a prevalent belief that even Stefan Zweig makes mention of it in his book "The Tide of Fortune: Twelve Historical Miniatures". However, we are still not able to categorically state that such a door ever existed.

14- The Callinicos Gate

This gate, which may have belonged to the Tekfur Palace, was Hagia Callinicos, as mentioned by Paspatis. İhtifalci Ziya Bey believes that this door was walled up. On account of its proximity to the

Eğri Kapı
The Eğri
(Crooked) Gate

16- Eğrikapı (Kaligaria)

Blakharnai surlarının B6 il B7 kuleleri arasında bulunmaktadır. Theodosios surlarının en son kapısı olup alışılmış kapı düzenlerinden farklı olarak simetrik olmayan duruşu ve sur dışından yaklaşan yolun duvarla dar bir aç yapmasıyla ilgili olduğu söylenebilir.

Eğrikapı tabiri, milâdî on beşinci yüzyıl topoğrafya bilginleri tarafından ‘Charsia’ diye tercüme edilmiştir. Kapının adının bu şekilde tercüme edilmesi, adı geçen kapı ile Charsius Kapısı’nın aynı kapı olduğu zannına sebep olmuştur. Bizans döneminde kapının adı Porta Kaligari’dir. Bu ismin kapının yakınlarında bulunan ayakkabı (kaliga) imalathanesinden dolayı verildiği söylenir. İstanbul’u ayrıntılı bir şekilde seyahatnamesinde yazan Evliya Çelebi şehrin fethinden sonra Eğridirliilerin buraya getirilmiş olduğunu ve kapının isminin de buradan verildiğini ifade eder.

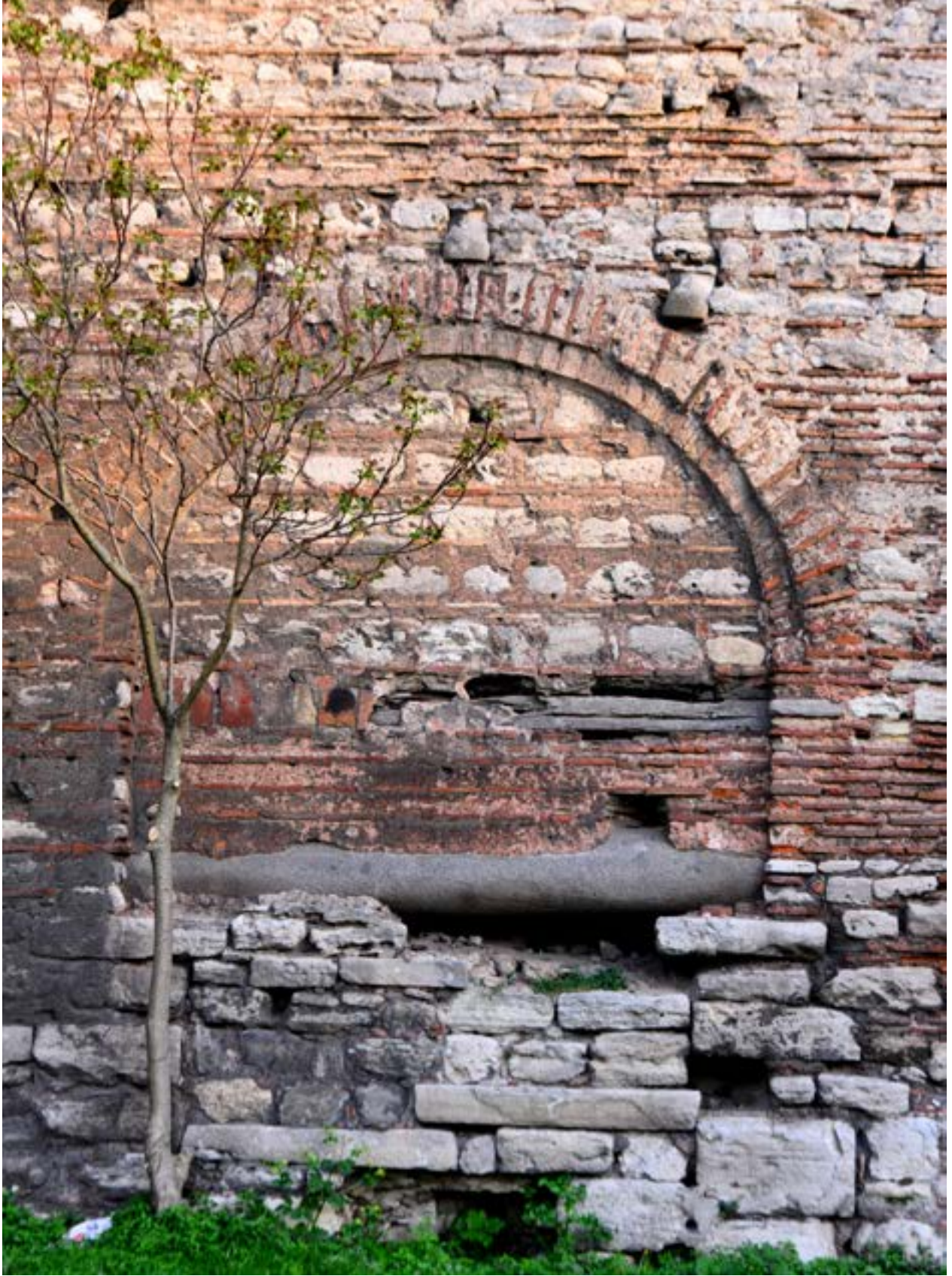
Eğrikapı, ilk yapıldığı zaman basit bir kapıydı. Sonradan buraya bir yedek duvar daha yapılarak

Tekfur Palace (The Porphyrogenitus Palace), some researchers have called it also the Porphyrogenitus Gate. At one time, there was the Hagia Callinicos Church nearby.

This gate still existed in the 1960’s according to the writings of İnci Tunay. She adds that there was a cylindrical tower next to this gate, and its land-facing side had a lintel of a large marble block placed there at a later date, and that the ruined brick arch above it was still visible. We see that in those years the section below the lintel was a layer of bricks and all around it is stuffed with earth. Therefore, we can surmise that a large portion of the gate became buried underground.

15- The Bricked Up (Örülü) Wall

This gate is confused by researchers with the Gate of Callinicos. İhtifalci Ziya Bey photographed this gate and described it in his book, written in the 1920’s, as the Secret Gate, noting that some researchers called this gate the Gate of Callinicos. Located between the Eğri (Crooked) Gate and the Tekfur Palace, this gate is not named on any map. It is recorded in İnci Tunay’s work that the peo-

Gyrolimne Kapısı
The Gyrolimne
Gate

kuvvetlendirildi. Bu duvar kare şeklinde olup, yan burçların birinden diğerine uzanıyor ve dış kapıyı içine alıyordu. Bu bölgede arazi çok sarp ve kayalık olduğundan, hiçbir zaman hendek yapmaya gerek görülmemiştir. Fakat üzülererek söylemeliyiz ki bahsi geçen duvar çok önceden ortadan kalkmış olduğundan mimarî tarzını, dolayısıyla ait olduğu devri belirlemek imkânsızdır.

Eğrikapı'nın yanında sekizgen bir kule bulunmakta olup içinde beş niş vardır. Kapının şehir bakan tarafı restore edilmiştir. Kapının kolon başlıkları üzerine gelen taşıyıcısı, ahşap gergi ve kapı kemerinin içindeki dolgu Osmanlı dönemindendir. Kapının güney tarafında gizli tuğla tekniği görülmektedir.

Eğrikapı'nın iç tarafında, Fatih Sultan Mehmed'in sakabaşısı olup şehrin fethi sırasında orada şehit düşen Molla Muhammed'in kabri vardır. Ayrıca kapının dış tarafında ve bitişiğinde ashâb-ı kirâmdan Hazret-i Hafir'in makamları vardır. Hazret-i Hafir'in makamı türbenin içinde olup kapısı üzerinde Sultan İkinci Mahmud'un tuğrası ve h. 1251/m.1835 tarihi bulunmaktadır. Manzum kitabesi, Kazasker Seyyid Mustafa İzzet hattıyladır. Etrafı baştanbaşa parmaklıklı ve yan tarafında üç sıra hâlinde yüksek servi ağaçları bulunan bu kabrin ayakucunda Eğrikapılı Çelebi diye bilinen Hafız Osman'ın mezunlarından mîr-i ahûr imamı, büyük üstatlardan Yedikuleli Emir Efendi (Seyyid Abdullah bin Hasan Haşimî, vefatı: H. 1144), öğrencilerinden Hattat Hoca Mehmed Rasim bin Yusuf medfundur.

17- Gyrolimne Kapısı

Eğrikapı'nın iç tarafından, suru takip ederek İvaz Efendi Camii'nin olduğu burcun eteğine doğru gelirken karşılaşılan ashâb-ı kirâmdan Abdullah el-Hudrî Hazretleri'nin makamı hizasındadır. Adını "Arkirolimni" yani Gümüşsuyu'ndan mülhem Gümüşgöl'den almıştır. Blahernai Sarayının bir parçası olduğunu bildiğimiz kapının kemeri iki sıra tuğladan yapılmıştır. Kapının tam ortasından yatay bir granit sütun bulunur. Lento (Kapı, pencere

ple began to use this gate after a little passage was opened in 1969.

16- The Eğri (Crooked) Gate (The Gate Of The Kaligaria)

It is located between the B6 and B7 towers of the Blachernae walls. Being the last gate in the Theodosian walls, its name "crooked" may be stemming from its being asymmetrical compared to the conventional gate layouts and may also be because the narrow lane leaving the city here must detour around a tomb that is directly in front of the entrance.

The term Eğrikapı was translated by 15th-century topographers as "Charsia." This translation caused a misunderstanding and led to the assumption that the said gate was the same as the Charsius Gate. The Byzantine name of the gate was Porta Kaligaria, or the Gate of the Kaligaria. It is narrated that this name came from a shoe (kaliga) factory nearby. Describing Istanbul in detail in his travelogue, Evliya Çelebi writes that, following the conquest of Istanbul, the people of Eğridir (a southern Turkish town) were brought and settled here, and the name comes from their town.

At its first construction, the Eğri Gate was simple in style. Later, a retaining wall (propugnaculum) was added to consolidate this gate. Square in shape, this wall extended from one side tower to another, eventually incorporating the outer gate. Because the terrain in this area was very steep and rocky, no need to dig a moat was ever felt. But we must regretfully point out that because the wall in question disappeared a long time ago, it is impossible to determine its architectural style and exactly which period it was built in.

There is an octagonal tower adjacent to the Eğri Gate, and it has five niches inside. The city side of the gate has been restored. The support of the gate resting on the column headings, its tension timber, and the filling inside the arch are all from the Ottoman period. In the southern section of the gate, we see the hidden brick technique applied.

Inside the Eğri Gate, there is the grave of Mullah Muhammad, Sultan Mehmed Fatih's chief water-bearer martyred during the conquest. Also

Blakerna
Kapısı'nın
bulunduğu
surların havadan
görünümü

An aerial view of
the walls where
the Blachernae
Gate is located

vb. boşlukların üstünde duvara devam edilmeden önce yerleştirilen eleman) olarak kullanılan granitin üstü üç sıra tuğla bir sıra taşla yaklaşık 1 metre kadar doldurulmuştur. Granit lentonun al tarafı ise bilinmeyen bir dönemde örülmüştür. Üst tarafta dönemin lentosu olarak kullanılan iki adet tahta da görülmektedir. Tahta hatılların üzerinde de bir sıra taş iki sıra tuğla dizisi yukarı doğru devam etmektedir. 1969 yılında kapı üzerinde çalışıp fotoğraflar çeken İnci Tunay'ın eserinde kapının kemeri üstünde Bizans döneminden kalma üç büstün ikisinin başları kırık üçüncüsünün ise tamamen yok olduğu görülür.

18- Blakerna Kapısı

Kara tarafındaki Tekfur Sarayı'ndan itibaren Haliç'e inen Manuel Komnenos Surları, Anemas zindanları denilen mahzenlerin en kuzey ucunda sona erer. Buradan başlayarak Haliç'e doğru değişik teknikte bir tahkimatın uzandığı görülür. Sur burada çok kuvvetli üç yarım yuvarlak burç ile takviye edilmiş bir kapıya sahiptir. Bu kapının eski Blakhernai kapısı olduğu kabul edilir. Üç burçlu sur duvarı ise İmparator Herakleios'un (610-641) 627'de ilâve ettirdiği bir parça olarak görülür. Bu üç burçlu duvarın önüne imparator V. Leon, 813'te daha alçak bir duvar, daha doğrusu hisarpeçe yaptırmıştır. Böylece Eyüp tarafındaki düzlükten gelecek tehlike önlenmek istenmiştir.

Kapının tuğladan çift kemeri bulunmaktadır. Kemerlerin altındaki dolgu Osmanlı dönemidir. Kapının tam üstüne denk gelen dendanın duvardan çıkarılmış iki sütun gövdesine oturan kemeri tam ortasından hasar alarak ikiye bölünmüş şekilde mevcuttur.

Kapının dış yüzünün sağ tarafında, Hagios Basileios adına bir de ayazma bulunan bir avlu meydana gelmiştir ki burası Türk devrinde Toklu Dede hazîresi olmuştur. Peygamberimizin süt kardeşi olan Ebu Şeybe el-Hudri (r.a.)'ın kabri de buradadır ki, kendisi ilerlemiş yaşına rağmen Allah Rasûlü'nün fetih hadisindeki övgüye mazhar olabilmek için İstanbul'un fethi seferine katılarak

outside the gate, adjacent to it, there is the grave (maqam) of the Noble Hâfir, a Blessed Companion of the Prophet Muhammad, upon him be peace and blessings. The maqam of Hz. Hâfir is in an open tomb. On the door, there is the insignia of Sultan Mahmud II dated 1251 A.H. Its inscription, written in verse, is a calligraphy of Kazasker Seyyid Mustafa İzzet Efendi. Completely surrounded by railings, this open tomb has three rows of high cypress trees. At the foot of the grave, Calligrapher Hoca Mehmed Rasim ibn Yusuf is buried. He was a student of one of the greatest masters of this art, Emir Efendi of Yedikule (aka Seyyid Abdullah ibn Hasan Haşimî d. 1144 A.H.), who had been trained by Hafız Osman, a legendary calligrapher, aka Eğrikapılı Çelebi.

17- The Gyrolimne Gate (The Gate Of The Silver Lake)

It is in front of the tomb of Abdullah al-Khudri, another Companion of the Prophet. The tomb stands on the way to the the bastion, near which there is the İvaz Efendi Mosque, when one continues along the wall from the interior section of the Eğri Gate. It took its name from "Arkirolimni" or "Gyrolimne", Greek for "silver lake". The arch of the gate, which we know to belong to the Blachernae Palace, is made of two layers of bricks. There is a horizontal granite column above the gate opening right in the middle. The section above the granite, which is used here as a lintel is filled for about one meter with three rows of bricks and one row of stones. The section below the granite lintel was bricked up at an unknown date. Further up, we also see two timbers used in that period as lintels. Above the wooden beams, a layer of stones and two layers of bricks continue upward. In the work of İnci Tunay, who worked on this gate and took its photos in 1969, we see that, of the three Byzantine-era busts placed above the arch of the gate, two are headless, and the third appears to have completely disappeared.

18 - The Blachernae Gate

The Manuel Comnenus walls, which descend toward the Golden Horn beginning from the Tekfur Palace, ends at the northernmost point of the Pris-

surlar önünde vefat etmiş ve oraya defnedilmiş bir sahabîdir. Türbesi Fatih Sultan Mehmed tarafından yaptırılmıştır.

Leon Suru üzerinde Blakerna kapısının tam karşısında **Küçük Blakerna Kapısı** bulunmaktadır. Çift kemerli olan kapının lentosu blok merdendir. Lentonun altından zemine kadar kapı örülmüştür. Kapının büyük bir kısmı toprak altındadır.

Altın kapının önünde ön sura ait mimari bakımdan önemsiz bu kapıya Osmanlı döneminde tamir edilip bugün yerinde olmayan Sultan II. Mahmut'a ait bir tuğra ve Osmanlı Devleti arması asılmıştır. Ancak hem tuğra hem de arma daha sonra çalınmıştır.

on of Anemas. We see a fortification, constructed with a different technique, beginning from here and going down to the Golden Horn. The walls here have a gate reinforced by three very robust semicircular bastions. This gate is generally assumed to be the old Blachernae Gate. The three-bastion wall, on the other hand, is deemed to be a section added by Emperor Heraclius (610 - 641) in 627. In front of this three-bastion wall, Leon V had a lower wall, or rather a curtain wall, constructed in 813. In so doing, they wanted to avert any danger that could come from the flatland in what is today the Eyüp Sultan quarter.

The gate has two arches of bricks. The filling below the arches is from the Ottoman era. Right above the gate, there is a crenelated wall, which has an arch resting on two columns projecting beyond the wall, and this arch still exists in two pieces as a result of a damage that it sustained.

Outside the gate, on the right, there is a yard where there is also a holy spring named Hagios Basileios, which later became the open tomb of Toklu Dede in the Turkish period. There is also the tomb of another Companion of the Prophet, whose name is Abu Shaybatu'l-Khudrî (may God be pleased with him). A foster-brother of the Prophet, he joined the Constantinople campaign of the Muslim Arab army despite his old age to be able to receive the glory and praise heralded by the Holy Prophet in his famous hadith about the conquest of Istanbul. He died in front of the walls and was buried on the same spot. Later, a tomb was built for him by Sultan Mehmed II Fatih here.

Right across from the Blachernae Gate in the Leon Walls, there is the Minor Blacharnea Gate. The double-arch gate's lintel is made of a marble block. The gate, from the lintel to the ground, was walled up and today a large part of the gate is buried underground.

An insignia of Sultan Mahmud II and an Ottoman coat of arms were mounted above this gate after its repair during the reign of this same sultan. This architecturally insignificant gate is integrated into the front wall and stands across from the Golden Gate. Unfortunately, both the insignia and the coat of arms were later stolen.

Haliç Sur Kapıları

The City Gates Of The Golden Horn

1- Dideban Kapısı (Xyloporta)

Kara surlarının son kapısı diyebileceğimiz Blakherna'dan sonra gelen, Haliç tarafındaki kapılardan Blakernai Sarayı'na en yakın kapıdır. Haliç surlarının başladığı yerde ve Haliç'in en uç kısmında olan kapının Bizans dönemindeki adı Ahşap kapı, Odun kapı anlamına gelen Ksiloporta'dır.

Feridun Dirimtekin kapının Ayvansaraydaki Heraklius surları üzerindeki 2 numaralı burçla sahil surlarının arasında kaldığını ifade etmektedir. Bu anlamda kapı, kara tarafından deniz kıyısına girişi kapatmak amacıyla inşa edilmiştir ki bu mevki fetihle Osmanlı beylerbeyi Dayı Karaca Bey Paşa komutasındaki Rumeli ordusunun başlıca taarruz alanıydı.

Kapının Osmanlı dönemindeki adı ise Farsça nöbetçi karakol, bekçi anlamını taşıyan "dideban"dan dolayı bu adla anılmıştır. Kapı, Eyyub el-Ensari'ye giden yol üzerinde bulunduğu için "Eyyub-i Ensari Kapısı" olarak da anılmıştır. Dirimtekin, M.Lorichs'in haritasında bu kapıya "Porta de Fiume (nehir kapısı)" adının da verildiğini ifade eder.

Kömürcüyan'ın eserine haşiyeler yazan Pamukçıyan, kaynaklarda kapının Kerkoporta ile uzun dönem karıştırıldığını ifade ederken, Peter Gyllius bu kapının Blakerna kapısı ile aynı kapı olduğunu, kendi dönemi olan 16. yüzyılda Ksiloporta olarak kabul edildiğini yazar.

Üzerinde imparator Theophilos'a (829-842) ait bir kitabe olan kapı 1868 yılında yıkılmış olup yakınında meşhur İsak Angelos kulesi bulunmaktadır.

1 - The Dideban Gate (Xyloporta)

Of the gates lined along the Golden Horn, this one is the closest to the Blachernae Palace and it is also therefore located right after the Blachernae Gate, which we may call as the last land gate. The gate is located at the furthestmost point of the Golden Horn, where the Golden Horn walls begin. Its name in Byzantine times was Xyloporta, meaning "the Wooden Gate" or "the Firewood Gate".

F. Dirimtekin writes that the gate is located between the seawalls and bastion number 2 in the Heraclian walls in what is now the Ayvansaray quarter. The gate, therefore, was built to block the passage to the sea from the land. During the conquest, this vicinity was the main offensive target of the Rumelia army commanded by Dayı Karaca Pasha, an Ottoman provincial governor.

The Ottoman-era name of the gate was didebân, meaning 'guard post' in Persian. As the gate was on the route leading to the tomb of Khalid ibn Zayd (popularly known and cherished as Abu Ayyûb al-Ansârî, the host and the standard bearer of the Prophet), it was also referred to as "the Gate of Ayyûb al-Ansârî." Dirimtekin points out that this gate is given yet another name on a map provided by M. Lorichs: "Porta de Fiume", or the River Gate.

Having written a commentary on Kömürcüyan's work, Pamukçıyan notes that this gate was confused with Kerkoporta in the sources for a long time, adding that it was regarded as Xyloporta in his era, that is, the 16th century, despite Peter Gyllius' claim that it was the same as the Blachernae Gate.

Ayvansaray surları.

The Ayvansaray
walls

2- Ayvansaray Kapısı (Kiliomene)

Ksiloporta ve Balat kapılarının arasında bulunan Ayvansaray Kapısı'nın Bizans dönemindeki adı Kiliomene'dir. Haliç sahilinde Ayvansaray koyunda bulunan imparator iskelesi olarak bilinen Apobathra tou Basileus iskelesinin karşısındaki bu kapı esasında halka açık değildi. İmparatorlar ya da ayrıcalıklı kişiler söz konusu iskeleden karaya çıkarak bu kapıdan Blakhernai Sarayı'na ya da Theodosios Kilisesi'ne giderlerdi.

Feridun Dirimtekin farklı kaynaklarda kapının farklı isimlerle anıldığını, bunlardan Venedik haritalarında kapıya "Porta di Fiume", Hammer'in "Ayvansaray ve Eyyübi Ensari" ismini verdiğini, 1838 tarihli mühendishane haritasında kapının "Büyüksaray Kapısı" olarak adlandırıldığını ifade eder.

Fetihten sonra yapılan bu kapıya "Ayvansaray" ya da "Küçükayvansaray" kapısı denilmiştir. Ayvansaray adının kaynağı olarak da farklı rivayetler mevcuttur. İnciciyan, bu adın kapının önündeki Ay Mamas Kilisesi'nin adından dönerek "ay mam sa-

Endowed with an inscription plaque above it belonging to Theophilos (829 - 842), the gate was demolished in 1868. A significant landmark near it is the Isaac Angelos Tower.

2- The Ayvansaray Gate (Kiliomene)

Situated between Xyloporta and the Balat Gate, the Ayvansaray Gate was called Kiliomene in Byzantine times. This gate, not open for civilian passages, was located opposite the pier of Apobathra tou Basileus, also known as the pier of the emperor, at the Ayvansaray bay on the Golden Horn. Emperors or privileged people would go ashore at the pier in question and used this gate to go to either the Blachernae Palace or the Theotokos Church.

Dirimtekin notes that the gate is mentioned by different names in different sources and cites as example Hammer's calling it "the Gate of Ayvansaray and Ayyub-i Ansârî." The gate, he adds, is called "the Gate of Büyüksaray (the Great Palace)" on a map of the School of Engineering dated 1838.

Built after the conquest, the gate was given the name "Ayvansaray" or "Küçükayvansaray". There

ray” dan geldiğini ifade eder. Semavi Eyice kapının adının “Hayvansaray” olarak anıldığını söyleyerek bunun da Tekfur Sarayı’nın harabe haline dönmesiyle avlusunda ve mahzenlerinde bazı hayvanların barındırıldığından geldiğini ifade eder. Bir görüş de muhitte Bizans zamanından kalma bir eyvanın bulunduğu ve eyvan sarayından bu adın gelmiş olabileceğidir.

Dirimtekin, Millingen’e ithafla günümüze ulaşmayan kapının batı kısmında burç üzerinde St. Panteleimon yazılı ve her iki kısmında tavus kuşu resmedilen bir kitabenin bulunduğunu aktarır.

Garolacı adlı araştırmacı, Paros’taki sur kapıları hakkındaki makalesinde, kapının çift kapılı bir yapı özelliği gösterdiğini, dış kapının her iki kısmında birer metre uzunluğunda iki adet mermer plakanın olduğunu, bunların üzerinde birer daire ve haç kabarmaları işlenmiş olarak kapı girişine giriş vazifesi görmesi amacıyla konulduğunu yazar. Ayrıca kabartmaların buraya ait olmayıp inşaat malzemesi olarak burada kullanıldığını belirtir.

3- Küngöz Kapısı (Kynegon/Avçılar)

Balat Kapısı ve Ayvansaray Kapısı’nın arasında bulunan üç kemerli bir geçit şeklinde olduğu Dirimtekin tarafından bildirilen bu geçitlerin birbirlerinden birer geçitle ayrıldıkları ifade edilir. Eski haritalarda “Porta del Chinico” ya da “Quinigos”; Osmanlı zamanında “Küngöz Kapısı” olarak adlandırılan kapının sahile bakan tarafından suni bir limanın bulunduğu bu limanın imparatorluk sarayına olan ulaşımı sağladığı bilinmektedir. Kapı günümüze ulaşmamıştır.

4- Balat Kapısı

Kynegon, Balat kapısı, St. Jean Babtiste Kapısı, Annonciation kapısı gibi farklı farklı isimlerle anılan kapı bazı kaynaklarda “Küngöz Kapısı” ile birbirlerinin yerine kullanılması nedeniyle karışıklıklara yol açmıştır. Bunun en büyük nedeni ise Haliç kıyısındaki surların ortadan kalkması sonucu buradaki yapı ve kapılarla ilgili bilgilerin harita

are different narrations as to where the name Ayvansaray comes from. İnciciyan maintains that the name is actually “ay mam saray”, a Turkish rendition of the Ay Mamas Church that used to be across from the gate. Semavi Eyice, the great Byzantium expert, holds that the gate used to be called “Hayvansaray”, or “the animal palace” as animals began to be kept in the yard and cellars of the Tekfur Palace after it became a ruin. Another opinion is that there used to be an antechamber (eyvan in Turkish) in the vicinity dating from the Byzantine era, and the name likely comes from Eyvan Sarayı, or “the Iwan Palace.”

Ascribing the information to Millingen, Dirimtekin narrates that on the western section of the gate, which has not survived to date, there was a bastion on which was an inscription plaque where there were the representations of two peacocks as well as the name Saint Panteleimon written.

In his article on the gates at Paros, a researcher named Garolacı writes that the gate had two leaves, that there were two marble plaques, each one-meter-long, on either leaf of the outer gate, that there was a cross relief in a circle on these leaves, adding that they were placed at the entrance to serve as beams.

3- The Küngöz Gate (The Kynegon / Hunters Gate)

Located between the Balat Gate and the Ayvansaray Gate, this gate, as reported by Dirimtekin, was a three-arched gateway. Named “Porta del Chinico” or “Quinigos” on old maps, the Ottoman name of this gate was Küngöz. It is known that there was an artificial harbor at the coast side of the gate and that this harbor gave access to the imperial palace nearby. This gate disappeared a long time ago.

4- The Balat Gate

The gate is known by a range of different names such as Kynegon, the Balat Gate, the Gate of St. John the Baptist, and the Annunciation Gate. Because it has sometimes been misidentified as “the Küngöz Gate”, there has been a confusion as to which one is which. And the biggest reason for this

Haliç'in havadan
gürünümü

An aerial view of
the Golden Horn

ve ikinci el kaynaklardan çözülmeye çalışılmasıdır.

Bu konuda Dirimtekin eserinde kapsamlı bir muhakeme yapar. Eski kaynaklarda Hagios Demetrius Kilisesi ve Balat Kapısı arasında Kynegon Kapısı'nın bulunduğu yer civarında surlarda üç geçitli kapı olduğunu, bunların 45-55 adım aralıkla olduğunu ve aralarında birer burç olduğunu; Balat Kapısı'nın bu yapılardan 55 adım uzakta olduğunu yazmaktadır. Bu kapılar öncelerde liman kapısı olsa da Haliç'in atıklarıyla zamanla dolunca burada sebze bahçesi olarak kullanılan meşhur Çukurbostan oluşmuştur. Dirimtekin, netice itibariyle, mühendishane haritasında sadece Balat Kapısı'nın gösterildiğini, 1877-79 yıllı surlar haritasında yaptığı tetkiklerde Balat Kapısı'nın haritada mevcudiyetini bildirerek 18-19 numaralı burçların arasında da bir kapının gösterildiğini bunun da Kynegon Kapısı olmasının muhtemel olduğunu ifade eder.

Balat Kapısı'nın iki yanında iki önemli kabartma bulunmaktaydı. Bunlardan sağ taraftaki kabartma bir melek tarafından selamlanan Kutsal Meryem'i tasvir eden kabartmadır ki kaybolmuştur. Soldaki ise kanatlı kadın olarak bilinen mitolojik "nike" figürüdür. Kabartma bugün Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır. Kapı günümüze ulaşmamıştır.

5- Fener Kapısı (Porta Phari)

Balat Kapısı ile Petri Kapısı arasında yer alan Fener Kapısı, adını bu bölgeye yerleştirilmiş olan Haliç fenerinden almıştır. Kaynaklarda fetihten önce de var olduğunu anladığımız kapı 19. yüzyıla kadar mevcudiyetini korumuştur.

Eremya Çelebi Kömürcüyan, kapının iç ve dış çevresinde Rumların oturduğunu söylemektedir. İstanbul'daki Ortodoks Rum cemaatinin en önemli yerleşkelerinden olan muhit buradaki Rum patrikhanesi ve Bulgar kilisesi olan Stefan Kilisesi'yle bilinir.

Kaynaklarda "Porta del Phare" şeklinde anılmasının nedeni ise İhtifalci Mehmet Ziya Bey'e göre Haliç'in en çıkıntılı bölgesi olan bu mevkide zamanında bir fener bulunuyor olmasıdır. Yine İhtifalci,

confusion is the complete disappearance and demolition of the seawalls on the Golden Horn, because of which scholars researching the structures and gates in this particular vicinity have had to resolve such disputed matters by going to second-hand sources.

Dirimtekin makes a comprehensive judgment about this matter in his work. He writes that where there was the Kynegon Gate between the Hagios Demetrius Church and the Balat Gate, as noted in old sources, there used to be a gate in the walls with three passages, between each of which - a distance of between 45 to 55 steps - was a bastion, and that the Balat Gate was 55 steps away from these structures. Although these used to be port gates once upon a time, the area began to be used as a vegetable garden with the Golden Horn slowly filling up with wastage, thus eventually becoming a solid ground, and it came to be known as "Çukurbostan", or "the ditch garden". Dirimtekin says that, ultimately, on the map of the School of Engineering, only the Balat Gate is indicated. A survey he made of the map of the walls dated 1877-1879 revealed the exact place of the Balat Gate, he says, adding that another gate is indicated between the bastions 18 and 19, which he believes may be the Kynegon Gate.

There were significant reliefs on both sides of the gate. The one on the right, which has now disappeared, depicted the Holy Virgin Mary being saluted by an angel. The one on the left was the mythological figure of "nike", known as the winged goddess. The relief is preserved in the Archaeological Museum today.

The gate has not survived to date.

5- The Fener Gate (Porta Phari)

Located between the Balat Gate and the Petri Gate, the Fener Gate took its name from the Haliç (Golden Horn) Lighthouse (or "Fener") that was in the vicinity. We can conclude based on sources that the gate existed before the conquest. It survived until the 19th century.

Eremya Çelebi Kömürcüyan notes that the area around the gate was inhabited by a Greek community. One of the most significant residential ar-

Haliç sahilindeki kapıların içinde çifte kapı özelliğini taşıyan yegâne kapının Fener Kapısı olduğunu zikreder. Bunun da dıştaki surun iç kısmındaki surla bitişmesinden oluştuğunu, surun buradan doğuya doğru devam ederek Petrion Kapısı'na kadar uzayıp Petriler Kalesi'ni oluşturduğunu aktarır. Kapı günümüze ulaşmamıştır.

6- Petrion Kapısı (Petri Kapısı, Porta Sidera, Pili Petriou, Demirkapı)

Fener Kapısı ve Aya Kapısı arasında Petrion kapısı bulunmaktadır. Bizans döneminde burada aynı adlı bir manastır bulunmaktaydı. Haçlılar burayı "Porta Sidera" olarak adlandırmıştır. Bilindiği gibi dördüncü haçlı seferinde haçlı ordusu iki kez bu civardan şehre girmiş ve İstanbul'da Latin hükümlerliğini kurmuşlardır. Aynı şekilde Osmanlıların kuşatması esnasında da aynı yer Müslümanlarca zorlanmıştır.

Haliç kıyısındaki Bizans şehir savunma politikası çifte sur şeklinde olduğundan İhtifalci Ziya Bey, Petrion Kapısı'ndan itibaren bir surun daha olduğunu, Rum patriklerinin ikameti için buralarda kilise ve daireler olduğunu, bu surun üç adet kapısı olduğunu, bunların da Petrion, Fener ve Diplophanar (çifte fener) kapısı olduklarını yazmaktadır. Bunlardan Petrion kapısı solda, Diplophanar kapısı sağda ve son olarak Fener kapısı da iskelemin karşısındaydı. Aynı eserde kapının bulunduğu surun üzerinde ve sağ tarafında ahşap minareli bir mescit ve altında bir çeşme olduğu kaydedilmiştir. Kapı günümüze ulaşmamıştır.

7- Aya Kapı (Aziz Theodosios Kapısı, Babü'l-Aziz)

Petrion ve Cibali Kapısı arasındaki kapı, adını yanında bulunan Aya Theodosia –ki kendisinin tasvir-kırıcılık hareketinin kadın şehidi olduğuna inanılır- atfen yapılan kiliseden almaktadır. Bu kilise sonradan camiye çevrilmiş ve "Gül Camii" adını almıştır.

İhtifalci Ziya Bey, Aya Kapısı'nın dış-bitişğinde Ahmet Çelebi tarafından yaptırılan büyük bir mes-

eas of the Orthodox Greek community of Istanbul, this vicinity is famous for the Greek Orthodox Patriarchate and the Bulgarian Church of Stefan.

The reason it is also called "Porta del Phare" in the sources is that, there used to be a lighthouse in this vicinity, which was the most rugged terrain of the Golden Horn according to İhtifalci Mehmed Ziya Bey. Again İhtifalci Mehmed Ziya Bey mentions that, of all the gates on the Golden Horn, the Fener Gate was the only double gate. He says the reason for this is that the outer wall joined the inner wall, and that the walls extended eastward until reaching the Petrion Gate, where it forms the Petriler Fortress.

The gate has not survived to date.

6- The Petrion Gate (The Petra Gate/ Porta Sidera, Pili Petrio/ Demirkapı (The Iron Gate)

The Petrion Gate is located between the Gate of the Lighthouse / the Gate of the Phanar and the Aya Gate. In the Byzantine period, a monastery under the same name was located in the same area. The crusaders named this gate "Porta Sidera". It is known that the crusaders entered the city during the fourth crusade twice from this area and established the Latin kingdom in the proximity. The same gate was forced by Muslims during the Ottoman siege of the city.

As the Byzantine city defense policy was to use double walls, ihtifalci Ziya Bey records that there was another wall starting at the Petrion Gate, that Greek patriarchs lived here in churches and apartments, and that this wall had three gates: Petrion, Fener (Phanar), and Diplophanar (two lighthouses). The Petrion Gate was on the left, Diplophanar on the right and the Fener Gate was just opposite the pier. The same book includes records that on the same wall where the Petrion Gate was, a small mosque with a wooden minaret and a fountain were also located. This gate has not survived to date.

7- The Haghia/Aya Gate (St. Theodosia, Bab Al-Aziz)

Located between the Petrion and the Cibali

Cibali Kapı için
asılan kitabe

The inscription
mounted for the
Cibali Gate

Cibali Kapı
The Cibali Gate

cit ile kapı yakınında Yorgani Emir Şeyh Mehmed Gisudar-ı Geylani tarafından yaptırılan Sirkeci Tekkesi Mescidi'nin varlığından bahseder.

8- Cibali Kapısı (Yeni Aya Kapısı, Potci Kapısı)

Fetihten sonra açılan bu kapı Piri Reis'in İstanbul haritasında ve Evliya Çelebi seyahatnamesinde fetih sırasındaki komutana nispetle "Cebe Ali Kapısı" olarak kaydedilmiştir. Melchior Lorichs haritasında "Melthor", P.Gyllius'ta ise "Jubalica" olarak geçmektedir. Fetihten sonra büyümeye başlayan muhit sonraları kaptan-ı deryaların gözde semti haline almıştır. 18. asra kadar Rum ve Yahudilerin oturduğu semte daha sonraları Müslümanlar da yerleşmişlerdir.

Haliç surlarındaki 54 ve 55. kuleler arasındaki beden duvarı üzerinde yer alan günümüze ulaşan kapının genişliği 4.15 metre ve derinliği 3.20 metredir. Kapının Haliç'e bakan doğu cephesi, kesme taştan yapılmış dörtgen bir çerçeve içerisinde yer

gates, this gate was named after the nearby Haghia Theodosia Church, which had been built in the name of Saint Theodosia, the female martyr of Byzantine iconoclasm. This church was later converted into a mosque and named the Gül (Rose) Mosque.

İhtifalci Ziya Bey mentions a mosque that Ahmed Çelebi had built near the outer side of the gate and a Sirkeci Tekkesi Mosque near the gate that Yorgani Emir Sheikh Mehmed Gisudar-i Geylani had built.

8- The Cibali Gate (The New Aya Gate, The Potci Gate)

Opened after the conquest of Istanbul, this door was recorded on the Istanbul map of Piri Reis and in Evliya Celebi's travelogue as "the Cebe Ali Gate" in relation to a commander who participated in the conquest. On Melchior Lorichs' map, it is recorded as "Melthor", whereas on P. Gyllius' map it is named "Jubalica." When this neighborhood started to expand after the conquest, it became the favorite neighborhood for Ottoman admirals.

alan basık kemerli kapı açıklığından oluşmuştur. Kapı kemerinin üzerinde padişah tuğrası yer alan bir kabartma levha bulunmaktadır. Şehir içine bakan batı cephesinde kapının yan duvarları tuğla hatıllar arasında kaba yontulmuş taş sıralarından oluşmaktadır. Kapı açıklığının üstü tuğla örgülü dairesel kemerle geçilmiştir. Kapıyı oluşturan kemerin üstü düzensiz tuğla sıralardan sonra tuğladan ve dairesel başka bir kemerle sona erer.

9- Unkapanı Kapısı (Porta Platea)

Cibali Kapısı ve Ayazma Kapısı arasında yer almaktadır. Bizans dönemindeki adı “Porta Platea” olan kapı, Boundelmonte haritasında “Xyloporta”; Piri Reis’in haritasında ise “Bab-ı Kapan” olarak geçmektedir. Bu kapı ayrıca “Horozlu kapı” olarak da bilinirdi. Bunun nedenini Eremya Çelebi, kapının üzerine hakkedilmiş horoz kabartmasından mütevellit olduğunu yazmaktadır. Evliya Çelebi ise bu bilgiye ilaveten Horos Dede’nin burada olan türbesinden sebep kapıya “Horos Kapısı” dendiğini yazmaktadır. Kapı, bulunduğu Unkapanı’na nispetle Türklerce bu adla anılmıştır. Bilindiği gibi Unkapanı şehrin buğday ve un talebini karşılamak amacıyla yapılan ambar, değirmen ve fırınların aynı merkezde bulunmalarından bu adı almıştır. Kapı, yol genişletmek amacıyla yıkılmış ve maalesef günümüze ulaşamamıştır.

10- Ayazma Kapısı (Porta Hagiasma)

Rumca mübarek anlamına gelen ayazma kelimesi Hristiyan literatüründe putperestlikten Hristiyanlığa dönen bir aziz ya da azizenin adına bağlanmış kuyu ya da pınara verilen ve şifalı olduğuna inanılan isimdir. Odun Kapısı ile Unkapanı Kapısı arasında bulunan ve “Aya Kapı” adıyla da anılan Ayazma Kapısı da civarındaki ayazmadan bu adı almıştır. Evliya Çelebi ise bu adın Ayazmand Beyi Ali Bey’den geldiğini, Ayazmand Bey’in Akkoynulu Uzun Hasan’ın amcalarından olup bu kapıdan askeriyle tırmandığını ve abdest almak için bir ayazma kazdığını, bundan sebep bu kapıya Ayazma Kapısı dendiğini meşhur eseri Seyahatnamede

Greeks and Jews resided in the neighborhood until the 18th century when Muslims also began to settle there.

The gate is located in the main walls between the 54th and the 55th towers on the Golden Horn walls and is 4.15 m wide and 3.20 m deep. The eastern side of the door overlooking the Golden Horn is composed of a flat arch doorway located within a rectangular casing made of face stone. Above the arch, there is an embossed plate with the sultan’s insignia. On the west side, facing the city, the side walls of the gate are made up of rows of pitch-faced stones between brick belt courses. Above the gate opening, there is a brickwork circular arch. Above the arch that forms the gateway, the construction is completed with another brick circular arch after a few uneven rows of brick.

9 - The Unkapanı / Platea Gate (Port Platea)

It is located between the Cibali Gate and the Ayazma Gate (the Gate of the Holy Spring). Named “Porta Platea” in the Byzantine era, the gate was recorded on Boundelmonte’s map as “Xyloporta” and on Piri Reis’ map as “Bab-ı Kapan.” This gate was also known as “the Horozlu (Rooster) Gate.” Eremya Çelebi writes that the gate got this particular name due to a rooster relief engraved on the gate. Evliya Çelebi, on the other hand, adds that the name was “the Horos Gate” and came from Horos Dede’s tomb that was located nearby. The gate was called Unkapanı by the Turks due to its location. As is known, the name “Unkapanı” comes from the wheat silos, mills, and bakeries located in this particular neighborhood in order to meet the city’s need for wheat and flour. The gate, unfortunately, has not survived to date since it was demolished in order to expand the highway.

10- The Ayazma Gate (Porta Hagiasma / The Gate Of The Holy Spring)

Meaning “blessed/holy” in Greek, ayazma is the name given in Christian literature to a well or a spring believed to have healing powers and was named after a saint who converted to Christianity from paganism. Located between the Unkapanı

Ayazma Kapısı
The Ayazma Gate
[of the Holy Spring]

yazar. Bununla birlikte bu iddia kaynaklarda çok zikredilmediği için kapının fetihten sonra açıldığı hatta bu yüzden bir adının da “Yeni kapı” olduğu aktarılmaktadır.

İhtifalci Ziya Bey, bu kapının yerinin keresteci mağazalarının karşısında, Kantarcılar caddesine geçilen yerde olduğunu, zamanında kapının bi-tişğinde askeri bir karakol olduğunu ve karakol kapısının üzerinde İkinci Mahmud’un tuğrasının olduğunu yazmaktadır. Bu merkezin sonradan yık-tırılıp arsasının da satılarak araziye şahsa ait bina yapıldığını da aktarmaktadır. Piri Reis’in harita-sında kapı “Bab-ı Ayazma” olarak adlandırılmakta-dır. Eremya Çelebi, buranın altından çok su aktı-ğını hatta denizde “bokluk iskele” denen bir yerin olduğunu ve her iki yanında kereste istiflerinin bu-lundğunu kaydeder.

Günümüze kadar ulaşan Ayazma Kapısı’nın denize bakan tarafında, kapının sol yanında bu-gün Cumhuriyet Çeşmesi adında bir çeşme; sağ tarafında ise Fatih Sultan Mehmed’in sekbanba-

Gate and the Odun Gate, the Ayazma Gate, aka the Aya Gate, was named after a holy spring near-by. Although Evliya Çelebi holds that this gate was called Ayazma after Ayazmand Ali Bey, who was the uncle of Akkoyunlu Uzun Hasan and who entered the city at the time of the conquest of Istanbul through this gate and opened a well so that his soldiers could make wudu (Islamic ritual cleansing; lit. “lumination”), since it is not mentioned in most of the records, the gate was clearly opened after the conquest and was also called “the Yeni (new) Gate” because of this.

İhtifalci Ziya Bey places this gate opposite the lumber shops, at the crossing for the Kantarcılar Street, adding that there was a military outpost adjacent to the gate at the time, and that there was an insignia of Mahmud II above the door of the outpost. He also records that this outpost was demolished, the land it stood on was sold, and a privately-owned building was constructed on that location. The gate was recorded on Piri Reis’ map as “Bab-ı Ayazma.” Eremya Çelebi records that a lot of water flowed under this gate and that there was a

şısı Abdurrahman Ağa'nın türbesi bulunmaktadır. Çeşme, surun duvarına bitişik vaziyette, tek yüzlü bir çeşmedir. Bugün kurnası olmayan çeşmenin mermerden cephesi, yalağı ve sekisi durmaktadır.

11- Odun Kapısı (Drungarii)

Ayazma Kapısı ve Zindan Kapısı arasındaki Odun Kapısı'nın eski adı konusunda fikir birliği yoktur. Millingen ve Janin kapıyı "Porte Drungarius Viglae" olarak adlandırırlar. Schneider ise Viglae adlı yapının burada bulunmayıp Uzun Çarşı'da olduğunu yazar. Millingen'e göre, "Zeuguma" denilen bu sahilde İmparator Justinianus zamanında kereste ticarethaneleri vardı. Dirimtekin, kapının Bizans döneminde Venedik imtiyazlı bölgesinin doğu sınırı olduğunu yazmaktadır. Kapı günümüze ulaşamamıştır.

12- Zindan Kapısı (Yemiş Kapısı)

Kapının doğusunda bulunan burcun uzun süre hapishane olarak kullanılmasından ötürü bu isimle anıldığı kuvvetle muhtemeldir. Dirimtekin'in verdiği bilgilere göre söz konusu kapının ismi h. 1247/1831 yılında bir irade ile Hazreti Ca'fer Kapısı olmuştur. Evliya Çelebi'ye göre İstanbul'un fethinde bulunan Şeyh Zindani Abdurrauf Samedani şehre ilk bu kapıdan girdiği için kapının ismi Zindan Kapısı olmuştur. İhtifalci Mehmet Ziya'nın verdiği bir başka rivayete göre ise Abbasiler zamanında Bizans'a elçi olarak gönderilen ve Hz. Hüseyin'in torunlarından olan Baba Cafer çıkan karışıklık nedeniyle hapse atılmış ve burada zehirlenerek ölmüştür. Zindan içerisinde İpçiler denilen yerde türbesi olan Baba Cafer'e nispetle kapının adı Baba Cafer ya da Hazreti Cafer kapısı olarak değiştirilmiştir. Baba Cafer Zindanı'nda genelde borçluların yattığını, zindanın tek penceresinden halktan yardım istediklerini ve Osmanlı zamanında Baba Cafer'den borçlu kurtarmanın makbul olduğunu da söylemek gerekir. İhtifalci Mehmet Ziya ve Eremya Çelebi Kömürçüyan'ın kitabına notlar yazan Kevork Pamukçüyan, Baba Cafer olayının tamamen uydurma olduğunu yazmaktadır.

place on the sea called "the shitty pier" and that there were timber stacks on both sides.

Today, on the side of the gate facing the sea, there is a fountain called the Republic Fountain, and on the right side of the gate is Fatih Sultan Mehmet's Sekbanbaşı (chief of the guard unit) Abdurrahman Ağa's tomb. The fountain is one-sided and adjacent to the walls. Today, the basin of the fountain is missing but the marble facade, trough and the platform/stand are still intact.

11- The Odun Gate (The Gate Of The Drungarii)

There is no consensus about the former name of the Odun Gate, located between the Ayazma and Zindan Gates. Millingen and Janin call the gate "Porte Drungarius Viglae." Schneider writes that the structure called Viglae is not here but in Uzun Çarşı. According to Millingen, there were timber trading businesses on the shoreline called "Zeugma". Dirimtekin writes that the gate was the eastern border of a privileged Venetian area in the Byzantine era. The door has not survived to date.

12- The Zindan Gate (The Dungeon Gate Or The Dried Fruit Gate)

It is highly probable that this gate got its name from a bastion on its eastern side that was used as a prison for a long time. According to the information Dirimtekin gives, the name of the said gate was changed with an edict in 1247 A.H. to the Gate of Hazret-i Ca'fer. Evliya Çelebi writes that the gate was named after Sheikh Zindani Abdurrauf Samedani who first entered the city during the conquest of Istanbul through this gate. In another narration, İhtifalci Mehmet Ziya Bey writes that the Abbasid envoy to Byzantium Baba Ja'far, a descendant of the Noble Hussain, grandson of the Prophet, was imprisoned and poisoned to death here as a result of a mix-up and misunderstanding. The name of the gate was changed to the Baba Ja'far or Hazrat-i Ja'far Gate on account of his tomb, located inside the dungeons in a section called İpçiler. It also has to be noted that people imprisoned because of unpaid debts mostly served their sentence in the Baba Ja'far Dungeon. There was a single window of the

13- Balıkpazarı Kapısı (Porta De Perama/Peramates/Piscaria)

Yakınındaki balık pazarına nispetle bu adı alan kapı, Dirimtekin'e göre Eminönü'nden Galata'ya geçmek için kullanılan iskelenin gerisinde olduğundan "Perama" ismini de almıştır. Bizans döneminde Venediklilere verilen imtiyazlı alanın içerisinde kalan bu muhit her dönem işlek bir ticaret merkezi olmuştur. Reşat Ekrem Koçu, kapının Mısırçarşısı'nın Eminönü Meydanı'na bakan kapısının tam karşısına tesadüf ettiğini belirterek eserinde kapının yerini gösterir çizim verir. Kapı, 1936 yılında Yeni Cami ve Mısır Çarşısı'nın önü açılırken yıkılmıştır. Kapının çevresinde 17. asırda Reşat Ekrem Koçu'nun verdiği bilgiler doğrultusunda İstanbul'un ilk apartmanları olan beşer altışar katlı ve Yahudilerin ikamet etmelerinden dolayı "yahudhaneler" ismi verilen binalar olduğunu öğreniyoruz ki bu binalar Köprülü Mehmet Paşa tarafından Yeni Cami'nin itmam çalışmaları sırasında yanmış olduklarından istimlak edilmişlerdir. Reşat Ekrem Bey 18. asırda tekrar görülmeye başlanan yahudhanelerin cami civarından bulunmasının uygun bulunmayarak yıktırılmasına karşı aynı muhitte bulunan meyhanelere dokunulmamasını şayanı dikkat bir olay olarak aktarır.

14- Hikanatissa Kapısı (Porta Tis İkantissis)

Feridun Dirimtekin'e göre, Evliya Çelebi'nin Balık Pazarı ve Bahçe Kapısı arasında varlığından bahsettiği ve Yeni Cami Kapısı olarak ismini verdiği kapının bu kapı olması gerekmektedir. Ayrıca Dirimtekin eserinde Yeni Cami Kapısı ismi ile başka bir kapıdan daha bahseder ki söz konusu kapı St. Marc. Poternesı, Valide Kapısı ya da Pili Tou Neoris isimleri ile de anılmaktadır der. Lakin kapının varlığı hususunda ihtilafların olduğunu da ekler. İnci Tuna ise kapının Bahçe Kapısı'nın batısında olduğunu ve ismi de saray ordusu Hikanatî'den aldığı kaydeder. Kapı yıkılmış ve günümüze ulaşmamıştır.

dungeon from which the prisoners would beg passers-by for help, and, in Ottoman times, it was considered a good deed to rescue someone from the dungeons by paying off their debt. İhtifalci Mehmet Ziya Bey and Kevork Pamukçıyan, who wrote footnotes in Eremya Çelebi Kömürçian's book, argue that this narration about Baba Jafar is completely fabricated.

13- The Balıkpazarı (Fish Market) Gate (Porta De Perama/Perametes/Piscaria)

Getting its name from a nearby fish market, this gate, according to Dirimtekin, was also named "Perama" since it was behind the pier people used to go to Galata from Eminönü. This neighborhood, located within the borders of the privileged area assigned to Venetians, has always been a busy trade center. Reşat Ekrem Koçu locates the door right across from the entrance of the Spice Bazaar (aka the Egyptian Bazaar) that overlooks the Eminönü Square and provides an illustration of the gate's location in his book. The gate was demolished in 1936 in order to create an opening in front of the New Mosque (Yeni Cami) and the Spice Bazaar. According to the information Reşat Ekrem Koçu provides, İstanbul's first four-five story apartments were built around the gate in the 17th century and they were called "yahudhane" (Jewish houses) since the tenants were Jewish. We also learn that these buildings were destroyed in a fire during the completion of the construction of the New Mosque and were expropriated by Köprülü Mehmet Pasha. Reşat Ekrem Bey reports that it was curious that the Jewish houses which began to reappear in the 18th century were demolished because they were in the mosque's vicinity, yet the taverns in the same area were untouched.

14- The Hikanatissa Gate (Porta Tis İkantissis)

According to Feridun Dirimtekin, this gate must be the one Evliya Çelebi cites as the Gate of the New Mosque and places between the Fish Market and the Garden gates. In addition, Dirimtekin

15- Bahçekapısı (Porta Neorion/Porta Oraia/Çıfıt Kapısı)

1264/1847 yılında Mühendishane talebeleri tarafından hazırlanan haritada, Eminönü tarafından gelinirken Arpacılar Caddesine dönülen köşede işaretlenmiştir. Kapı dönem dönem farklı isimler ile anılmış olup Bizans döneminde mahalde bulunan tersaneye izafeten Neorion kapısı, geç Bizans döneminde Oraia kapısı ismi verilmiştir. Fatih Vakfiyelerinde de buraya Orya kapısı dendiğini görüyoruz. Yakınında Musevi Mahallesi bulunmasından dolayı Osmanlı zamanında Çıfıt kapısı olarak tesmiye olmuştur. Bizans döneminde imparatorluk donanmasının bazen bu kapıda Haliç'i korumak için bulunduğu ve Bizans İmparatorluğu'nun son zamanlarında kapıya "Güzel Kapı" denildiği kaynaklarda geçmektedir. Reşat Ekrem Koçu, kapının Bizans dönemindeki adının Evyeni Kapısı olduğunu yazar. İhtifalci Mehmet Ziya ise 18. asırda Çıfıt Kapısı (Yahudi Kapısı) ve Bahçe Kapının iki ayrı kapılar değil tek bir kapı olduğunu söyler. Feridun Dirimtekin, Dukas'ın eserinde Haliç zincirinin bir ucunun bu kapıya bağlandığını belirttiğini lakin bunun hatalı bir tespit olduğunu söyler. Kapı, 1865 büyük Hocapaşa yangınından sonra cadde genişletilmesi nedeniyle yıkılmıştır. Kapı, Osmanlı zamanından ehemmiyetli bir yere sahipti ki Tanzimat'a kadar Anadolu'dan İstanbul'a mührü hümayun ile tayin olan devlet ricali Üsküdar'dan vezir kayıkları ile Bahçekapısı iskelesine getirilerek İstanbul tarafına geçmeleri temin edilirdi.

16- Evgenios Kapısı

Kapı, Bizans devlet ricalinden olan Eugene isimli zatın yaptırdığı yalıdan ismini alan Evgenios Kulesi'ne nispetle bu adı almıştır ki Bizans'ın Haliç önlerine gerdikleri zincirin bir ucu Tophane'de Mumhane Burnu'na diğer ucu da mezkûr Evgenios Kulesi'ne bağlanmıştır. İnci Tunay, kapının 6. yüzyılda yapıldığını belirterek daha sonra çevresinde çok sayıda yalı yapılmasından dolayı Yalı Kapısı olarak anılmaya başlandığından bahsetmişse de Feri-

writes about another gate, also called the Gate of the New Mosque, which goes by the names of St. Marc Poternes, the Valide Gate, or Pili Tou Neoris. He adds that there is a dispute regarding the existence of the Latin Gate. İnci Tunay records that this gate was to the west of the Garden Gate and that it got its name from Hikanati, a private regiment that guarded the palace. The gate was destroyed and has not survived to date.

15- Bahçekapısı (The Garden Gate / Porta Neorion / Porta Oraia / The Çifit Gate)

The gate is marked on the map prepared by the students of the School of Eginering in 1264/1847 on the corner of Arpacılar Street when approached from Eminönü. The gate has gone by a range of names over time. It was called the Neorion Gate owing to a nearby shipyard that bore the same name in the Byzantine period, and in the late Byzantine period it was called the Oraia Gate. We see in the charters of the Fatih Endowments that it was called the Orya Gate. Since a Jewish quarter was near the gate, it was called the Çıfıt Gate in the Ottoman period. It is also mentioned in the records that the imperial navy of Byzantium was stationed at this gate to protect the Golden Horn, and that in the late Byzantine period the gate was called the "Beautiful Gate." Reşat Ekrem Koçu mentions that the name of the gate in the Byzantine period was Evyeni. İhtifalci Mehmet Ziya Bey, on the other hand, writes that the Çıfıt Gate (the Jewish Gate) and the Garden Gate were different names for the same gate. Feridun Dirimtekin quotes from Ducas' book that one end of the Golden Horn chain was tied to this gate but argues that this is not correct. The gate was demolished during a road expansion work that took place after the Hocapaşa fire in 1865. The gate was apparently of essence in the Ottoman period as state officials appointed to Istanbul from Anatolia by a privy seal were brought to the Bahçekapısı pier from Üsküdar by Imperial Vizier boats and were instructed to enter Istanbul through this gate.

dun Dirimtekin, Yalı Kapısı ile Eugenius Kapısını ayırmış ve iki ayrı kapı olarak incelemiştir. Yalı Kapısı hakkında fetihten sonra açıldığı ve demiryolu yapımı sırasında yıkıldığı yönlü bilgi veren Feridun Dirimtekin, Eugenius Kapısı'nın ise 5. asırda tamir edildiğini, Bizans döneminde ehemmiyetli bir kapı olduğunu ve bu sebeple mermer kaplandığını hatta mermerle kaplı olmasından dolayı Marmara Porta ismiyle de anıldığını yazar. İhtifalci Mehmet Ziya, Eugene Kapısı ve Yalı Kapısı'nın aynı kapılar olduğunu ve bu kapının İmparator Zéno (475-491) zamanında İstanbul valisi olan Julianus'un 5. asırda tamir ettirildiğini hatta kapının üzerine "*Savaşları memlekete sokmadan, uğursuz düşmanları uzaktan tepelemeyi arzu ettiği için Julianus, bu surları halkın müdafaası için yaptıktan sonra teyakkuza ve ihtimamına sembol olmak üzere bir zafer alameti (trophée) inşa ettirdi*" yazılı bir kitabe koydurduğunu yazar. Feridun Dirimtekin kapının 1871 yılında demiryolu inşaaı sebebiyle yıkıldığını söylerken İhtifalci Mehmet Ziya kapının yerine bir köşk yaptırıldığını yazar.

17- Porta Veteris Victoris, Porta Bonu

12. asırda Cenevizlere verilen imtiyaz fermanlarında bu kapıdan bahsedilmekte olup Feridun Dirimtekin kapının yerini bu günkü Sirkeci vapur iskelesinin bulunduğu alan olarak belirtir. Kapı günümüzde mevcut değildir.

16- The Eugenius Gate

The gate got its name from the Eugenius Tower which was named after the mansion built by a Byzantine statesman called Eugene. The chain that was extended over the Golden Horn during the conquest of Istanbul was tied to the Mumhane cape in Tophane on one side and to the aforementioned Eugenius Tower on the other. Although Inci Tunay states that the door was built in the 6th century and that since many mansions were built around it, it was also called the "Yalı (Mansion) Gate", Feridun Dirimtekin took the Yalı Gate and the Eugenius Gate as two separate gates. Feridun Dirimtekin records that the Yalı Gate was built after the conquest of Istanbul and that it was demolished during a railroad construction. He also writes that the Eugenius Gate, repaired around the 5th century, was an important gate during the Byzantine period and thus was covered in marble and called Marmara Porta for this reason. İhtifalci Mehmet Ziya Bey says the Eugenius Gate and the Yalı Gate are one and the same thing and that it was repaired in the 5th century by Prefect Julianus during the reign of Emperor Zénon (475 - 491) and that an inscription was mounted above the gate. The inscription read: "After Julianus commissioned the construction of these walls in order to beat the cursed enemies away from home without allowing wars to ravage the country, he also had a trophy built to be a symbol for his vigilance and care." While Feridun Dirimtekin says the gate was demolished due to a railway construction in 1871, İhtifalci Mehmet Ziya Bey says a mansion was built on the land where the gate once was.

17- Porta Veteris Victoris, Porta Bonu

The gate is mentioned in the imperial decrees granting privileges to the Genoese in the 12th century and Feridun Dirimtekin records the location of the gate in the area of today's Sirkeci ferry port. The gate has not survived to date.

Topkapı / Aya
Barbara Kapısı

The Topkapı
Gate (The Hagia
Barbara Gate)

Marmara Sahilindeki Kapılar

Gates On The Marmara Shoreline

1- Topkapı (Aya Barbara)

Bu gün Sarayburnu olarak adlandırılan sahilin güneyinde yer alan, fetihten sonra bu bölgeye şehrin savunması amacıyla birçok top yerleştirmesinden bahisle Topkapısı ismiyle maruf bu kapı tarihi süreç içerisinde birçok değişik isimle anılmıştır. Adalar cihetinde olması hasebiyle Adalar Kapısı, evvelde aynı muhitte bulunan Aya Barbara Kilisesi nedeniyle Aya Barbara Kapısı, şehrin doğusunda bulunması ve çiyiyle Doğu Kapısı, Bizans döneminde imparatorların zafer dönüşlerinde şehre girmek için bu kapıyı tercihlerinden maada İmparator Kapısı (Basilike) ya da Kraliyet Kapısı bunlardan en bilinenleridir.

İstanbul surlarının dâhilinde bulunan kapıların her birinin mimari hususiyetleri farklı farklı olmakla, bronzdan mamul Topkapısı'nın iki yanında iki mermer burç mevcuttu. Bu mermer burçlar İmparator Nikephoros Phokas (963-969) tarafından Tarsus'tan getirilmişti. Kapı civarında muhtelif zamanlarda Osmanlı padişahlarınca köşkler ve sahil saraylar yaptırılmakla nihayetinde Sultan II. Mahmut devrinde bölgeye yaptırılmak istenen yeni binalara yer açmak için 1816

1- Topkapı

Located in the south of the shoreline known today as the Seraglio Point, the gate got its name due to the big number of cannons placed in this area for the defense of the city following the conquest of Istanbul. Topkapısı (the Cannon Gate) has been given many different names in history: since it faces the Prince Islands (Adalar), the Islands (Adalar) Gate; after the Aya Barbara Church previously located in the area, the Aya Barbara Gate; since it is in the eastern part of the city, the Eastern gate; as Byzantine emperors used this door to enter to the city after victories, the Emperor Gate or the Basilica Gate or the Royal Gate; these are the most famous names given to this gate.

Each gate within the city walls of Istanbul has different architectural characteristics and on both sides of the Topkapı Gate, there were two marble bastions. These marble bastions were brought by Emperor Nikephoros Phokas (963 - 969) from Tarsus. Ottoman Sultans had mansions and seaside palaces built around the gate in various times. During the reign of Mahmud II in 1816, the bastions were demolished for the sake of opening up space for new buildings and a marble mansion named

Topkapı / Aya
Barbara Kapısı

The Hagia Barbara
Gate at Topkapı

yılında mezkûr burçlar yıktırılarak Topkapı adıyla mermer bir köşk yaptırılmıştır. Ancak bu köşk de 1863 yangınında yanmıştır. 1871 yılında yaptırılan demiryolu mıntıkasında kalmaları hasebiyle yukarıda bahsi geçen yapılar varlıklarını koruyamamışlar lakin Topkapı ismi günümüzde bilinen saraya miras kalmıştır.

Feridun Dirimtekin Marmara surları hakkında yaptığı 1953 tarihli çalışmasında Topkapısının kuzey ve güneyine tesadüf eden muhitinde Bizans zamanında ve fetihten sonra yapılmış beş farklı kapıdan bahsetmektedir. Bunlardan birinin isminin Odunkapısı olduğunu zikretmektedir. Topkapısı bugün mevcudiyetini korumaktadır.

2- Değirmen Kapısı

İsmi meçhul bir Bizans kapısının yerine II. Mahmut döneminde yapılmış olan bu kapının yeri hususunda Reşat Ekrem Koçu Topkapısı ile Balıkhane kapısı arasında bulunan üç kapıdan biridir ve tepe üstündeki Mecidiye Köşkünün önüne düşer tabirlerini kullanır. Vaktiyle yakınların-

Topkapı was built in their place but the said mansion burned down in the fire of 1863. Since they were on the route of the new railway built in 1871, the aforementioned constructions could not be preserved and the name Topkapı was inherited by the palace that we all know today.

In his research about the Marmara walls conducted in 1953, Feridun Dirimtekin mentions five different gates constructed on the northern and southern sectors of the Topkapı Gate, dating back to Byzantine times as well as the post-conquest era. The Drungarii / Odun Gate is mentioned as one of these gates.

This gate still exists.

2- The Değirmen (Mill) Gate

Instead of labeling it as just any unknown Byzantine gate, Reşat Ekrem Koçu describes this gate, built during the reign of Mahmud II, as one of the three gates located between the Topkapı and the Balıkhane gates, adding that it is located right across from the Mecidiye Mansion located on the hill behind it. It got its name from a mill that was

da bulunan değirmenden dolayı bu ismi almıştır. Kapının yanında ve sur içinde saray muhafızları olan Bostancıların ekmeklerinin pişirildiği bir fırından bahseden Reşat Ekrem Koçu bu mevkide bir hastane ve Değirmen Kapısı Mescidi denilen bir mescidin olduğunu da yazar. Sarayıçine ve Hasbahçeye yakınlığından dolayı kapı ihtişamlı zamanlarında nadide çiçeklerin kokularına, güreş müsabakaları gibi birçok sosyal aktiviteye tanıklık etmiştir. Bu kapının bugün nerede olduğu bilinmemektedir.

3- Demir Kapısı

Bizans döneminden kalan eski bir geçidin bulunduğu mevkie yapılmış olması muhtemeldir. Kapıdan ilk bahseden, İnci Tunay'a göre Peter Gyllius'tur. İhtifalci Mehmet Ziya Bey Çatladıkapı'nın diğer adının Demirkapı olduğundan ayrıntısı ile bahsetmektedir. İnci Tunay ise eserinde Çatladıkapı ve Demirkapı karışıklığından bahisle Demirkapı'nın tam yerinin Milingen tarafından tespit edildiğini ve bu kapının Çatladıkapı'dan farklı başka bir kapı olduğunu yazmıştır.

4- St. George (Georgius) Kapısı

St. George de Mangane manastırına girmek için kullanılan kapı sonradan örülmüş ve bilahare bu mıntıkadaki surlar yıkıldığından bu kapı da varlığını sürdürememiştir.

5- Mangana Sarayı Kapısı

VII. yüzyılda yaptırılıp XII. yüzyılda yıkılan Mangana Sarayından ismini alan kapı Feridun Dirimtekin'in belirttiğine göre burada bulunan ufak bir limana gitmek için kullanılıyordu. Kapı bugün mevcut değildir.

6- Hodegetria Manastırı Kapısı

Bizans'ın meşhur generallerinden Bardas'ın Girit'teki Araplar üzerine sefere giderken ve VI. Kantakuzenos'u tahtan indirmek için şehre gelen V. Ioannes Paleologos (1341-1347) tarafından kullanıldığı rivayet edilen kapının diğer bir adının Hadika-i Hassa Kapısı olduğunu Feridun Dirimte-

at one time located nearby. Koçu also mentions a bakery located near the gate and within the walls that used to bake bread for the imperial guards called "Bostancılar". There was also a hospital and a mosque named the Değirmen Gate Masjid in the same area. Since it was close to the inner courtyard of the palace and the private garden of the sultan, this gate was permeated with the fragrance of rare flowers and was a venue for many social events, such as wrestling tournaments. It is now known where this gate was.

3- The Iron Gate (Demirkapisi)

It is likely that this gate was built in an old gateway from the Byzantine period. According to İnci Tunay, the first historian to mention this gate was Peter Gyllius. İhtifalci Mehmet Ziya Bey explains in detail that the Iron Gate is another name for the Çatladıkapı Gate. However, İnci Tunay explains the confusion regarding these two gates, saying that the Iron Gate's location was clearly determined by Milling, which proves that it is a different gate from Çatladıkapı.

4- The Saint George (Georgius) Gate

Previously used to access the St. George de Mangane monastery, this gate was later walled up, and when the walls on this route eventually collapsed, this gate ceased to exist as well.

5- The Gate Of The Mangane Palace

Constructed in the 7th century and destroyed in the 9th, this gate was named after the Mangane Palace, and, according to Feridun Dirimtekin, it was used to access a small harbor that was located in the area. The gate has not survived to date.

6- The Gate Of Hodegetria Monastery

It is related that this gate was used by Byzantine Generale Bardas when he went on a military campaign against the Arabs as well as by Ioannes Palaiologos V (1341-1347) who came to dethrone Cantacuzenus VI. Feridun Dirimtekin provides a footnote in his work stating that another name for this gate was Hadika-i Hassa (Ottoman for "Privy Garden").

kin dipnotunda verdiği bilgiyle belirtmektedir.

7- Balikhane Kapısı

Balikhane Ocağı mensuplarının barınmasına hasredilen Balikhane Köşkünden ismini alan Balikhane Kapısını Evliya Çelebi balıkçıbaşısının saraya girmek için kullandığını yazar. Sarayburnu ile Ahırkapısı Feneri arasındaki üç kapıdan biri olan ve Reşat Ekrem Koçu'nun yazdığına göre Bizans döneminde Ayios Lazaros Kapısı adını taşıyan yapının şöhreti Osmanlı döneminde pek olumlu değildir. Kapı anlatılanlara göre Tanzimat'tan önceki dönemlerde idam ve sürgünle cezalandırılan devlet ricalinin son durağı olmuştur. Sürgüne gidecekler bu kapıdan gemiye bindirilirken idam cezasına çarptırılanlar da bu kapıda cellatlarına

7- The Balikhane (Fish Market) Gate

The Balikhane Gate got its name from the Balikhane Mansion appointed as housing for the members of the Balikhane Ocağı (the Association of Fishermen), and Evliya Çelebi notes that the balıkçıbaşı (head fisherman) used this gate to enter the palace. This gate is one of the three gates located between the Seraglio Point and the Ahırkapı Lighthouse and, according to Reşat Ekrem Koçu, it was named the Ayios Lazaros Gate in the Byzantine period, and although famous then, the gate was rather notorious in the Ottoman period. Until the period following the administrative reforms of 1839 (Tanzimat), the Balikhane Gate was the last stop for the state officials who were banished into exile or sentenced to death. Those going into exile

Ahır Kapısı
The Ahır
(Barn) Gate

İstanbul surlarının tamiriyle ilgili III. Ahmed'in Ahır Kapı üzerine astırdığı kitabe.

A repair inscription mounted on the walls of Istanbul by the command of Sultan Ahmed III.

teslim edilmişlerdir. Bu minvalde Balıkhane Kapısının son yolcusu 1820 yılında Sadrazam Salih Paşa olmuştur. Kapı bugün mevcut değildir.

8- Ahır Kapısı

Bizans ve Osmanlı dönemlerinde saray ahırlarının bulunduğu mevkide olması hasebiyle Ahır Kapısı adını alan bu kapının küçük bir iskeleyle açıldığını Eremya Çelebi'nin "Padişah burada (Üsküdar) oturduğu veya ordugâh kurduğu vakit, karşı yaka ile seyr-ü sefer Ahırkapı'dan yapılır" ifadesinden anlıyoruz. Bu iskelenin Bizans döneminde de var olduğu bilinmektedir ki Bizans İmparatorluk sarayının ilk iskelesi dahi olduğu ve Bizans İmparatorlarının saraya gidiş gelişlerinde bu iskeleyi kullandıkları rivayet edilir. Manganai ve Bukoleon sarayları Ahırkapının denize bağladığı en önemli Bizans saraylarıdır. Ahırkapısı civarında ismini en çok duyduğumuz yapı Ahırkapı Feneridir. 1755 senesinde Mısır'dan dönen bir geminin bu mıntıkada kayalara çarparak batması üzerine III. Osman bu günkü Ahırkapı Feneri'nin bulunduğu bölgeye bir fener yaptırmıştır. Ancak zikredilen fener zaman zaman yangın ve yıkımlara maruz kaldığından defaten yenilenmiş olup fenerin bu günkü halinin banisi feneri 1857'de taştan yaptıran Sultan Abdülmecid'dir. Ahırka-

would board the ships here and those sentenced to death would be delivered to the executioner at this gate. The last passenger of the gate in this manner was Grand Vizier Salih Pasha in 1820.

The gate has not survived to date.

8- The Barn (Ahir) Gate

The Barn Gate got its name from its location in the area where the palace barns were both in the Byzantine and the Ottoman periods, and we understand that it opened onto a small pier from Eremya Çelebi's record, "When the sultan resided or set up his military camp here (in Üsküdar), the trips to the other side were made from the Ahır Gate." It is known that this gate existed in the Byzantine period and that it was moreover the first pier of the Byzantine Empire. It is said that the emperors used this port to enter and exit the palace. Manganai and Bukoleon were two most important Byzantine palaces that the Ahır Gate connected to the sea. The construction we have the most information about in the vicinity of the Ahır Gate is the Ahırkapı Lighthouse. Upon the sinking of a ship returning from Egypt in 1755 after slamming into rocks in this zone, Sultan Osman III had today's Ahırkapı Lighthouse built in the area. However, the lighthouse has been renovated or rebuilt several times due to destruction and fires, and

İmparatorluk Kapısı
The Imperial Gate

pısı üzerinde İsmail Zühdü tarafından yazılan ve III. Ahmed devrinde İstanbul surlarının tamiri ile ilgili h. 1140/m.1728 tarihli celi sülüs kitabenin son mısraı şöyledir: “Hükm-ı Sultân Ahmed-i vâlâcenâb / Hısn-ı İstanbul’u âbâd eyledi” yazılı İhtifalci Mehmet Ziya söz konusu kitabenin daha evvel Yalıköşkü civarlarında bulunarak Müze-i Hümayun’a nakledilen h. 1135/m.1723 tarihli kitabenin aynısı olduğu belirtir. Ahırkapısı’ndan ismini alan semt mübadil Romanlar ile birlikte Romanların mesken tuttuğu bir alan olmuştur ki Mayıs ayında yapılan Hıdırellez şenliklerinin canlılığından Romanların varlığı hissedilmektedir. Kapı bugün kitabesiyle birlikte mevcuttur.

9- İmparatorluk Sarayı İskele Kapısı

Bizans İmparatorları deniz yolunu kullanacakları vakit bu kapıdan denize çıkarlar ve deniz cihetinden saraya avdetlerinde yine bu kapıyı kullanırlardı. Geç devirde örülmüş olan bu kapının geniş kemeri bugün rahatlıkla görülebilmektedir.

the final sponsor of today’s lighthouse was Sultan Abdulmecit, who had the lighthouse rebuilt with stone in 1857. İhtifalci Mehmed Ziya Bey points out that the inscription dated 1140 A.H. above the Ahır Gate, written by İsmail Zühdü in the jali thuluth style, regarding the repairs carried out in the reign of Sultan Ahmed III was the same inscription dated 1135 A.H. previously discovered near Yalıköşkü and transferred to the Imperial Museum (Müze-i Hümayûn). M. Uğur Derman, in his entry on “Eski İsmail Zühdü” in Encyclopedia of Islam, notes that the inscription read: “Hısn-ı Sultân Ahmed-i vâlâcenâb / Hısn-ı İstanbul’u âbâd eyledi” (His Highness Ahmed, the sultan of time / made the ramparts of Istanbul prosperous). The district got its name from the Ahır Gate and became a gypsy neighborhood with the first gypsy refugees that settled here. The jolly celebrations welcoming spring (Hıdırellez) in May have, as it were, come to symbolize the effervescence of the Roma community in the area.

The gate exists along with its inscription.

Bukoleon Kapısı
The Bukoleon Gate

10- Bukoleon Sarayı Küçük Kapısı

Adı geçen sarayın denize açılan kapısıdır ki Feridun Dirimtekin kapının iki yanında V. ve VI. asırlara ait mermer blokların olduğundan ve bu blokların birisinin üzerinde İmparator İustinianos'a ait monogramların bulunduğu bahseder. İnci Tunay bu monogramlardan birinin 1969 yılında halen görülebildiğini yazar. Kapının işgal kuvvetleri komutanı Fransız generali Charpy tarafından tamir ettirilmiş ancak 1919 yılında bir duvarla örülmüştür. Bugün kemer ve lento başlangıçları ve merdiven ayaklarını görmek mümkündür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi kapının etrafını çeşitli tarihlerde temizlemiştir.

11- Çatladıkapı

Eski Bizans saraylarının en önemlilerinden olan Bukoleon Sarayı'nın limanına açılan kapısı olan Çatladıkapı, ismini yan tarafında bulunan burçlardan birinin 1532 yılındaki depremde çatlamış olmasından almaktadır. Celal Esad Arseven,

9- The Gate Of The Imperial Palace

When Byzantine emperors used the sea route, this was the gate they would use to get to the sea, and when they were coming to the palace from the sea, they would use this gate as well. Walled up at a later date, the large arch of this gate is still visible.

10- The Small Gate Of The Boukoleon Palace

This gate was the palace's gateway to the sea and Feridun Dirimtekin mentions two marble blocks dating back to 5th and 6th centuries placed on both sides of the door, one of which bears a monogram of Emperor Justin. İnci Tunay writes that this monogram could still be seen in 1969. The gate was repaired by the order of General Charpy, the commander of the French occupation forces, only to be walled up in 1919. Today, we can see traces of its arch and lintel as well as some steps. The İstanbul Metropolitan Municipality has cleaned up the vicinity of the gate several times.

kapının yanında Jüstinyen Sarayının harabelerinin olduğunu ve kapının iki yanında bulunan mermer sütunların üzerinden bulunan yazının Ayasofya Meydanındaki İmparator Jüstinyen heykeli kaidesine ait olduğunu belirtir. Kapının Bizans döneminde Porto Ferra (Demirkapı) olarak adlandırıldığını yazan İhtifalci Mehmet Ziya Bey bunun sebebinin de Roma'dan İstanbul'a nakledilen somaki sütunun Çemberlitaş Meydanına götürüleceği yol güzergâhına göçük yaşanmaması için bir nevi demir yolu döşenmesinden kaynaklandığını anlatır. Çatladıkapi ve Demirkapı'nın iki ayrı kapılar olduğu Millingen tarafından tam olarak tespit edilmiştir. Gyllius, zamanında kapının yanında bulunan mermerden mamul arslan heykeline nispetle Arslankapısı olarak isimlendirildiğini ve limanı süsleyen ayı heykellerinden dolayı da Leonclavius'un, kapıyı Aylarkapısı olarak aktardığını söyler. Günümüzde mevcut olmayan kapının kitabesi Arkeoloji müzesinde bulunmaktadır.

12- Kumkapı (Konteskalion)

Kumkapı mıntıkasına isim veren kapı Feridun Dirimtekin'in verdiği bilgiye göre VIII. yüzyılda yapılmıştır. Kumkapı isminin kökeni hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bir rivayette, bu ismi bölgeye kum taşıyan gemilerin yüklerini buradaki limanda boşaltmalarından dolayı aldığı, bir başka rivayette ise Kumkapı'nın Samatya'nın iskele kısmını kapsaması ve Samatya'nın da Bizans dönemindeki isminin (Psamathia) kum anlamına gelmesi hasebiyle aldığından bahsedilmektedir. İhtifalci Mehmet Ziya Bey, kapının eski adının Porto de Condoskali olduğunu yazar. 1819 yılında meydana gelen bir yangın neticesinde bölgede 1263 yılında yapılmış tersanenin kalıntıları da ortaya çıkmıştır. Kapıya Konteskalion ismi ise liman yapımında görevli olan Agallianos Turmakhos'a verilmiş olan Konteskalon adından geldiği ve bu adında "kısa bacaklı" demek olduğu yine Feridun Dirimtekin tarafından Th. Preger kaynak gösterilerek belirtilmiştir. Kapı günümüzde mevcut değildir.

11- The Çatladıkapi (Cracked) Gate

Gateway to the port of one of the most important Byzantine palaces, the Boukoleon Palace, this gate got its name from a bastion next to it, which cracked in the earthquake of 1532. Celal Esad Arseven notes that the ruins of the Justinian Palace were located next to the gate and that the inscription on the marble columns on either side of the gate belonged to the base of the Emperor Justinian statue in the Saint Sophia Square. İhtifalci Mehmet Ziya Bey writes that the gate was named Porto Ferra (the Iron Gate) in the Byzantine period because a kind of makeshift railway was constructed through the gate in order to avoid the formation of any dents in the road leading to Çemberlitaş during the transportation of the porphyry column that had been brought from Rome to Istanbul. Milingen definitively established that Çatladıkapi and the Iron Gate were two separate gates. Gyllius notes that, due to a marble lion statue near the gate, it was named Arslankapısı (the Lion Gate) and that Leonclavius narrated that this gate was Aylarkapısı (the Gate of Bears) on account of the bear statues that decorated the harbor. The gate no longer exists, but its inscription is preserved in the Archaeology Museum.

12- Kumkapı (The Sand Gate / Contescalion)

According to Feridun Dirimtekin, the gate that gave its name to the Kumkapı area was built in the 8th century. There are various stories about the origin of the name Kumkapı. In one narration, the name is said to come from the sand ships that would unload their cargo at a port here, in another narration it is said that the Kumkapı Gate included the Samatya (Psamathia) dock and it meant "sand" in the Byzantine period, hence the name of the gate. İhtifalci Mehmet Ziya Bey writes that the old name of the gate was Porto de Condoskali. A fire in 1819 revealed the ruins of a shipyard built in 1263 once present in the area. Feridun Dirimtekin quotes Th. Preger that the name Contescalion was a nickname given to Agallianos Turmakos, a builder of the port, and it meant "short-legged". The

Küçük Ayasofya Poternesı

The Postern of Küçük Ayasofya (the Little Hagia Sophia)

13- Küçük Ayasofya Poternesı

Küçük Ayasofya Kilisesi'ne gitmek için kullanılan bir kapıdır. Kapı neredeyse yarısına kadar toprak altında kalmıştır.

14- Yenikapı (Langa-Blanga)

Bizans'ın Haliçten sonraki ikinci büyük limanının olduğu muhitte yer alan kapı, birçok isimle anılmıştır. Kömürcüyan'ın eserine haşiyeler yazan Pamukçuyan, şehrin Marmara'ya bakan kıyılarındaki gibi bu muhite de savunma stratejisine uygun olarak kenti korsanlardan koruma amacıyla Kayser Teodosius'un "Eleutherius" isimli meşhur limanının (tersanesinin) yapıldığını ifade eder. Limanın olduğu bu bölge zamanla Bayrampaşa deresinden gelen kum ve alüvyonlarla dolarak kapanmış ve meşhur Langa bostanları adıyla tarımsal üretime yerini bırakmıştır. Kömürcüyan, VIII. yüzyılda yapılan kapı civarında Ermeni papazlarının idam edilmesinden dolayı "papaz kulesi" adıyla bir kulenin varlığından bahseder. Yukarıda bahsedildiği üzere Bayrampaşa deresi tarafından

gate has not survived to date.

13- The Postern Of The Little Hagia Sophia

It is a postern used to go to the Little Hagia Sophia Church. Almost half of this postern is buried underground.

15- Yenikapı (Langa-Blanga)

Located at the second biggest Byzantine port after the Golden Horn, this gate has had many names. Pamukçuyan added marginal notes to the work of Kömürcüyan, where he says that Kaiser Theodosius built the famous port (shipyard) "Eleutherius" in this area just as he did on the shoreline of the city overlooking the Marmara Sea as a defense strategy in order to protect the city against pirates. The area where the port was located was filled up over time with the sand and accumulation of alluvial deposit coming from the Bayrampaşa creek and was gradually replaced by the famous Langa gardens used for agricultural production. Near the gate, which was built in the 8th century, Kömürcüyan makes men-

doldurulan bölgenin bir kısmı da Sultan III. Mustafa tarafından yeni bir yerleşke yapmak amacıyla doldurulmuş ve buraya Ermeniler yerleştirilmiştir. Kapının üzerinde İhtifalci Mehmet Ziya Bey Latince bir kitabe mevcut olduğunu bildirir. Bu kitabede “*Teodosius’un emir ve iradesi ile Gyrus namıyla bilinen Kostantin bu surları iki ayda inşa ettirmiştir. Minerva bile bu kadar sağlam bir kaleyi ancak bu müddet zarfında inşa edebilirdi.*” yazılmaktadır. Langa Kapı adıyla meşhur kapı, Osmanlı zamanında onarım geçirdikten sonra Yeni Langa Kapısı ve daha sonra da bu günkü haliyle Yenikapı olarak tesmiye olunmuştur.

15- Davutpaşa Kapısı

Samatya Kapısı ve Yenikapı arasında bulunan Davutpaşa Kapısı lokasyon olarak Langa bostanının batısında yer almaktaydı. Pamukçuyan, Davutpaşa Kapısının Bizans dönemindeki adının yakında bulunan kiliseden dolayı Ayios Amilianos olduğunu söylerken, İhtifalci Mehmet Ziya Bey de eskiden kapının isminin St. Emilianus olduğunu belirtir lakin Feridun Dirimtekin bu ifadelerin yanıltıcı olduğunu çünkü Ayios Amilianos kapısının İmparator Kostantinos tarafından kara surları üzerinde yaptırıldığını ifade etmektedir. Dolayısıyla kapının Bizans dönemindeki ismi üzerinde mutabakat yoktur. İhtifalci Mehmet Ziya Bey aynı zamanda kapı yakınlarında Hz. Meryem adına yapılmış bir kilisenin varlığından bahseder. Davutpaşa ismi ise Reşat Ekrem Koçu’ya göre II. Bayezid’in Sadrazamlarından Davud Paşa’nın sarayının bu semtte bulunmasından dolayıdır. Kapı günümüzde mevcut değildir

17- Samatya Kapısı

Bizans döneminde yapılan kapı ismini kum anlamına gelen Psamathia kelimesinden almış ve Bizans döneminde kullanılan bu ad aynen Osmanlı zamanında da kabul görülüp kullanılmıştır. İhtifalci Mehmet Ziya Bey’e göre kapının yakınında bulunan bir sütun üzerindeki puttan sebep “batıl put” manasında buraya Psamathus denmiş ve Samatya ismi de buradan gelmiştir. Samatya

tion of a tower called “the priest tower”, where he says Armenian priests were executed. A part of the area that had already been filled by the Bayrampasa creek was additionally filled by Sultan Mustafa III in order to build new housing, where Armenians were settled. İhtifalci Mehmet Ziya Bey reports that there was an inscription in Latin above the gate. The inscription read: “Constantine, known as Gyrus, had these walls built in two months with the order and will of Theodosius. Only Minerva would have been able to build a fortress this strong in such a short time.” The famous Langa Gate was restored in the Ottoman period and renamed “the Yeni (New) Langa Gate” and is known today simply as Yenikapı (the New Gate).

16- The Davutpasha Gate

Located between the Samatya and Yenikapı gates, the Davutpasha Gate was situated west of the Langa garden. While Pamukçuyan writes that Davutpasha Gate was named after a nearby church - Ayios Amilianos, İhtifalci Mehmet Ziya Bey records the old name of the gate as Saint Emilianus. However, Feridun Dirimtekin finds these statements misleading because he claims that Ayios Amilianos was built by Emperor Constantine in the land walls. Thus, there is no consensus on what the name of the gate was in the Byzantine period. İhtifalci Mehmet Ziya Bey also talks of a church near the gate built in the name of Mother Mary. The name Davutpasha, according to Reşat Ekrem Koçu, comes from the palace of Davud Pasha, who was one of the viziers of Sultan Bayezid II. The gate has not survived to date.

17- The Samatya Gate

The gate got its name in the Byzantine period from the word Psamathia, meaning “sand”, and this name was accepted and used in the Ottoman period as well. According to İhtifalci Mehmet Ziya Bey, this place was called Samatya - a name derived from the word “Psamathus”, Greek for “false god” - because of an idol on a column located near the gate. Near the Samatya Gate is the Surp Kevork Church, known to people as the aqueous church, which was taken from the Greeks and given to the

Narlı Kapı
The Pomegranate Gate

Kapısı yakınlarında Fatih zamanında Rumlardan alınarak Ermenilere verilen ve halk arasında Sulu Manastır olarak malum Surp Kevork Kilisesi mevcuttur. Bugün yerinde bulunmayan kapının yan duvarlarının çok küçük bir kısmı KocaMustafa Paşa tren istasyonuna girerken görülmektedir.

18- Narlıkapı

İstanbul'un en eski kapılarından biri olan Narlıkapı, "Bab-ı Atik" olarak da adlandırılır. Kapının Bizans dönemindeki ismi yakınlarında bulunan Hagios İoannes Kilisesi'nden dolayı Hagios İoannes Sutudius'tur. Söz konusu kilise II. Bayezid'in İmrahor İlyas Bey tarafından camiye dönüştürülmüş ve İmrahor Camii adını almıştır. Pamukciyan'a göre I. Bayezid'in Bizans'a rehin verilen oğlu Kasım Çelebi bu kiliseye defnedilmiştir. Civarda bulunan bol miktarda nar ağacından dolayı kapıya sonraki tarihlerde bugünkü adı verilmiştir. İstanbul surlarının tamiri ile ilgili kapı üzerinde asılı bulunan kitabe Ahır Kapı'daki mermer kitabenin kopyasıdır.

Armenians during the reign of Sultan Mehmed II. A small portion of the side walls of this gate, which has not survived to date, can be seen from the entrance of the Kocamustafapaşa Train Station.

18- The Narlikapi (Pomegranate) Gate

Narlıkapı is one of the oldest Istanbul gates and is also called "Bab-ı Atik." The name of the gate in the Byzantine period - Hagios Ioannes Studius - comes from the Hagios Ioannes Church nearby. The said church was converted into a mosque by Bayezid II's İmrahor İlyas Bey and was duly named the İmrahor Mosque. According to Pamukciyan, Bayezid I's son Kasım Çelebi, who was given to Byzantium as a hostage, was buried in this church. Due to the many pomegranate trees around the gate, it was given its present name.

Kaynakça / Bibliography

- Ahunbay, Metin, “Kara Surları”, *DBİA*, c./vol. VII, s./p. 77-79
- Ahunbay, Zeynep, “Surlar”, *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul 2010, s./p. 856-861
- Arseven, Celal Esad, *Eski İstanbul (Abidât ve Mebânisi)*, İstanbul 1989
- Dethier, P. A, *Boğaziçi ve İstanbul*, çev. Ümit Öztürk, İstanbul 1993
- Dirimtekin, Feridun, *Fetihten Önce Haliç Surları*, İstanbul 1956
- Dirimtekin, Feridun, *Fetihten Önce Marmara Surları*, İstanbul 1953
- Doukas, Mikhael, *Tarih -Anadolu ve Rumeli- 1362-1462*, çev. Bilge Umar, İstanbul 2008
- Ebersolt, Jean, *Bizans İstanbul’u ve Doğu Seyyahları*, çev. İ. Arda, İstanbul 1999
- Eyice, Semavi, “Altın Kapı”, *DBİA*, c./vol. I, s./p. 216-218
- Eyice, Semavi, “Constantinus Suru”, *DBİA*, c./vol. II, s./p. 441
- Gyllius, P., *İstanbul’un Tarihi Eserleri*, çev. E. Özbayoğlu, İstanbul 1997
- Hammer, Joseph Von, *İstanbul ve Boğazi*, I, Ankara 2011
- İhtifalci Mehmet Ziya, *İstanbul ve Boğaziçi*, I-II, İstanbul 2003
- İnciciyan, P. Ğugios, *18. Asırda İstanbul*, çev. H. Andreasyan, İstanbul 1976
- Koçu, R.E., “BalıkhaneKapusu”, *İSTA*, c./vol. IV, s./p. 2014-2015
- Koçu, R.E., “Balıkparıkapusu”, *İSTA*, c./vol. IV, s./p. 2027-2028
- Koçu, R.E., “Değirmenkapusu”, *İSTA*, c./vol. VIII, s./p. 4350
- Koçu, Reşat Ekrem, “Bağçekapusu”, *İSTA*, c./vol. IV, 1790-1791
- Kumbaracılar, İzzet - Tamer Cahide, *Yedikule*, İstanbul 1936
- Millingen, A. Van, *Byzantine Constantinople the Walls of the City*, London 1899
- Mordtmann, *Esquisse topographique de Constantinople*, Lille 1892
- Olker, Burhaneddin, “Edirne Kapusu”, *İSTA*, c./vol. IX, s./p. 4922-4924.
- Paspatis, A. G., *Byzantinai Meletai*, İstanbul 1877
- Schneider, A. M., *Die Landmauer von Konstantinopel*, II, Berlin 1943
- Tunay, İnci, *İstanbul Sur Kapıları*, İstanbul 2016

SUR ÇELİK KAPI
444 1 SUR (787)
www.surcelikkapi.com